

GESCHIEDENIS 5eKLAS

R. Steinerpedagogie

Luc Cielen

november-december 2010
DE OUDE CULTUREN

MESOPOTAMIË
PERZIË
INDIË
EGYPTE
KRETA
GRIEKENLAND

Te geven in 1 periode van 25 dagen
of 2 periodes (eerste periode van 15 dagen en tweede periode van 10 dagen)

In combinatieklassen 5e en 6e leerjaar wordt aan beide klassen samen het ene jaar deze cultuurgeschiedenis gegeven, het andere jaar de cultuurgeschiedenis van Rome tot en met de middeleeuwen.

Dit is een **cultuurgeschiedenis**.

De volgorde van de behandelde culturen is gebaseerd op wat tegenwoordig algemeen aanvaard wordt door historici. Dit is niet dezelfde volgorde als Rudolf Steiner hanteerde. Ook de indeling en de tijdsduur van de verschillende tijdperken wijkt af van Steiners visie, omdat deze laatste niet steeds strookt met de wetenschappelijke gegevens. Steiner begint met Atlantis en somt dan 5 grote cultuurperiodes op die hij na-Atlantische cultuurperiodes noemt, beginnend met de Oud-Indische cultuurperiode, dan de oud-Perzische, dan de Egyptisch-Chaldeeuwse, dan de Grieks-Romeinse en ten slotte de hedendaagse Westerse. Zijn uitspraken daarover steunen echter niet op gefundeerd onderzoek maar op 'helderziend' weten, aansluitend bij wat in het theosofische gedachtegoed - geïnitieerd door het 'medium' Helena Petrovskaja Blavatsky - gangbaar was. Het is aan te raden zijn visie verder te laten onderzoeken door antroposofen en pas dan in het curriculum op te nemen als er voldoende bewijzen over de juistheid ervan voorhanden zijn. Tot dan is het onverantwoord om Steiners uitspraken in verband met aarde- en mensheidsontwikkeling op te nemen als leerstof voor de lagere school.

We moeten Steiner wel dankbaar zijn omdat hij als eerste erop gewezen heeft dat geschiedenis in de lagere school in de eerste plaats een cultuurgeschiedenis moet zijn. Dit is een groot geschenk aan de kinderen, wat bewezen wordt door de grote en enthousiaste inzet van de kinderen tijdens deze periode. Telkens weer groeiden de geschiedenisperiodes in mijn klassen uit tot ware hoogtepunten van het schooljaar.

De verhalen die in deze geschiedenisperiode verteld of gelezen worden zijn illustraties. Zij geven weer hoe in de verschillende culturen gedacht werd over de mens, de aarde met de natuurverschijnselen en de goddelijke wereld. Ze mogen niet opgevat worden als reëel gebeurde geschiedenis.

Een goed boek als algemene leidraad en als achtergrondinformatie is: *Ideeën, de geschiedenis van het menselijk denken* van Peter Watson, uitgeverij Spectrum 2005.

Een tweede boek dat als leidraad kan dienen is: *De verbeelding van het denken, geïllustreerde geschiedenis van de westerse en oosterse filosofie*, onder redactie van Jan Bor, uitgeverij Contact 2000.

Al is het boek “IDEEËN, de geschiedenis van het menselijk denken” een uitstekende leidraad voor de leerkracht die cultuurgeschiedenis geeft in de basisschool, toch zijn er ook kritische kanttekeningen bij dit boek. Zoals in de volgende boekbespreking door Jurjen Simmelink

27 april 2006

in:

<http://www.8weekly.nl/artikel/4002/peter-watson-idee-n-de-geschiedenis-van-het-menselijk-denken.html>

Ideeën zijn de instrumenten waarmee de mensheid de wereld naar zijn hand weet te zetten. Ideeën zijn geen statische gegevens, ze transformeren, slijpen door naar andere lagen van de samenleving en ze verdwijnen ook weer. Op de brede manier waarop historicus Peter Watson in zijn lijvige Ideeën een idee opvat, valt zo'n beetje alles er onder wat ooit gedacht, gemaakt of uitgevonden is.

Dit begint al met de vuistbijl van tweeënhalve miljoen jaar geleden, want Watson beschouwt de ontdekking dat je met een scherpe steen door een dierenhuid kan dringen als een idee. Met een dergelijke visie krijgen we in de praktijk een geschiedenis van bijna alles, waarin naast de enorme rijkdom aan gedachten ook grote lacunes ontstaan. Zo valt de willekeur op waarmee Watson casussen opvoert. Hij haalt wel onder meer Beethoven en Schubert aan om het denken van de Romantiek te illustreren, maar bij andere periodes laat hij het na om toonaangevende componisten te noemen.

Stap terug

Watson aarzelt niet om zijn overzicht van de ideeëngeschiedenis als een alternatief voor de 'conventionele geschiedschrijving' te presenteren, "als een geschiedenis waaruit de koningen en keizers en dynastieën en generaals zijn weggelaten", maar die desondanks als een representatief verhaal over ons verleden kan gelden. Ondanks Watsons brede opvattingen lijkt dit een stap terug in de ontwikkeling van de historische wetenschap. Deze heeft zich inmiddels ontworsteld aan de dominante politieke geschiedschrijving en is nu in staat om ook het dagelijks leven en het verhaal van de gewone man op waarde te schatten. En die zou dan nu in het spoor van Watson terug moeten keren naar het grote verhaal? Wellicht overschat Watson zijn eigen vakgebied hier een beetje.

Watson merkt op dat veel denkers in de geschiedenis vaak kozen voor een drieledig systeem om de wereld en de geschiedenis mee te ordenen. Een boeiende constatering, hoewel verre van uniek. Om die reden hunkert ze ook naar een verklaring, die helaas achterwege blijft. Zonder dit verder te onderzoeken bouwt Watson echter voort op deze intellectuele traditie waarbij hij 'de ziel', 'Europa' en 'het experiment' als de drie belangrijkste ideeën beschouwt.

Andere taal

Opvallend is dat Watson denkers als Michel Foucault en Thomas Kuhn volledig buiten beschouwing laat bij zijn verklaring van de evolutie van ideeën. Zij kwamen allebei tot de conclusie dat er binnen de geschiedenis breekpunten zijn waarvoor en waarna wetenschappers en denkers een totaal andere taal bleken te spreken, een zogenaamde paradigmashift. Dit inzicht - dat er geen sprake is van een voortdurende vooruitgang in het denken, maar een overgang tussen verschillende onvergelykbare werelden - hangt hij nu op aan iemand als Isaiah Berlin, weliswaar een grootheid binnen de ideeëngeschiedenis maar filosofisch gezien het kleinere broertje van Kuhn en Foucault.

*Soms maakt Watson er een verwarrende mengeling van eigentijdse denkers, ideeënhistorici en uitvindingen van. Het zijn de onvermijdelijke gebreken die een ambitieus project van deze proporties aankleven. Je kan immers niet kenner zijn op alle terreinen – zelfs niet op basaal niveau –, waardoor foutjes op de loer liggen. Wel jammer is dat de grote greep die hij wilde presenteren te fragmentarisch is. Dit boek zal dan ook niet als nieuw ijkpunt in de ideeëngeschiedenis gelden, maar **als naslagwerk kan deze zoektocht naar de wortels van ons geestesleven goed dienst doen.***

OVERZICHT

DATUM	ONDERWERPEN	OPDRACHTEN
D A G 1	Het Tweestromenland. Beschrijving. De scheppingsmythe : Mardoek <i>kaart : zie los blad in kft geschiedenis of in boek</i> <i>Tekst Enoema Elisj : zie verderop op apart blad.</i> <i>Mardoek : zie verderop op apart blad verhaal in schema.</i> <i>Afbeeldingen : zie bestand 2002-11-17 geschiedenis afbeeldingen sumerie baby-lon assyrie</i>	1. Tweestromenland: kaart <i>zie kaart in kft</i> 2. Tekst Enoema Elis <i>zie op apart blad verderop in dit bestand</i> 3. Tekening scheppingsmythe <i>door de kinderen te maken</i> 4. tekst Mardoek <i>door de kinderen te maken, zie voorbeeld van Ward Callens verderop in dit overzicht.</i> <i>Zie ook het schema van het verhaal verder in dit overzicht. Het volledige verhaal staat in : De tuin der Goden, blz 65-73 (vooral vanaf blz 68) en in Mythen, heldendicht en verhalen, Kleio's gefluister, blz 85-88</i>
D A G 2	Tijdschaal De Sumerische cultuur	5. Tijdschaal <i>tijdschaal van 2000 vC tot nu. Daarop aanduiden over welke periode het in deze geschiedenisperiode gaat. Zie ook jeugden-cyclopedie blz 692-693. Deze tijdschaal kan gedeeltelijk worden gebruikt.</i> 6. De Sumerische cultuur: dictee en tekeningen. <i>Gedicteerde tekst met door de kinderen te maken illustraties; deze illustraties (of enkele daarvan) staan ook op het bord of kunnen opgezocht worden in boeken) Denk hierbij ook aan de jeugden-cyclopedie)</i> 7. Spijkerschrift : letter- en klanktekens <i>Zie afzonderlijke bladen met tekenreeks (een keuze maken daaruit)</i> 8. Kleitablet met spijkerschrift <i>vooral naam van Gilgamesj en eigen naam en andere zaken die ze zelf willen opschrijven.</i>
D A G 3	Gilgamesj <i>Het verhaal kort vertellen in samenwerking met de kinderen die het daarna opschrijven of een gedeelte ervan opschrijven.</i>	9. Tekst Gilgamesj <i>Door de kinderen zelf te schrijven : korte inhoud van het verhaal.</i> 10. Tekening Gilgamesj <i>Door de kinderen zelf te tekenen</i>

D	A	G	4	Perzië: situering Perzië: Zarathustra. <i>Kort verhaal.</i> <i>De tekst Videvdat is oefenstof.</i>	11. Kaart van Perzië <i>Zie afzonderlijk blad in kft geschiedenis</i> 12. Tekening Ahura Mazdao <i>Zie afzonderlijk blad met kopie.</i> 13. Tekst uit Zend Avesta <i>Videvdat, wet tegen de duivels</i> <i>overzicht engelen en duivels. De kinderen</i> <i>schrijven deze tekst over. Deze tekst kan</i> <i>best op een groot blad in de klas hangen</i> <i>om dagelijks te oefenen tot hij uit het hoofd</i> <i>gekend is</i>
D	A	G	5	Perzië: koningen	14. Koningen van Perzië : tekst en leestekst 15. Kleifiguur van Ahura Mazdao
D	A	G	6	Indië: situering Indië: <i>Brahma en Manu: verhaal van het</i> <i>wereldei en de zondvloed.</i>	16. Kaart van Indië 17. Tekening Brahma en Manu 18. Tekst over Manu: <i>dictee</i>
D	A	G	7	Indië: Brahma, Shiva, Visjnu. <i>Korte ver-</i> <i>halen over elke godheid.</i> <i>Verhaal over Krisjna</i>	19. Leestekst: de zondvloed. <i>Begrijpend en</i> <i>expressief lezen.</i> 20. Indië: dictee en tekeningen
D	A	G	8	Indië: Krisjna: <i>in een kort opstel het ver-</i> <i>haal reconstrueren samen met de kinde-</i> <i>ren.</i>	21. Leestekst: Krisjna. <i>Begrijpend en ex-</i> <i>pressief lezen</i> 22. Tekening Krisjna
D	A	G	9	Indië: Boeddha: <i>verhaal vertellen</i> <i>De Nikko-aapjes: uitleggen</i>	23. Leestekst Boeddha. <i>Begrijpend en ex-</i> <i>pressief lezen</i> 24. Tekening Boeddha 25. Tekening aapjes
D	A	G	1 0	Egypte: situering Egypte: de Osirismythe <i>vertellen</i>	26. Kaart van Egypte 27. Tekening Osirismythe 28. Leestekst Egyptisch Dodenboek. <i>Be-</i> <i>grijpend en expressief lezen</i>
D	A	G	1 1	Egypte: beschrijving Egypte: hiërogliefen. <i>De belangrijkste hi-</i> <i>erogliefen opgeven met werkwijze.</i>	29. Egypte: dictee en tekeningen 30. Hiërogliefen: overzicht en tekst (<i>de kin-</i> <i>deren schrijven een korte tekst in hiëroglie-</i> <i>fen</i>)
D	A	G	1 2	Egypte: goden en tempels Egypte: Echnaton en Toet-anch-Amon: <i>verhaal vertellen.</i>	31. Tekeningen 32. Echnaton en Nefertete, Toet-anch- Amon.
D	A	G	1 3	Egypte: rekenen (<i>schrijfwijze van de getal-</i> <i>len, uitleg van de bewerkingen en opgave</i> <i>van enkele sommen x en :)</i>	33. Egyptisch rekenen: vermenigvuldiging 34. Egyptisch rekenen: deling
D	A	G	1 4	Egypte: dood en eeuwig leven Egypte: amuletten en hun betekenis	35. Tekst dood en eeuwig leven. <i>Begrij-</i> <i>pend en expressief lezen</i> 36. Piramide en rotsgraven: tekening 37. Amuletten tekenen 38. Leestekst: Abba <i>Begrijpend en expres-</i> <i>sief lezen</i>

D A G	1 5	Kreta: Situering en verhaal	39. Dictee en tekeningen 40. Tekening Daedalus en Icarus of andere 41. Leestekst: Kreta <i>Begrijpend en expres- sief lezen</i>
D A G	1 6	Griekenland: situering Griekenland: de Heldentijd: verhaal	42. kaart van Griekenland (Oudheid) 43. Dictee en tekening de Heldentijd 44. Lijst van verhalen uit de Heldentijd.
D A G	1 7	Griekenland: Goden, stamboom en verha- len	45. Stamboom van de Griekse goden 46. Tekeningen van de goden.
D A G	1 8	Griekenland: Homerus Griekenland: alfabet en getallen	47. Tekening Homerus en tekst Iliados 48. Alfabet en getallen
D A G	1 9	Griekenland: Sparta	49. Sparta: dictee en tekening
D A G	2 0	Griekenland: Athene	50. Athene: dictee en tekening
D A G	2 1	Griekenland: kolonies	51. Kolonies: dictee en tekening
D A G	2 2	Griekenland de Olympische Spelen	52. De Olympische Spelen: tekst en teke- ningen
D A G	2 3	Griekenland: Alexander de Grote	53. Alexander de Grote: tekening 54. Leestekst Alexander de Grote
D A G	2 4	Griekenland: Filosofen en dichters	55. Griekse filosofen en dichters
D A G	2 5	Grieks	56. Etymologie <i>Het werk aan dit blad loopt door in de vol- gende periodes. Elke dag enkele woorden noteren. Maak een keuze uit de lange reeks woorden.</i>

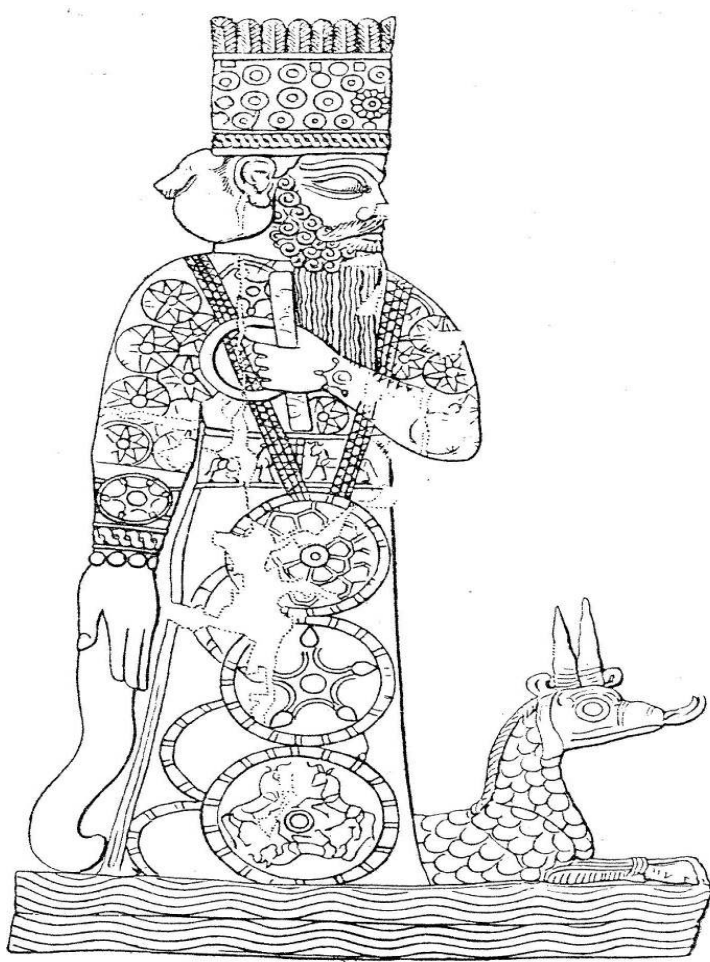
Opgave 1: Kaart van het Tweestromenland

Meer info over Mesopotamië in Wikipedia “Mesopotamië”.

ENOEMA ELISJ

**Een heilig huis, een godenwoning
Was op een heilige plaats gebouwd,
Geen tegelsteen was nog gelegd,
De tegelvorm ongeschapen.
Geen huis was nog gebouwd,
Geen mensenschaar gevormd.
Nippoer en Ekoer niet gemaakt,
Oeroek en Eanna niet geschapen.
Alle landen waren oerwater.**

MARDOEK en TIAMAT

Opgave 3: tekening scheppingsmythe Mardoek

Mythe van Mardoek (= Bêl) afbeelding op blz 7.

Tekst van de mythe: in *'Mythen, heldendicht en verhalen, Kleio's gefluister'* op blz 85-88
'De tuin der goden' blz 65-73

SAMENVATTING VAN HET VERHAAL:

*Aanvang : Toen de hemel boven nog niet was genoemd,
en de aarde beneden nog geen naam had ...*

CHAOS : duisternis, moeras, modder : water en aarde vloeien ineen
Uit Chaos ontstaat MEMMOE : geest van de vorm.

Uit Chaos en Memmoe ontstaan APSOE (geest van het zoete water) mannelijk
en TIÂMAT (geest van het zoute water) vrouwelijk
beide vloeien nog dooreen : zoet en zout water zijn nog niet gescheiden.

TIAMAT en APSOE brengen 2 goddelijke principes voort : LACHMOE (mannelijk) en
LACHAMOE (vrouwelijk)

Daaruit ontstaan ANSJAR(hemel) en KISJAR (aarde)

ANSJAR en KISJAR brengen de eerste echte goden voort : het drietal

ANOE (hemelgod)
EA (god van de oceaan en het water onder de aarde)
ENLIL (god van de bewoonbare aarde)

ANOE, EA en ENLIL willen APSOE (chaos) bedwingen en overwinnen.

APSOE vraagt raad aan MEMMOE en krijgt hulp van TIÂMAT, die besluiten de drie goden te vernietigen. En vallen aan.

EA maakt een MAGISCHE CIRKEL en spreekt toverformules waardoor TIAMAT machteloos wordt.
EA overwint APSOE en zet zich temidden van hem neer met zijn bruid LACHMOE (tevens zijn grootmoeder)
Daaruit ontstaat MARDOEK : god met twee gezichten, zoon van de zon heeft 4 ogen en 4 oren : hoort en ziet alles. Niets blijft voor hem verborgen.

TIAMAT schept zich een echtgenoot : KINGOE en die krijgt de leiding over een leger dat wraak moet nemen op ANOE, EA EN ENLIL. Dat leger bevat 11 verschillende soorten monsters :

REUZENSLANGEN
DRAKEN
SCHORPIOENEN
VISACHTIGE WEZENS
WOEDENDE HONDEN
SALAMANDERS
BASILISKEN (= haan met drakenvleugels, arendsnavel, hagedissenstaart, kroontje op de kop. Zijn blik is dodelijk, ook voor hemzelf als hij in een spiegel kijkt. Hij heeft een giftige adem: het gras verdort en de stenen springen stuk).
ORKANEN

EA moet tegen Kingoe en Tiamat strijden, maar is niet opgewassen tegen de 11 soorten monsters. Hij verliest de moed en gaat naar ANOE.

ANOE moet nu tegen TIAMAT en KINGOE strijden, maar de moed zinkt hem in de schoenen.

Dan gaan ANOE en EA naar MARDOEK en vragen hem de strijd met KINGOE en TIAMAT aan te gaan.

MARDOEK stelt echter een voorwaarde: alle goden moeten hem tot de hoogste god uitroepen.

De goden komen bijeen in de raadkamer : OEPSJOEKINAKKOE op nieuwjaarsdag (aanvang van de lente).
Ze eten en drinken tot ze zat zijn en spreken dan met Mardoek.
Ze eisen dat hij een bewijs van zijn scheppende macht geeft. Hij moet een tapijt dat de goden geschapen hebben laten verdwijnen en weer terug laten keren.
Mardoek beschikt over het scheppende woord en doet wat de goden van hem verlangen.

De goden schenken hem dan de tekenen van zijn macht : SCEPTER
 TROON
 BIJL

Mardoek schept voor zichzelf : BOOG
 PIJLKOKER
 KNOTS
 SPEER
 BLIKSEM
 7 WINDEN
 CYCLOON (ORKAAN)
 WATERVLOED
 KRIJGSWAGEN (strijdwagen)
 NET om TIAMAT te vangen.

Mardoek neemt het kruid van het leven in de hand (kan het gif van TIAMAT onschadelijk maken)

Mardoek neemt een schrikwekkend grote gestalte aan.

De **strijd** tegen TIAMAT begint.

KINGOE voert de monsters aan. Hij draagt de TAFELS VAN HET LOT
TIAMAT komt met wijdopengesperde muil naar MARDOEK en spuit voortdurend toverformules over hem uit.
MARDOEK jaagt de stormwind aan, die vult de open muil van Tiamat en de andere winden vullen het lichaam van Tiamat tot ze helemaal opgezwollen is. Mardoek schiet een pijl in de openstaande keel; die pijl splijt haar hart in 2. Met zijn net vangt hij de monsters die op de vlucht willen slaan en breekt hun wapens in stukken. Hij neemt Kingoe de tafels van het lot af en draagt die nu zelf.

De **schepping** begint

Mardoek scheurt Tiamat in twee. Van de bovenste helft maakt hij de hemel; de onderste helft wordt de aarde.

Hij schept ook de oceaan.

EA krijgt de oceaan als woonplaats

ANOE krijgt de hemel

ENLIL krijgt de aarde

Hij maakt de woonplaatsen voor de andere goden: zeven planeten om te wonen en het lot van de mensheid te bepalen.

Hij maakt de sterrenbeelden (eerst 6, later twaalf) en geeft hen de maanden van het jaar als woonplaats. Zo bepaalt hij de ZODIAK

Hij verdeelt het jaar in seizoenen

Hij bepaalt de plaats van het ZENIT opdat de sterren niet verloren zouden lopen aan de hemel.

Hij maakt de poorten van de zon : oosten (opkomst) en westen (ondergang)

Hij bepaalt de loop van de maan en haar schijngestalten :

Als de maan zich van de zon verwijdt mag ze groeien,

Als de zon de maan weer inhaalt, moet ze afnemen.

Hij schept tenslotte de mens :

Laat het bloed van KINGOE over de aarde vloeien en uit klei en bloed vormt hij de mensen.

Hij geeft de mensen de plicht om offers te brengen aan de goden, opdat de goden tevreden zouden zijn.

Hij laat een tempel bouwen in BABEL (=poort van god). Die tempel heet ESAGILA (=

huis van de verheffing van het hoofd). Het is een huis voor de aardegoden (ANNOENAKI) en de drie grote goden ANOE, ENLIL, EA. fundament ligt in APSOE, top in hemel.

Een opstel uit de vijfde klas:

MARDOEK

In het begin der tijden was er alleen maar chaos. Alles vloeiende en stroomde ongevormd dooreen. Niets had een naam.

Toen groeide er in de chaos een gedachte: Moemmoe werd die later genoemd.

Langzaam groeiden er in de chaos ook twee goddelijke wezens, Apsoe en Tiamat. Apsoe was mannelijk en was zoet water. Tiamat was vrouwelijk en was de geest van het zoute water. Apsoe en Tiamat hadden nog geen eigen verblijfplaats, zij vloeiden voortdurend door elkaar. Uit Apsoe en Tiamat werden Lachmoe en Lachamoe geboren, later ook nog Ansar en Kisar. Ansar was de hemelruimte en Kisar was de aarderuimte. Uit deze twee werden drie goden geboren: Anoe, de hemelgod, Ea, de god van het water en Enlil, de god van de aarde. Anoe, Ea en Enlil wilden de schepping ordenen en moesten daarom strijden tegen Apsoe en Tiamat, die liever in de chaos wilden blijven. Anoe, Ea en Enlil wonnen de strijd.

Ea en Lachamoe verwekken de god Mardoek, de zonnegod met twee gezichten.

Tiamat laat in de chaos vele gedachten ontstaan en trekt daarmee opnieuw ten strijde tegen Anoe, Ea en Enlil. Die hebben schrik en vragen aan Mardoek om in hun plaats te gaan vechten. Mardoek wil dit enkel doen als de andere goden hem uitroepen tot oppergod. Zij doen dat, op een nieuwjaarsdag, in de kamer van de lotsbestemming. Maar eerst moet Mardoek bewijzen dat hij het scheppende woord bezit. Mardoek kan met het woord een prachtig tapijt laten verdwijnen en roept het daarmee ook weer terug. Hij krijgt een troon, een scepter en een bijl. Hij schept voor zichzelf nog een boog, een pijlkoker vol pijlen, een strijdswagen, de zeven winden, de orkaan en de bliksem. Daarmee trekt hij ten strijde tegen Tiamat. De gedachten vluchten weg en de winden blazen Tiamat op. Mardoek scheurt haar in twee, van de bovenste helft maakt hij de hemelkoepel, van de onderste helft maakt hij de aarde.

Hij schept nu de oceaan, die rondom en onder de aarde is.

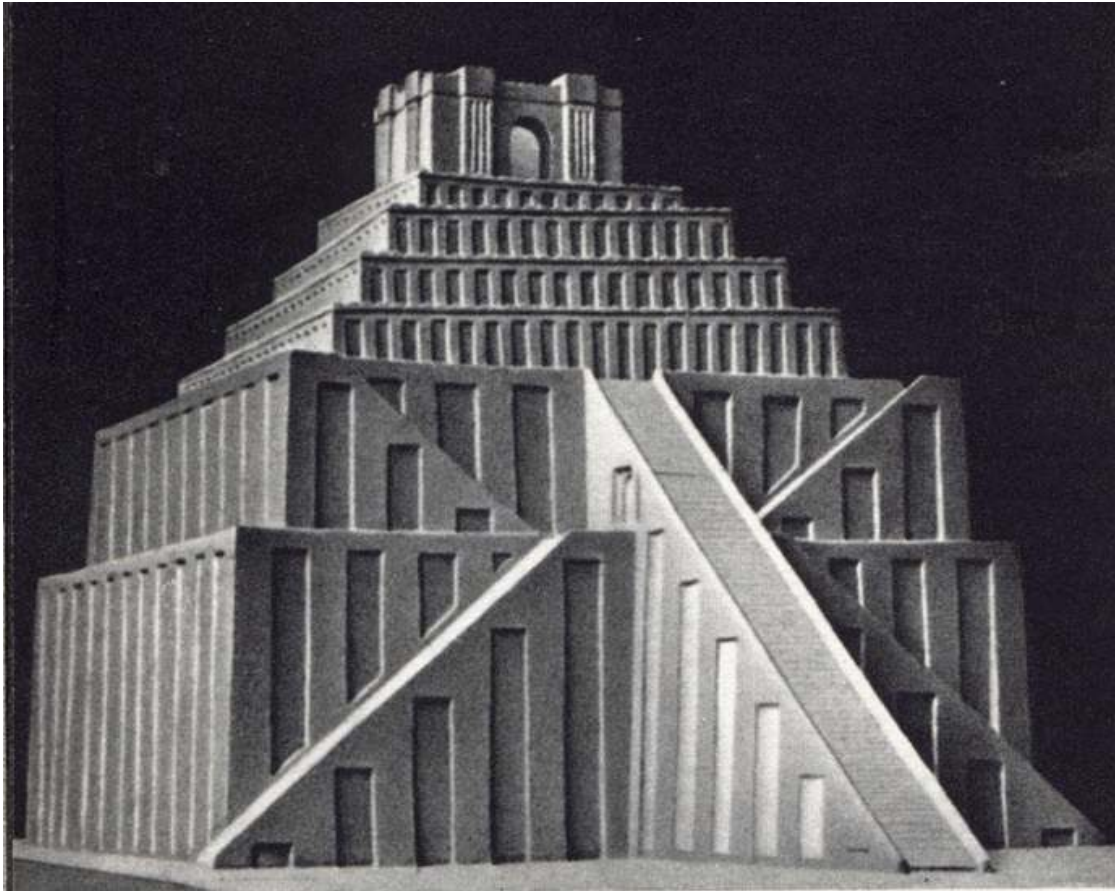
Ea mag in de oceanen wonen, Enlil krijgt de aarde als woonplaats, en Anoe woont in de hemelkoepel.

Mardoek brengt nu de hele schepping in orde. Hij maakt de sterrenbeelden en beslist hoe de sterren moeten bewegen om niet verloren te lopen aan de hemel. Hij maakt twee poorten voor de zon. Hij maakt de maanden van het jaar. Hij bepaalt hoe de maan moet groeien en afnemen om de weken af te bakenen.

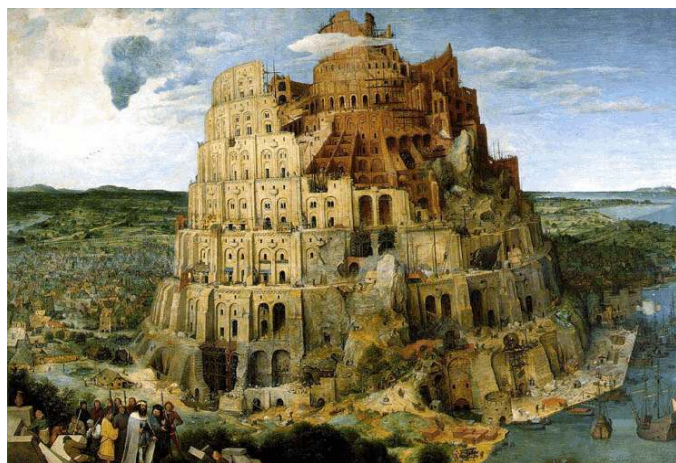
De goden willen nu ook mensen om hen te dienen en te aanbidden. Ze doden de god Kingoe en uit zijn bloed vormt Ea de mens. Nu prijzen en eren de goden Mardoek. De mensen bouwen voor hem een hoge toren in Babel: 'De Poort tot God' heet die toren.

Tekst: Ward Callens, 12 jaar

blad 5: Tijdschaal: van 5.000 vc tot 2.000 nc : zie jeugencyclopedia blz 692-693. Zie ook grote kaart op school met tijdschaal.

Ziggurat: zo kan de toren van Babel er uit gezien hebben

P.Brueghel: de Toren van Babel

blad 6: uit het boek “**IDEEËN, de geschiedenis van het menselijk denken**” van Peter Watson, blz. 83 - 131:

De 27 eerste keren van de Sumeriërs:

Dit zijn de uitvindingen die we aan de Sumeriërs te danken hebben.

Voor de klas nemen we de belangrijkste eruit met aanvullende informatie en een illustratie indien mogelijk.

Vetgedrukt de meest voor de hand liggende:

de eerste **scholen**

de eerste geschiedkundige

het eerste apothekersboek

de eerste **klokken**

de eerste **boog**

de eerste **wetteksten**

de eerste **boeken**

de eerste boeren**almanak**

de eerste volksvergadering (in 2 kamers)

de eerste **tuinen** (om schaduw te hebben)

de eerste spreekwoorden

de eerste **verhalen**

de eerste epische literatuur (heldensagen)

de eerste liefdesverzen

de eerste echte **steden**: Eridu, Uruk, Ur, Umma, Lagash, Shurappak

de eerste **irrigatie**

de eerste universele **religie**

de eerste **tempels**

de eerste beroepen: **priester, bakker, brouwer, spinner, wever** (van wol), **slaven**, administratie, **kapper, edelsmid, kleermaker**, textielhandelaar, wasser, **steenbakker**, tuinman, **veerman**, verkoper van liederen, **kunstenaar, schrijver, wielmaker** (uitvinding van het wiel) , **wagenmaker** (strijdwagen)

de eerste **muziek**

de eerste **geneeskunde**

de eerste **rekenkunde**

de eerste **bibliotheek**

de eerste **landkaart**

de eerste scheikunde

de eerste **plantkunde**

de eerste **dierkunde**

Enkele aanvullingen om als dictee te geven:

HET TWEESTROMENLAND

De Sumerische cultuur

1. IRRIGATIE: De Sumeriërs bouwden dammen om het water tegen te houden na de overstroming. Daardoor konden zij hun velden de hele zomer lang bevoeien.

tekening

2. STEENBAKKERIJEN: Zij vormden uit klei stenen (tegels). Die werden aanvankelijk gewoon gedroogd in de zon, later ook gebakken en nog later geglazuurd.

tekening: gebouw

3. HET SCHRIFT: Kleitabletten werden ook gebruikt om op te tekenen. Later werden die tekeningen een soort schrift: HET SPIJKERSCHRIFT.

tekening en voorbeeld van spijkerschrift.

4. HET REKENEN: Om te tellen gebruikten de Sumeriërs de ABACUS. Zij konden alleen maar optellen en aftrekken. Ze leerden alle opgaven van buiten. Zij gebruikten het 60-tallig getalstelsel.

tekening abacus en tekens van de getallen.

5. ALMANAK (KALENDER) en ASTRONOMIE: De Sumeriërs wisten veel over de sterren. Zij hebben de 12 sterrenbeelden bepaald. Daardoor werden ook de 12 maanden van het jaar vastgelegd.

NISAN	ram
AJAR	stier
SIWAN	tweelingen
TAMMUZ	kreeft
AB	leeuw
TESJRIT	maagd
ELUL	weegschaal
ARACHSAMNA	schorpioen
KISLIMU	boogschutter
TEBET	steenbok
SJEBAT	waterman
ADAR	vissen

Ze kenden 5 planeten: EA: Mercurius
 ISJTAR: Venus
 SIN: Maan
 MARDUK: Jupiter
 ADAD: Mars
 ANOE: Saturnus

6. EDELSMEEDKUNST: De Sumeriërs maakten prachtige voorwerpen uit goud, zilver en LAPIS LAZULI. (LAZUURSTEEN).

tekening

7. WETTEKSTEN: Zij waren de eerste mensen die wetten en reglementen maakten.
8. BOEKEN: Zij waren de eersten die woordenboeken maakten en spellingregels opstelden.
9. HET WIEL is hun belangrijkste uitvinding.

tekening

- 10 Om te drinken gebruikten zij een rietje.

tekening

opgave 7 : SPIJKERSCHRIFT

Spijkerschrifttablet +/- 2500 vC

Een interessante tekenlijst (soort alfabet) van het spijkerschrift is te vinden op internet:

<https://perswww.kuleuven.be/~u0045269/documenten/Tekenlijst.pdf>

of op <ftp.provist.be/steinerschool/geschiedenis/geschiedenis-oudheid/spijkerschrift-tekenlijst-kuleuven.pdf>

┐	1	<┐	11	<<┐	21	<<<┐	31	<<<<┐	41	<<<<<┐	51
┐┐	2	<┐┐	12	<<┐┐	22	<<<┐┐	32	<<<<┐┐	42	<<<<<┐┐	52
┐┐┐	3	<┐┐┐	13	<<┐┐┐	23	<<<┐┐┐	33	<<<<┐┐┐	43	<<<<<┐┐┐	53
┐┐┐┐	4	<┐┐┐┐	14	<<┐┐┐┐	24	<<<┐┐┐┐	34	<<<<┐┐┐┐	44	<<<<<┐┐┐┐	54
┐┐┐┐┐	5	<┐┐┐┐┐	15	<<┐┐┐┐┐	25	<<<┐┐┐┐┐	35	<<<<┐┐┐┐┐	45	<<<<<┐┐┐┐┐	55
┐┐┐┐┐┐	6	<┐┐┐┐┐┐	16	<<┐┐┐┐┐┐	26	<<<┐┐┐┐┐┐	36	<<<<┐┐┐┐┐┐	46	<<<<<┐┐┐┐┐┐	56
┐┐┐┐┐┐┐	7	<┐┐┐┐┐┐┐	17	<<┐┐┐┐┐┐┐	27	<<<┐┐┐┐┐┐┐	37	<<<<┐┐┐┐┐┐┐	47	<<<<<┐┐┐┐┐┐┐	57
┐┐┐┐┐┐┐┐	8	<┐┐┐┐┐┐┐┐	18	<<┐┐┐┐┐┐┐┐	28	<<<┐┐┐┐┐┐┐┐	38	<<<<┐┐┐┐┐┐┐┐	48	<<<<<┐┐┐┐┐┐┐┐	58
┐┐┐┐┐┐┐┐┐	9	<┐┐┐┐┐┐┐┐┐	19	<<┐┐┐┐┐┐┐┐┐	29	<<<┐┐┐┐┐┐┐┐┐	39	<<<<┐┐┐┐┐┐┐┐┐	49	<<<<<┐┐┐┐┐┐┐┐┐	59
<	10	<<	20	<<<	30	<<<<	40	<<<<<	50	┐	60

De getallen tot 60 (zestigtallig getalstelsel)

opgave 8 : kleitablet maken met spijkerschrift (bijvoorbeeld de eigen naam, en naam van Gilgamesj en naam van Mardoek. Of een kleine tekst naar keuze). De tekenlijst van de KUL (Universiteit Leuven) kan daarbij als hulp gebruikt worden.

Naam van Gilgamesj in spijkerschrift

opgave 9 : GILGAMESJ

1. Leraar vertelt het verhaal
2. Kinderen schrijven het verhaal. De belangrijkste namen en plaatsen staan op het bord. In drie kolommen

Dit is een zeer lang verhaal. Het kan onmogelijk verteld worden binnen de periodelessen geschiedenis. Het moet in de lessen cultuurbeschouwing gebeuren gedurende enkele vertelbeurten. Best is dan ook dat het verhaal verteld is vóór de geschiedenisperiode begint. Is dit niet gebeurd, dan kan in de geschiedenisperiode de aanzet gegeven worden (eerste deel van het verhaal). De kinderen schrijven dan in eigen woorden dit eerste verhaal en maken er een illustratie bij. Als het verhaal wel gekend is, dan kunnen ze het schema van het verhaal noteren (zeer korte samenvatting van elk hoofdstuk), met enkele lijstjes en typische uitdrukkingen (die regelmatig terugkeren in de tekst): zie roodgekleurde stukken tekst verderop (hoeft niet woordelijk zoals in deze tekst):

NAMEN VAN FIGUREN	NAMEN VAN GODEN	NAMEN VAN PLAATSEN
Gilgamesj	Aruru	Uruk
Enkidu		
jager		
meisje		
herders		
Chumbaba	Sjamasj	Cederbos
	Enlil	
Hemelstier	Ishtar	
leeuwen	Sin	Masjoe
schorpioenman		
schorpioenvrouw		
	Siduri	Water van de dood
Ursjanabi de veerman		
Utanapisjtum		Dilmoen
	Nergal	

GILGAMESJ

Verhaal

Gilgamesj : koning van Uruk
voor 1/3 mens
Voor 2/3 goddelijk
Bouwde de muren en de porten van Uruk : 6 mijl lang en 900 halfronde torens
Uit baksteen en geglazuurd (groen-blauw van kleur en schitterend als koper in de zon).
Roept de mensen op met tromgeroffel, ook 's nachts om aan het werk te gaan
Mensen klagen bij de moedergodin ARURU
Aruru schept (uit klei en water) ENKIDU, man van de bergen.

Jager ontdekt Enkidu. Schrik. Vraagt zijn vader om raad. Stuurt hem naar Gilgamesj.
Gilgamesj stuurt een meisje mee om Enkidu te verleiden.
Meisje spreidt mantel bij de rivier. Enkidu blijft 6 dagen en 7 nachten bij haar en heeft haar lief.
De dieren vluchten daarna weg van Enkidu.
Enkidu volgt het meisje naar de herders.
Enkidu eet nu brood en drinkt wijn. Wordt vrolijk.
Schuurt zijn haren van zijn lichaam af
zalft zich met olie
trekt kleren aan van een man
pakt zwaard
wordt nu hoeder van de kudde.
Een man komt namens Gilgamesj om Enkidu te halen.
Gilgamesj zegt dat hij van de goden het voorrecht heeft gekregen om de eerste huwelijksnacht bij de bruid door te brengen.
Enkidu woedend : ik zal de bewoners van Uruk ter hulp komen !
Gaaf mee naar Uruk

Ontmoet Gilgamesj bij deur van de bruid.
Worstelen

Enkidu leeft bij Gilgamesj in zijn paleis. Verveling en verzwakking.
Gilgamesj stelt voor om Chumbaba in het cederbos te doden.
Enkidu verwittigt voor de macht en kracht van Chumbaba.
Gilgamesj zegt : mijn naam zal onsterfelijk zijn. Ik ben niet bang van de dood.
Enkidu wil ook onsterfelijke naam hebben bij de mensen.
Gilgamesj offert wit en zwart geitje aan Sjamassj, de zonnegod.
Sjamassj belooft te helpen met de hulp van de 8 winden :

De grote wind
De noordenwind
De wervelwind
De storm
De vrieswind
De orkaan
De verschroeiende wind
De zandstorm

De smeden van Uruk maken vlijmscherpe zwaarden met gouden heft
Boog van wilgenhout
Bijl HELDENMACHT

Vertrekken naar cederbos

na 200 mijl aten ze
na 300 mijl rustten ze
500 mijl legden ze af op 1 dag

trokken over 7 bergen komen bij POORT van het cederbos
Enkidu wil poort openduwen, maar zijn hand verlamt. Is bang, wil terugkeren.
Gilgamesj scheldt hem uit en samen trekken ze het woud in.
Gilgamesj velt met Heldenmacht een boom.
Chumbaba schreeuwt vanuit de verte
Enkidu verwittigt voor Chumbaba : hij ziet eruit als een leeuw
Met drakentanden
Zijn ogen verpletteren de bomen
Zijn aanval is als een storm

Chumbaba valt aan.
Gilgamesj smeekt hulp van Sjamassj
Sjamassj stuurt de 8 winden; die grijpen Chumbaba vast, hij kan niet meer bewegen.
Gilgamesj en Enkidu hakken 7 bomen om
Chumbaba weent van machteloze woede
“Ik zal je knecht zijn, laat me leven”
Enkidu geeft raad : spaar hem niet
Gilgamesj slaat Chumbaba met zwaard in de nek
Enkidu slaat de tweede slag
Gilgamesj derde slag : dood
G en E hakken hoofd Chumbaba af en tonen het aan ENLIL. Vanaf die dag is Enlil hun vijand.

Gilgamesj en Enkidu terug naar Uruk.

Godin ISJTAR verliefd op Gilgamesj. Wil hem verleiden.
Lukt niet. Is woedend en vraagt aan ANU de HEMELSTIER om Gilgamesj te doden.

Strijd met de hemelstier.

Stier briest : kuil in de aarde, 100 mannen van Uruk dood
Stier snuift 2e maal : 200 mannen dood in kuil
Snuift 3e maal : 300 mannen dood in kuil.

Stier stormt op Enkidu af. Enkidu ontwijkt, springt op rug en grijpt de horens Krijgt slag van de staart. Valt op grond. Grijpt de stier bij horens en staart om hem te bedwingen. Gilgamesj steekt zwaard tussen de halswervels. Stier dood.
Ishtar woedend op Gilgamesj boven poort van Uruk. Gilgamesj rukt rechterdij los en werpt die

naar het hoofd van Ishtar.
Feest in Uruk
Slapen

Slaap en dromen van Enkidu : één van beiden moet sterven omdat ze Chumbaba en de hemelstier hebben gedood. : besluit van de goden : ANOE - ENLIL - EA. De vervloeking van het meisje. Enkidu sterft. Gilgamesj treurt bij hem. **Wil zelf niet sterven, wil eeuwig blijven leven.** Besluit om naar DILMOEN te gaan.

Reis naar Dilmoen

bergpas : leeuw, maangodin SIN. Kleren uit, mantel van leeuwenhuid.
Komt bij berg Masjoe: wachters aan de poort : SCHORPIOENMAN en SCHORPIOENVROUW.
Gaat door de donkere, koude berg en komt in de tuin der goden.
Gouden bomen
zilveren takken
bladeren van bergkristal
vruchten : kostbare juwelen, schitterend in de zon.
Ontmoet SIDURI, de schenkster van de goden. Maakt de wijn, woont bij de zee.
Siduri dacht dat Gilgamesj een moordenaar was en sluit zich op. Opent na bedreigingen en uitleg van Gilgamesj de deur en wijst hem de weg naar URSJANABI.
Ursjanabi in bos langs de zee.
Gilgamesj vernietigt met zijn zwaard de stenen amuletten.
Ontmoet Ursjanabi die hem verwijt dat hij de amuletten vernietigd heeft en daardoor niet meer over de zee van de dood kan varen.
Gilgamesj moet dan 120 bomen hakken en er vaarbomen van maken. Strijkt ze in met PEK. Legt ze op het schip. Varen weg.

Over de oceaan met zeil. Daarna ZEE VAN DE DOOD : de vaarbomen. Water mag niet op de handen spatten. Komen net niet aan de overkant. Gilgamesj houdt eigen leeuwenhuid omhoog als zeil. Bereiken zo Dilmoen.

UTANAPISJTIM en zijn vrouw zien hem komen
Gilgamesj vraagt hem geheim van het eeuwige leven.
Utanapisjtim vertelt het verhaal van de zondvloed :

de stad Sjurippak aan de Eufraat
De goden vinden dat de mensen te talrijk worden en teveel lawaai maken
Sturen zondvloed. Vooral ENLIL wil dat.
Ea waarschuwt Utanapisjtim: bouwt schip
60 x 60 meter
7 verdiepingen hoog
Alle diersoorten in kooien
Familie en ambachtslieden aan boord
Orkaan breekt los
Zelfs de goden vluchten voor de storm
Schip strandt bij berg Nisir
Laat duif los, keert terug
Laat zwaluw los, keert terug
Laat raaf los : vindt voedsel, blijft weg.
Brengt offer. Goden komen er als vliegen op af.
Ishtar draagt de halsketting van Anu (regenboog) als teken dat dit nooit meer zal gebeuren.

Hoe eeuwig leven krijgen ?

6 dagen en nachten wakker blijven
Gilgamesj valt al heel snel in slaap.
Vrouw van Gilgamesj bakt elke dag brood :
Brood 1 is hard als steen
Brood 2 is taai als leer
Brood 3 is vochtig

Brood 4 is beschimmeld
Brood 5 heeft harde korst
Brood 6 is vers
Brood 7 is nog warm uit de oven.

Toen pas werd Gilgamesj wakker.

Gilgamesj wanhopig. Moet samen met Ursjanabi vertrekken (laatste reis van Ursjanabi). Mag zich eerst wassen in de BRON VAN DE EEUWIGE JEUGD.

Wordt weer jong , zelfs de leeuwenhuid wordt een prachtige mantel.

Vrouw van Utanapisjtum wil hem geschenk geven.

LEVENSKRUID. Geeft nog 1 x de jeugd terug.

Maar is stekelig en snijdt !

Gilgamesj bindt stenen aan zijn voeten en duikt in de bron. Grijpt met 2 handen het levenskruid.

Vertrekken.

Terug door godentuin

terug door de berg Masjoe

komen bij Uruk.

Gilgamesj wil zich wassen in klein meer.

Legt mantel en kruid in het riet neer

SLANG kruipt uit water en riet en grijpt het levenskruid (daardoor eeuwig leven : legt oude huid steeds af).

Terug in Uruk met lege handen

ISJTAR plant **WILGENBOOM** in Uruk om terugkomst van Gilgamesj te vieren. Wil er later een troon en een bed uit laten maken; **Na 10 jaar volgroeid.**

Ze wil de boom vellen maar :

Een slang tussen de wortels (met nest)

De vogel des doods in de takken

Een duivel in de stam.

Gilgamesj moet de boom vellen.

Doodt de slang met bijl Heldenmacht

Vogel vliegt weg

Duivel verdween

Hakt boom om

Maakt er een TROMMEL van met 2 stokken

's nachts trommelt hij : bidt tot Enlil : niets

Bidt tot Ea : gaat naar NERGAL

Nergal opent de onderwereld

Schim van Enkidu stijgt op.

Omhelst en kust Gilgamesj

Wie sterft op slagveld wordt verzorgd

Krijgt zuiver water te drinken

Wie zonder offers wordt begraven, zwerft eeuwig rond.

Laatste omhelzing.

Gilgamesj trekt door de straten van Uruk

allen knielen voor hem en vereren hem

hij was voor 1/3 mens

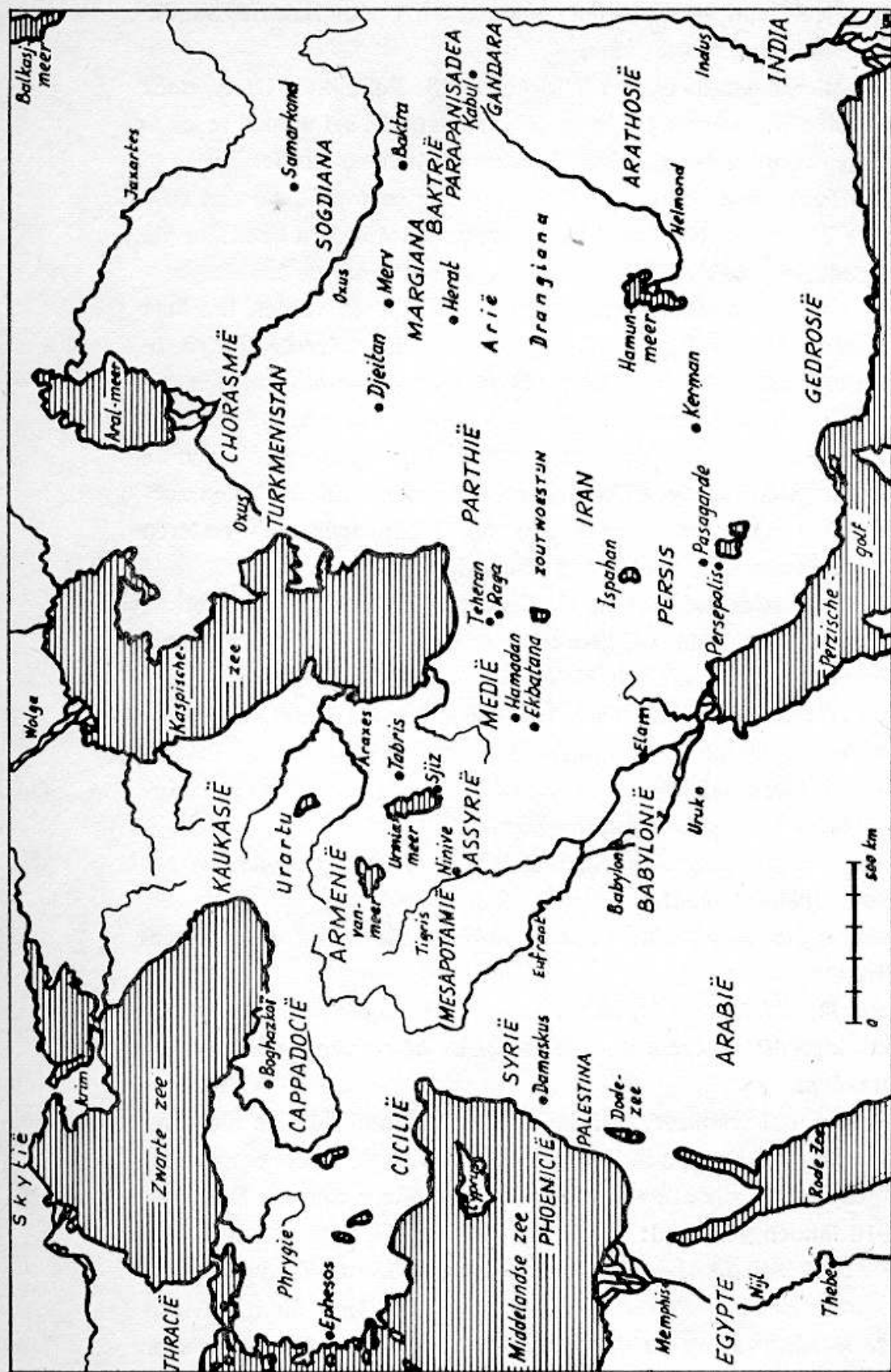
hij was voor 2/3 goddelijk.

OPGAVE 10 : TEKENING VAN GILGAMESJ (verhaal of tekening van bord of boek)

OPGAVE 11 : kaart van Perzië : zie bord (of blad in map geschiedenis)
(zie ook de kaart op bladzijde 23)

Geschiedkundige kaart naar Widengren.

OPGAVE 12 : Tekening Ahura Mazdao met gedeelten uit onderstaande tekst

PERZIË

verhaal Zarathustra: de leerkracht vertelt. Zie “*Mythen, heldendicht en verhalen uit de geschiedenis, Kleio’s gefluister*” blz 54 - 63.

De leer van Zarathustra is neergeschreven in de **ZEND AVESTA**.

Zarathustra was de zoon van DOEGHDOV (zijn moeder). Tijdens haar zwangerschap was de GODDELIJKE ROEM (uit zon, maan, sterren afkomstig), de BESCHERMENDE GEEST en het STOFFELIJK LICHAAM van de profeet al gevormd.

De **Goddelijke Roem** was zo sterk dat het lichaam van de moeder licht uitstraalde. De demonen beweerden daarom dat Doeghdov een heks was. Daarom stuurde haar vader haar weg. Ze ging naar de familie **SPITAMA**, die haar liefdevol opnam. Ze huwde daar de zoon: POEROESJAP. Doeghdov was toen 15 jaar oud.

De **Beschermende Geest** (ziel) kwam vanuit de hemel en woonde in de takken van de HAOMA-plant. Daarin was het nest van twee vogels die net tevoren hun jongen hadden verloren door slangen. De Beschermende Geest overwon de slangen en werd nu in het nest als een vogeljong gevoed.

Het **Stoffelijk Lichaam** (het gewone lichaam) is ontstaan doordat de moeder van Zarathustra melk van jonge koeien dronk die gevoed waren met planten die besproeid waren met speciaal regenwater, dat gezonden was door de goden van water en planten. (Choerdad en Amoerad) en door het sap van de speciale boom.

Toen Doeghdov in haar 5^e maand was, kreeg zij een visioen.

Ze droomde van een grote wolk waaruit allerlei gedierte te voorschijn kwam :

Draken,
Tijgers
Wolven
Slangen

die wilden het kind uit haar lichaam scheuren.

Doeghdov was onmachtig om iets tegen de monsters te doen, maar het kind in haar begon te spreken en troostte haar.

Toen ging de hemel open en ze zag een berg van licht, en de monsters vluchtten weg, behalve de wolf en de panter.

Toen kwam uit de lichtberg een stralend mooie jongeling ,

in zijn linkerhand droeg hij een staf

in zijn rechterhand een boek.

De jongeling hief zijn staf op en de wolf en de panter vluchtten weg.

Een droomuitlegger kon de droom niet direct verklaren, maar na drie dagen vertelde hij aan Doeghdov dat haar kind een man van grote betekenis zou worden. Hij zou wel veel leed en tegenstand ondervinden, maar uiteindelijk zou hij alles overwinnen. De staf en het boek betekenen dat hij een profeet van god zou worden.

De geboorte van Zarathustra

alle levende wezens verheugden zich over zijn komst.

Rondom het huis was een groot licht, zo helder alsof het leek dat de zon niet onderging in de nacht.

De boze demonen wilden het huis aanvallen, maar de goede geesten (engelen) hielden hen tegen. Toen lachte het pasgeboren kind luid. En het sprak :

“Gelijk de wil van Ahura Mazdao is, zult gij Vohu Mana (leider van de goede geesten) de leider van alle stervelingen zijn.”

Als iemand zijn hand op het hoofd van het pasgeboren kind legde, werd die hand er door de trillende herse-
nen afgeschud. (dat vertelt Plinius)

Koning Duravisarun, die ook de leider van de toverpriesters was, kwam het kind bezoeken. Hij trok zijn dolk en wilde toesteken om het kind te doden. Maar zijn hand verlamde en hij moest beschaamd weggaan.

De vader (volgens anderen : de tovenaars) van Zarathustra wilde zijn zoontje al snel doden.

Bracht hem naar de woestijn temidden van brandbare takken. Trachtte hem in het vuur te verbranden maar het kind bleef rustig slapen in het vuur en het vuur raakte hem niet.

Zet het voor een kudde aanstormende runderen, maar de eerste stier gaat wijdbeens over het kind staan en beschermt het zo.

Zet het op de weg van op hol geslagen paarden, maar een hengst beschermt het kind.

Laat hem in de wildernis achter, maar een wolvin neemt hem mee en laat hem voeden door een ooi (in boek Van Bemmelen zijn het twee koeien).

Toen Zarathustra 15 jaar was, werd er een groot feest gegeven, waarop ook de koning en de toverpriesters waren uitgenodigd. Zarathustra sprak daar en zei dat hij zich zou inzetten om hen te bestrijden. De koning was kwaad en sprong te paard en reed zo snel als hij kon weg. Onderweg viel hij van zijn paard en stierf.

Toen hij 21 jaar was, ging hij in de woestijn in een grot in een berg en leefde er 7 jaar lang zonder te spreken. Daar sprak Ahura Mazdao tot hem. Toen hij 30 was, had hij de hoogste leer vernomen en trok hij de wereld in om de nieuwe godsdienst te gaan verkondigen.

Als Zarathustra later zijn leer verspreidt, komt hij aan het hof van koning VISJTASPA.

De priesters proberen zijn godsdienst te bestrijden, maar moesten toegeven dat de leer van Zarathustra hun leer overtrof. De koning was wel ingenomen met zijn leer. De priesters waren jaloers en smeedden en samenzwering tegen Zarathustra. Ze kochten de bewakers van zijn huis om en verborgen allemaal onreine zaken (zoals honden- en kattenkoppen) tussen zijn kleren. Toen gingen ze naar de koning en zeiden dat Zarathustra een leugenaar en een valse profeet was. Toen de koning de bewijzen zag, liet hij Zarathustra in de gevangenis gooien.

Nu gebeurde het in die dagen dat het zwarte lievelingspaard van de koning een ongeluk kreeg, de benen waren in het lijf geschoten. Iedereen was ontsteld en daardoor vergaten ze Zarathustra op tijd eten te geven in zijn gevangenis. Toen hij later dan toch te eten kreeg, vroeg hij wat de oorzaak was en de bewakers vertelden hem van het ongeluk. Zarathustra vraagt hen om de koning te melden dat hij het paard kan genezen, op voorwaarde dat hij en zijn vrouw de nieuwe godsdienst van hem overnemen. Zo gebeurt en Zarathustra geneest het paard van de koning en komt daardoor weer vrij.

De koning aanvaardt de nieuwe godsdienst en verlangt 4 dingen. Maar Zarathustra zegt dat hij die niet alle vier aan één persoon kan geven, maar wel aan 4 verschillende personen.

Koning drinkt hamoa-sap en ziet zichzelf in de hemel.

Zoon van de koning drinkt melk waardoor hij onsterfelijk wordt
een andere zoon eet een granaatappel en wordt onoverwinnelijk
een minister verkrijgt wijsheid dankzij het opsnuiven van parfum

De leer van Zarathustra wordt later opgenomen in de Mithrasmysteriën. Mithra betekent: “verbond, afspraak, overeenkomst”. Mithra is de zonnegod. Zijn feest wordt gevierd op de herfstevening (21 september). De leer van Mithra kwam via de Romeinse soldaten naar West-Europa. Heiligdommen van Mithra zijn nog in onze streken te vinden, bv. in Tienen. Vele gebruiken uit de katholieke kerk gaan terug op gebruiken van de Mithras-cultus en daardoor ook op Zarathustra.

Over de geboorte van Mithra : zie Rinkkrant 414 (jaargang 4, nr 14 van 15 december 2002)

Mithra werd geboren uit de stenen in een grot. Daar werd hij door herders begroet. Hij werd geboren op 25 december, bij de winterzonnewende. Mithra wordt elk jaar opnieuw geboren uit steen, zoals de lichtflits uit de vuursteen ontspringt.

Daarom wordt de eredienst van Mithra in crypten, grotten of hutten gehouden. Mithrascrypten zijn nog in België, Duitsland, Frankrijk en Italië te vinden.

De eredienst verspreidde zich snel via de Romeinse legioenen over Noord-Afrika en Europa. Drie eeuwen lang bestond het Mithraïsme naast het christendom. Na 400 NC verdwijnt de eredienst in Europa. In Azië verdwijnt hij in de tweede helft van de 7e eeuw door de veroveringen van de islam.

DE LEER VAN ZARATHUSTRA

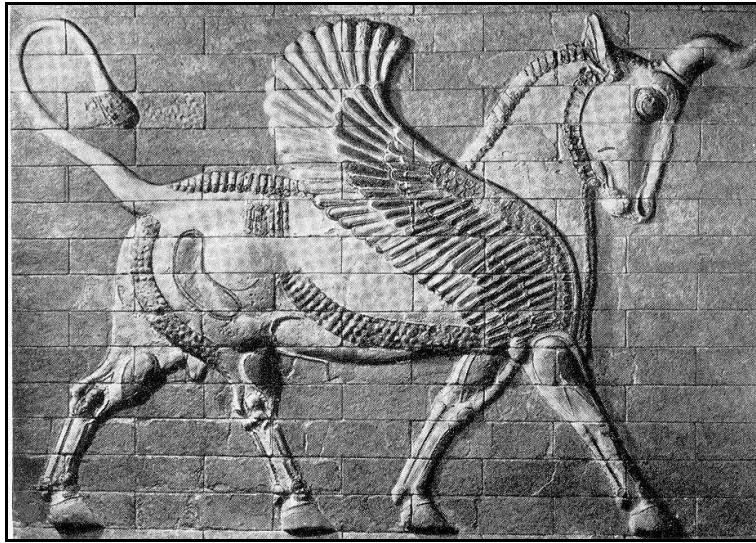
1. ZARATHUSTRA (= Goudster) vertelt aan de Perzen dat er een eeuwige strijd is tussen de geest van het licht en de geest van de duisternis.
De lichtgeest heet: AHURA MAZDAO
De duistere geest heet: ANGRU MAINJU.
Later noemen ze hen ook: ORMUZD (goede geest) en AHRIMAN (kwade geest)

2. De mens moet de lichtgeest volgen. Hoe doet hij dat?

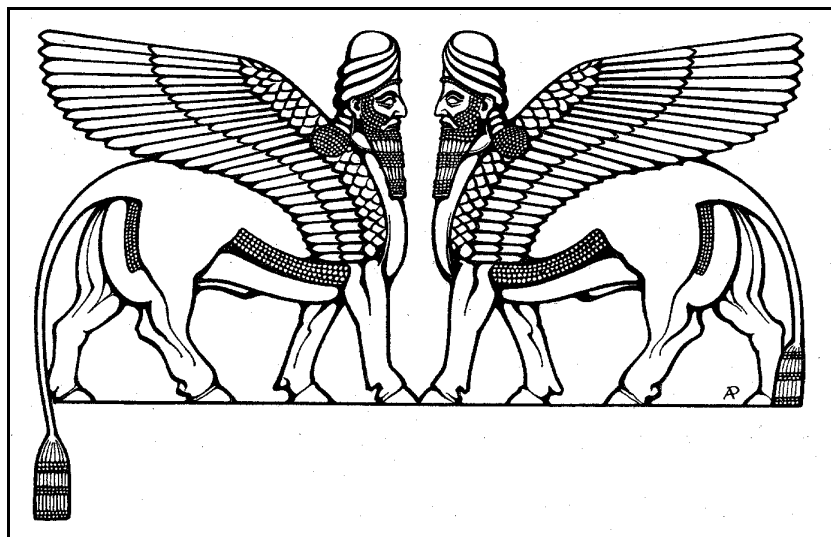
Door de aarde te bewerken,
Door planten te kweken
en door het houden van dieren.
De lichtgeest woont op aarde in het vuur,
daarom moet er altijd vuur branden.

3. Wat hebben wij nu nog bewaard van Sumerië en Perzië?

- Het fokken van dieren : paarden, runderen, schapen, geiten, enz...
- Het maken van boter, kaas, enz...
- Het kweken van graan: gerst, gierst, tarwe, rogge, haver, enz...
- Het kweken van sappige, zoete vruchten: appels, peren, kersen, PERZiken, enz...
- Het kweken van groenten: prei, ui, look, selder, enz...
- Het kweken van bloemen: tulpen, lelies, narcissen, enz...
- Het schrift
- De 12 maanden
- De indeling van de dag in 12 uren (nu 24 uren)
- De dagen van de week (zie Mithra: de zeven planeten werden gevierd op de zeven dagen van de week. Dankzij hem vierten wij nu de zondag nog steeds - vroeger als eerste dag van de week, nu als laatste dag van de week).
- De 4 weken in een maand (hangt samen met Nieuwe Maan-Eerste Kwartier-Volle Maan- Laatste Kwartier).
- S het Kerstfeest
- S het geloof in engelen (Amesha Spenta) en duivels (Daeva)
- Astronomie en astrologie
- Bouwkunst
- Geld (zie afbeelding van een munt op blz 34)

Assyrisch tegelwerk

VIDEVDAT

wet tegen de duivels
uit de ZEND-AVESTA
uit

De Gatha's van Zarathustra

Zo sprak Zarathustra:

**"Schepper van de aardewereld, reine geest,
Hoe groeit de reinheid volgens uw wet ?"**

Toen antwoordde Ahura Mazdao:

**"Wanneer men ijverig graan verbouwt,
O, heilige, Zarathustra.**

**Wie de vruchten des velds kweekt,
Hij bevordert de reinheid
Evenals met honderd,
met duizend,
met tienduizend gebeden.**

**Wanneer de vruchten komen,
sissen de deva's**

**Wanneer de halmen groeien,
huilen de deva's**

**Wanneer er dikke aren zijn,
vluchten de deva's,**

Zij vluchten ter helle als gesmolten ijzer !"

Marmeren beeldengroep met de god Mithra die de stier doodt. Rome, waarschijnlijk tweede eeuw n.Chr.

Marmer reliëf gevonden in Londen:

In het midden de stierdodende Mithra met de twee dadophoren, omgeven door de 12 tekens van de dierenriem; in de onderste hoeken de winden en in de bovenste Sol en Luna, zon en maan. Opmerkelijk is de voorstelling van de bovenste boog van de dierenriem met de lichttekens van de Maagd tot en met de Ram.

(Atasj Nyajesj 7)

Keerzijde van een munt van de eerste koning der Sassaniden, Ardasjir I (ca. 224-242 n.Chr.). Het brandende altaar is het symbool voor het Zoroastrianisme, de staatsreligie van de Sassaniden.

DE PERZISCHE KONINGEN

“De koning der koningen”

CYRUS (Kyros)

6^e eeuw vC

verover het rijk van Croesus (Kroisos) in Lydië en de Griekse steden.

Verover Turkestan en de Indusvallei.

Verover Babylon, Kanaän en Fenicië.

Zijn zoon Cambyses (Kambuses) verover Egypte

De koninklijke weg 2400 km lang van Susa en Persepolis naar Sardes

Leger van onsterfelijken: 10.000 soldaten; als er een sterft wordt die onmiddellijk vervangen.

Maakt gouden munten.

Graf van Cyrus in Behistoen is zeer bekend.

DARIUS (Dareios)

6e-5e eeuw voor Christus

Wilde het Perzische Rijk nog uitbreiden. Komt in oorlog met de Grieken. Nederlaag in MARATHON (490 vc)

Wat herinnert nog aan de Perzische koningen?

UITDRUKKING : Dat is een wet van Meden en Perzen.

Zo rijk als Croesus

Een van de zeven wereldwonderen uit de oudheid: de hangende tuinen van Babylon.

GEBOORTE EN JEUGD VAN KYROS

Eens droomde Astyages, de koning der Meden, dat zijn dochter waterde en dat daardoor zijn eigen stad en vervolgens zelfs geheel Azië werd overstroomd. Terstond raadpleegde hij de magiërs die zich bezighielden met het uitleggen van dromen. Wat hij van hen hoorde, maakte hem hevig ongerust. Daarom gaf hij zijn dochter niet ten huwelijk aan een aanzienlijke onder de Meden, maar aan een eenvoudig man uit het volk der Perzen. Die man heette Kambyses en was afkomstig uit een fatsoenlijke familie met een rustig karakter.

Nog geen jaar later had Astyages weer een droom : hij droomde dat uit de schoot van zijn dochter een wijnstok groeide die heel Azië overschaduwde. Hij raadpleegde weer de droom-uitleggers die hem vertelden dat zijn dochter zwanger was en dat het kind ooit over heel Azië zou heersen. Daarom liet Astyages zijn dochter terugkeren uit het land der Perzen (waar ze samen met haar man Kambyses woonde). Hij wilde zijn dochter namelijk dicht bij hem hebben om het kind te doden zodra het werd geboren.

Toen het kind werd geboren en Kyros werd genoemd, liet hij Harpagos, een man uit zijn eigen familie in wie hij heel veel vertrouwen had, komen. Hij zei : “Harpagos, ik ga u een opdracht geven die je met de allergrootste zorg moet volbrengen. Betrek er geen andere mensen bij, want dat zou kwalijke gevolgen kunnen hebben. Neem het kind Mee naar huis, dood het en begraaf het.”

Harpagos antwoordde : “Koning, nog nooit heb ik aanleiding gegeven tot ontevredenheid. Ik zal ook deze taak volbrengen zoals u het mij opdraagt.”

Astyages liet de kleine Kyros halen, kleepte het kind als voor een begrafenis en gaf het mee aan Harpagos.

Harpagos nam het mee naar huis en vertelde aan zijn vrouw uitvoerig wat Astyages hem had opgedragen. Zijn vrouw zei : “En wat ben je nu van plan te doen ?” Harpagos antwoordde : “Zeker niet wat Astyages heeft gevraagd. Ik wil niet aan dit plan meewerken en ik zal mij niet lenen voor deze moord. En wel om verschillende redenen. Dit kind is aan mij verwant, en bovendien is Astyages al oud en heeft hij geen zonen. Waarom moet hij zich dan zorgen maken over zijn koningschap ? Bovendien, als Astyages sterft, zal zijn dochter de troon erven, en als zij verneemt dat ik de moordenaar ben van haar kind, dan zal ik er niet goed van afkomen. Nee, als dit kind moet sterven, dan moet dat gebeuren door mensen van Astyages’ volk en niet door mij of iemand uit mijn geslacht.”

Harpagos stuurde daarop een boodschapper naar de herder die de kudde van Astyages hoedde. Die herder heette Mithridates en was gehuwd met een slavin die Kyno heette, wat hond of teef betekent. De streek waar de herder de kudde hoedde lag ten noorden van de stad Ecbatana.

Toen de herder van de boodschapper hoorde dat Harpagos hem riep, kwam hij onmiddellijk. Harpagos zei : “Astyages heeft opdracht gegeven om dit kind mee te nemen en het op de eenzaamste plek in de bergen neer te leggen, zodat het vlug zal sterven. Doe je niet wat Astyages je opdraagt, dan zal hij je op de meest verschrikkelijke manier doden. En ik moet toezien op de uitvoering van dit bevel.”

De herder nam het kind mee en ging ermee naar huis.

Nu was het toevallig zo dat zijn vrouw niet die dag een kind kreeg, maar het kind was dood geboren. Toen zijn vrouw het kleine kind in de armen van haar man zag en hoorde wat hij ermee moest doen, smeekte ze hem om het kind niet te doden, maar het aan haar te geven. Ze zei : “Neem ons dode kind mee en leg dat in de bergen. Niemand zal je dan kunnen verwijten

dat je niet gedaan hebt wat de koning je opgedragen heeft. En voor ons is het ook een goede zaak : we zullen een eigen levend kind hebben en ons eigen kind zal een koninklijke begrafenis krijgen. Zo zal iedereen tevreden zijn.”

Mithridates nam zijn eigen dode kind, wikkelde het in de kleren van de koninklijke baby, legde het in de mand en bracht het naar een eenzame plek in de bergen. Twee dagen later liet hij een van de knechten naar de plek in de bergen gaan en daar de wacht houden. Zelf ging hij terug naar Harpagos en vertelde hem dat hij het bewijs kon leveren dat Kyros dood was. Harpagos stuurde zijn meest betrouwbare wachters met de herder mee en die brachten het dode kind naar Harpagos terug. Die liet toen een plechtige begrafenis houden.

Nu groeide Kyros (onder een andere naam) op bij de herder Mithridates.

Toen hij 10 jaar was gebeurde er het volgende. De kinderen waren aan het spelen. Ze kozen een koning en die moest bevelen wat de anderen moesten doen. Kyros werd gekozen en gaf verschillende opdrachten aan de kinderen. Ook aan een van de zonen van een belangrijk man van de Meden, die verwant was aan de koning. Die zoon wilde echter niet doen wat Kyros hem had opgedragen, want hij weigerde bevelen van een Pers uit te voeren. Daarop gaf Kyros de andere kinderen de opdracht om de zoon van de Meden vast te grijpen en hem een stevig pak zweepslagen te geven. Zo gebeurde. De zoon ging zich daarop bij zijn vader beklagen. De vader trok naar koning Astyages en vertelde wat er was gebeurd.

De koning liet de herder en zijn zoon komen om hen te bestraffen. Hij vroeg aan Kyros : “Heb jij, zoon van een slaaf, het gewaagd de zoon van een man die bij mij in hoog aanzien staat, te mishandelen ?” Kyros antwoordde : “Ik had het volste recht dat te doen. De kinderen hadden mij tot koning aangesteld omdat ze mij daarvoor het meest geschikt vonden. Alle kinderen deden wat ik hen opdroeg, maar deze niet, hij was ongehoorzaam en onhandelbaar. En daarvoor heeft hij zijn verdiende loon gekregen. Als ik daarvoor moet gestraft worden, welnu, hier ben ik !”

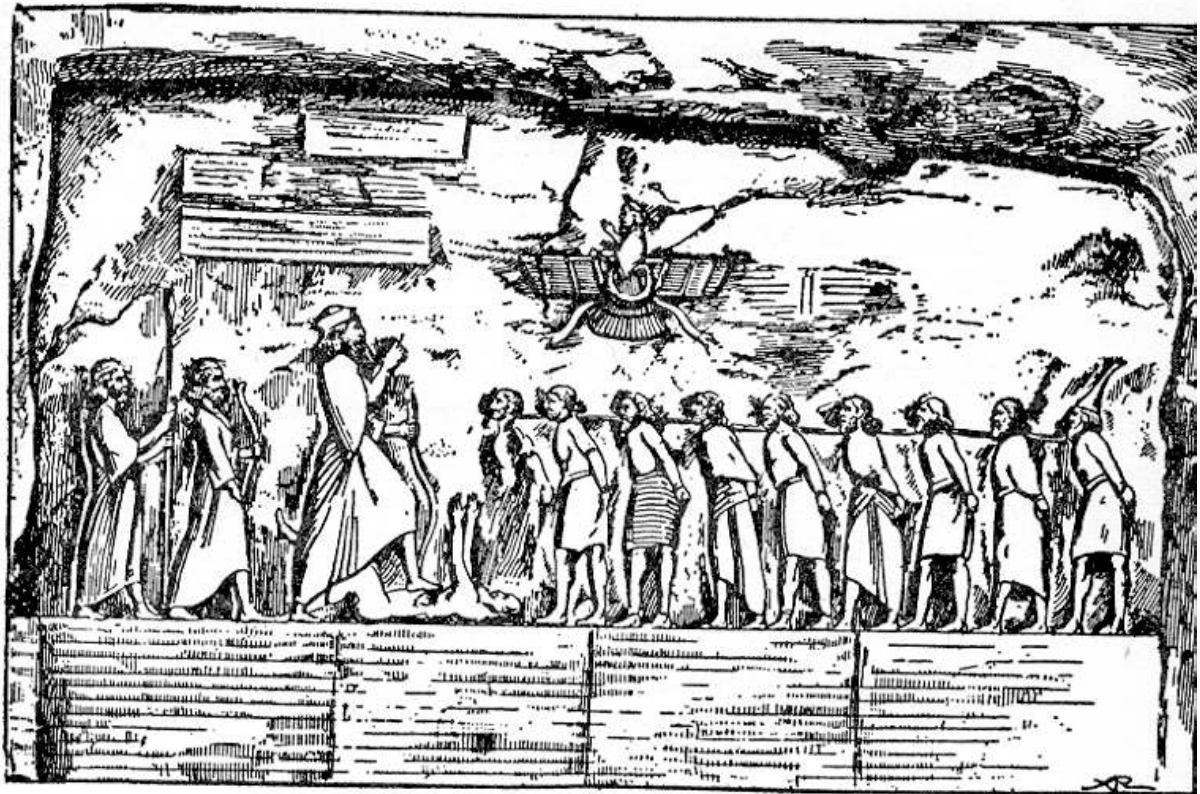
Terwijl Kyros zo sprak kreeg de koning opeens het gevoel dat hij dat kind kende. Hij meende bepaalde familietrekken in hem te herkennen. Ook zijn houding en zijn antwoord wezen erop dat hij geen gewoon slavenkind was. Deze jongen was bovendien net zo oud als zijn eigen kleinkind zou geweest zijn, mocht het nog leven. Hij kreeg de tranen in zijn ogen toen hij begon te vermoeden wat er was gebeurd. Hij stuurde iedereen weg, behalve de herder en vroeg hem uit. De herder bleef echter volhouden dat het zijn eigen zoon was. Toen de koning het bevel gaf om de herder naar de folterkamer te brengen, begon de herder de waarheid te vertellen.

Nu was Astyages woedend op Harpagos en liet hem bij zich roepen. Hij zei : “Harpagos, op welke wijze heb jij eigenlijk dat kind van mijn dochter gedood ?” Harpagos had bij het binnenkomen de herder gezien en wist dat alles was uitgekomen. Dus wilde hij geen leugens vertellen, maar sprak de waarheid. Astyages luisterde en probeerde zijn verontwaardiging te verbergen door juist heel vriendelijk te doen en te laten zien dat hij blij was met de afloop en gelukkig omwille van het feit dat zijn kleinzoon toch nog leefde. Harpagos geloofde de koning en knielde voor hem neer. De koning zei : “Stuur uw eigen zoon naar mij, hij zal de speelgenoot worden van mijn kleinzoon. En hierbij nodig ik u uit om met mij straks aan de feestdis te zitten”

Harpagos ging snel naar huis, blij met de gelukkige afloop. Snel stuurde hij zijn zoon, die ongeveer even oud was als Kyros, naar de koning. De koning echter liet de jongen vastgrijpen, slachten en roosteren zoals het andere vlees. Toen die avond het feestmaal werd gehouden zat Harpagos bij de koning aan tafel. Ieder kreeg schalen vol stukken vlees schapenvlees voorgezet, maar bij Harpagos werd de schaal met het vlees van zijn eigen zoon gezet.

Opdracht 15 : kleifiguur van AHURA MAZDAO

OPGAVE 16 kaart van Indië

wat moet er op staan ?

- Himalaya
- Ganges
- Brahmaputra
- Grote rivieren
- Vruchtbare vlakten met rijstvelden
- Woestijnen (Kreeftskeerkring !!)
- Tropische oerwouden (bv teak, ebbenhout)
- Zeeën
- Kusten met palmbomen

Beschrijven:

- Klimaat: subtropisch buitengewoon weelderige plantengroei.
- Droge zomers, en stofregens
- Regentijd is een heerlijk seizoen.
- De mensen verkiezen de late avond en de vroege ochtend om te leven omdat het dan koeler is. Daardoor zijn ze ook meer verbonden met maan en sterren dan met de zon.
- Vruchtbaar land: vruchten, groenten, kruiden, suikerriet, rijst en tarwe, thee, peper, katoen, enz.
- Dieren: olifanten, tijgers, panter, apen, pauwen, slangen
- Veeteelt: schapen, runderen,

OPDRACHT :

- Lees in de jeugdcyclopedie
- Blz 261-266

OPGAVE 17 : tekening Brahma en Manu

Illustratie uit: Aan de bron van de Ganges. Walther Roggenkamp

HET KARNEN VAN DE OCEAAN

Zie Whittaker Clio, oosterse mythologie, uitg. Librero. Blz 64

De tuin der goden, uitg De Haan, Utrecht; Illustraties Anton Pieck. Blz 130 ev.

Goden willen de drank van de onsterfelijkheid verkrijgen.

Vishnu raadt hen aan de oceaan van melk - die in de hemel is - te karnen.

De goden gaan naar de Schildpadkoning (= Vishnu)

Ze zetten de berg Mandara op zijn schild. Indra zet de berg vast.

De slangenkoning is hun touw (= wereldslang).

Aan één zijde staan de goden (o.a. Brahma en Sjiva). Aan de andere kant de duivels;

Ze karnen 100 jaar lang.

Dan: Laksjmi (godin van de liefde en het geluk) komt uit de zee. Ze wordt de vrouw van Vishnu. Ze draagt een kroon van bloemen die nooit verwelken.

De koe Surabhi komt uit de zee. Nandi de sneeuw witte stier en zoon van Surabhi wordt later het rijdier van Sjiva.

De maansikkel komt te voorschijn. Grijpt die en zet hem op zijn voorhoofd.

Uit de slang spuit plots gif. Sjiva slokt het op. Vandaar zijn blauwe keel.

Dan komt AMRITA (drank van de onsterfelijkheid). De duivels grijpen hem en vechten er onderling om. Vishnu neemt de gestalte aan van MAYA, een bijzonder mooie jonge vrouw van bovennatuurlijke schoonheid). Ze verleidt de duivels en die geven haar (hem) de AMRITA. Vishnu laat de goden van de drank drinken. Ze worden daardoor onsterfelijk. Eén duivel echter had zich als god vermomd en dronk ook. Hij zal af en toe de zon en de maan opslokken.

Vishnu neemt dan zijn ware gedaante weer aan en op de rug van GRUDA stijgt hij te hemel;

Over GARUDA zie: Volksverhalen uit kleurrijk Nederland: Dieren, uitg. Lemniscaat, Rotterdam, blz 93-95.

Garuda komt uit het ei en heeft meteen honger. Zijn vader zegt dat hij aan de kust inboorlingen moet opeten, maar hij mag daarbij niet de brahmaan opslokken die zich tussen hen verborgen houdt. Garuda slokt de brahmaan toch op zonder het te weten. Hij spuwt alles weer uit op bevel van zijn vader. Vader stuurt hem naar de oceaan om de resuachtige olifant en de schildpad te grijpen. Garuda doet het en vliegt er mee rond. Maar zijn gewicht is te zwaar en hij durft nergens gaan zitten. Tot hij zich op een tak van een appelboom neerzet. De tak breekt af, maar Garuda vangt de tak op. Vishnu ziet het en zegt dat Garuda op zijn arm mag zitten. Hij laat de tak vallen (= aardbeving). Hij eet de olifant en de schildpad op maar heeft nog honger. Hij mag dan de arm van Vishnu opeten en kan zich verzadigen. Vishnu houdt er geen wonde aan over. Dan toont Vishnu zijn ware gedaante: donker als een regenwolk, in het geel gekleed.

Hij heeft 4 armen: in 1 hand houdt hij het wiel (scheppende kracht)
 In 1 hand houdt hij een knots
 In 1 hand houdt hij een schelp
 In 1 hand houdt hij een lotusbloem.

Hij vraagt als wederdienst dat Garuda zijn rijdier zal zijn. Zo gebeurt.

Vishnu is een soort zonnegod, gedragen op de vleugels van Garuda.

OPGAVE 18: tekst over de zeven Rishi's : zie verhaal in boek

“Aan de bron van de Ganges”, Daan Lindholm blz 15 (Hoe de sterrenbeelden Wagen en Slang zijn ontstaan)

De kinderen luisteren eerst naar het verhaal

Dan schrijven ze de namen over van het bord

Dan schrijven ze het verhaal zelf (reconstructie van het verhaal) of dictee (zelf te maken door de leerkracht)

Namen :

INDRA	KONING DER GODEN
VRITRA	AANVOERDER VAN DE DUIVELS EN DEMONEN
7 RISJI'S	HEILIGE WIJZEN
LOTUS	BLOEM
NAHOESJA	KONING
SATSJI	VROUW VAN INDRA
AGNI	GOD VAN HET VUUR
WAGEN	STERRENBEELD GROTE BEER
SLANG	STERRENBEELD DRAAK

opdracht 19: INDIA

SCHEPPINGSVERHAAL Het wereldei

uit het boek : Oosterse mythologie van Clio Whittaker, uitg Librero blz 54

In een scheppingsverhaal waarin het ei een rol speelt - een idee dat ook in China en vele andere culturen voorkomt - is Brahma de schepper.

Uit een zaadje dat een jaar lang op de kosmische oceaan dreef, groeide een gouden ei dat schitterde als de zon. Uit het ei kwam Brahma, die door zichzelf te delen een man en een vrouw schiep. Hun verbintenis vormde de scheppende kracht.

Brahma wordt ook wel NARAYANA (hij die van het water kwam) genoemd en op afbeeldingen drijft hij op een banyanblad op de oerzee met zijn teen in zijn mond - een eeuwigheidssymbool. *De banyan of banaanboom of Waringin is een kleinbladige vijgenboom (ficus benjamina) die hier als huiskamerplant bekend is.*

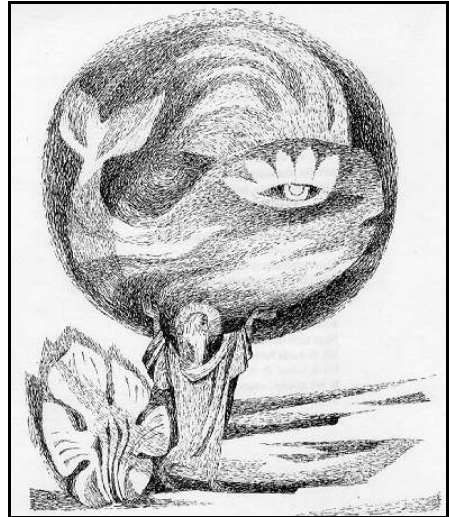
Uit het boek : Aan de bron van de Ganges van Dan Lindholm, uitg Christoffel blz 7

De tekst is licht bijgewerkt en de laatste drie regels zijn toegevoegd door LC

HET WERELDEI

Eens was alles ononthuld,
Niet gezien, ook niet gehoord,
Ongeweten, onherkend,
Was in tijdloze slaap gehuld.
Toen ontwaakte - wonder boven alle wonderen -
Uit het diepe zwijgende niets,
uit de naamloze, onbewogen nacht,
Hij - de zalige ontstaande,
Hij - de nimmer te doorgrondene,
Hij - de scheppend onvergankelijke.
Op een gouden ei leek het,
Duizendstralig zonnig was het,
Goddelijk denkend leefde daarin
Brahma, vader van alle wezens.
Niets deed Brahma
Zo verstreek er een vol jaar.
Maar toen deelde hij het ei,
Uit de beide helften vormde Hij
De hemel en de aarde.
In het midden ademde hij lucht,
Hij schiep het huis der wateren.
Hij deelde zichzelf
Man en vrouw schiep hij.
Scheppende kracht schonk hij hen.

De zondvloed

Brahma, de vader van alle wezens, schepper van al het zijn, had zich ter ruste begeven. Toen hij al in diepe slaap was, stroomden nog steeds de heilige toverwoorden van de Veda over zijn lippen. Stil slopen demonen naderbij, pakten ze weg en met het gestolene richtten zij al gauw groot onheil aan. Toen Brahma ontwaakte, besloot hij een machtige watervloed over de aarde te zenden om haar weer schoon te wassen van al het kwaad.

Nu leefde er op aarde een wijze en vrome man, Manu. Hij was koning over een klein volk. Hij oefende zich in strenge zelftucht: hij was gaan staan aan de oever van de zee op één been, met zijn armen omhooggestrekt en zijn blik onafgebroken gericht op een punt in de verte. Jaar in jaar uit stond hij zo.

Op een dag kwam er een klein visje naar de oever gezwommen. Er gebeurde een wonder: Manu kon horen wat het visje zei: "Grote koning, zei het, ik ben in nood, want in zee verslindt de ene vis de andere en nergens zijn de kleine veilig voor de grotere. Red mij, rechtvaardige koning, dan zal ik je later ook redden als je in nood bent."

Manu zei: "Hoe zou ik je kunnen redden?" De vis antwoordde: "Haal me uit het water."

Manu tilde het visje behoedzaam uit de zee

en legde het op het met schelpen overdekte strand. Toen vulde hij een schaal met water en deed de vis erin. Onmiddellijk begon de schaal een zacht lichtschijnsel te verspreiden, alsof het opeens volle maan was geworden.

Het visje begon te groeien en weldra werd de schaal te klein voor hem. Manu deed hem in een grotere kom, maar het duurde niet lang of ook deze werd te klein. Steeds grotere kommen moesten worden aangedragen om de vis te kunnen bevatten en tenslotte moest hij in een vijver worden gedaan. Toen hij daarin was, groeide hij nog steeds door. Iedere dag werd hij mooier. Zijn ogen leken op lotusbloemen en zijn lichaam, dat glansde als parelmoer, verspreidde een hemelse geur.

Het duurde niet lang of de vijver werd ook te klein voor de vis en Manu moest hem naar de brede, rustig voortstromende rivier brengen. Hoe groot de vis ook was, om te dragen was hij zo licht als een veertje. De vis bleef maar doorgroeien, de wijde rivier werd te smal voor hem en uiteindelijk moest Manu hem weer naar de zee terugbrengen.

Al die tijd had de vis niet gesproken. Maar nu de golven hem omspoelden begon hij weer te spreken: "Je hebt gevonden waarop je je blik gericht hebt. De lange beproeving, waaraan je je had blootgesteld, heb je

feilloos doorstaan. Daarvoor zal je beloond worden. Luis-ter: Er zijn moeilijke tijden in aantocht. De gehele aardbol zal in beweging komen en bergen en dalen zullen door een geweldige overstroming worden geteis-terd. Geen muur of stormdam zal de vloed kunnen keren. De wolken van de hemel zullen naar beneden komen en de aarde met alles wat erop is zal ten onder gaan. Jij moet echter een stevig schip bouwen en het van alle benodigdheden voorzien voor een lange tocht. Vul het met zaden en granen, van elke soort één, en als de dag van de grote vloed is aangebroken, vaar dan weg, tezamen met de zeven heilige leraren der wijsheid. Kijk dan naar mij uit, ik zal voor de kust heen en weer zwemmen. Aan een grote hoorn zul je mij herkennen. Slinger dan zonder dralen een touw om mijn hoorn, zodat ik jullie over de zee naar een ver land kan brengen. Manu had aandachtig geluisterd en zei: "Wonderbaarlijke heerser over de golven, wat jij hebt bevolen, zal ik gehoorzaam doen." Daarna ging hij heen, bouwde het grote schip zoals de vis had gezegd en bereidde alles voor. Toen nu de dag van de grote regen, vol donder en bliksem, was aangebroken, ging hij aan boord met de zeven heilige leraren. De wateren begonnen te stijgen en Manu keek uit over de watervlakten om te zien of hij de vis kon ontwaren. En zie, als een berg kwam de vis uit de zee opduiken, gemakkelijk te herkennen aan de hoorn. Toen slingerde Manu het touw om zijn hoorn. Pijlsnel schoot de vis vooruit en trok het

schip achter zich aan. Nu eens voerde de tocht hoog over de toppen van de golven heen, dan weer ging het laag door de allerdiepste golfdalen. Het schip was afwisselend omgeven door witte nevels en pikzwarte wolken, het werd getart door stormvlagen en striemende regenbuien, terwijl er overal rondom monsters opdoken uit de golven.

Maar dat alles kon het schip niet deren. Manu stond daar temidden van woelige golven en spattend schuim en keek onafgebroken naar het glanzende spoor van de vis. Jarenlang duurde de tocht, totdat de hemel weer wat lichter begon te worden. De wereld klaarde op en de top van een berg kwam in zicht. Hieraan bond Manu zijn schip vast. De wateren begonnen te slinken en na verloop van tijd konden allen behouden aan land gaan.

Nu pas herkenden zij wie al die tijd in de gedaante van de vis was schuilgegaan. Het was Brahma. Hij sprak: "Door Manu moeten alle schepselen opnieuw worden gevormd, ieder volgens zijn aard, zoals het door mij is bepaald. Door strenge zelftucht en een nederig gemoed zal hem dat grote werk wel lukken."

Zo geschiedde.

De wereld kwam weer tot leven en kreeg weer kleur. Geurende bloemen kwamen uit de meegebrachte zaden en ontelbaar veel kruiden ontsproten aan de nu weer groene aardbodem.

OPGAVE 20 : INDIE

Dictee. De tabellen en lijsten staan op het bord en kunnen overgenomen worden. De blad-schikking mag vrij gekozen worden.

INDIA

In de vallei van de INDUS ontstaat er rond 2.500 voor Christus een bloeiende beschaving. Vele eeuwen lang houdt deze beschaving stand, en gaat over in een cultuur die we kennen vanwege de taal, die verwant is aan onze taal: het SANSKRJET.

Vele woorden uit het Sanskriet zijn in het Nederlands terug te vinden, bijvoorbeeld :

SANSKRJET (OUDINDISCH)	LATIJN	NEDERLANDS
pitar	pater	vader
matar	mater	moeder

Volgens de legende is MANU de stichter van het Indische volk.

Bij MANU waren 7 heilige mannen: de 7 HEILIGE RISHI'S

Lees de legende van de vis op vorige bladzijde

Manu en de Rishi's verdeelden het Indische volk in 4 KASTEN:

De BRAHMANA	priesters en leraren	zij zijn het gelaat van Brahma.
De KSHATRIYA	koningen, edelen, soldaten	zij zijn de armen van Brahma
De VAISYA	kooplui en ambachtslui	zij zijn de heupen van Brahma
De SUDRA	boeren en dienaren	zij zijn de voeten van Brahma

De mensen die tot geen van deze vier kasten behoorden waren PARIA'S, verworpenen.

Er waren 3 hoogste goden:

BRAHMA	DE SCHEPPER
VISHNU	DE BEHOEDER
SHIVA	DE VERNIETIGER, VOLTOOIER en VERNIEUWER

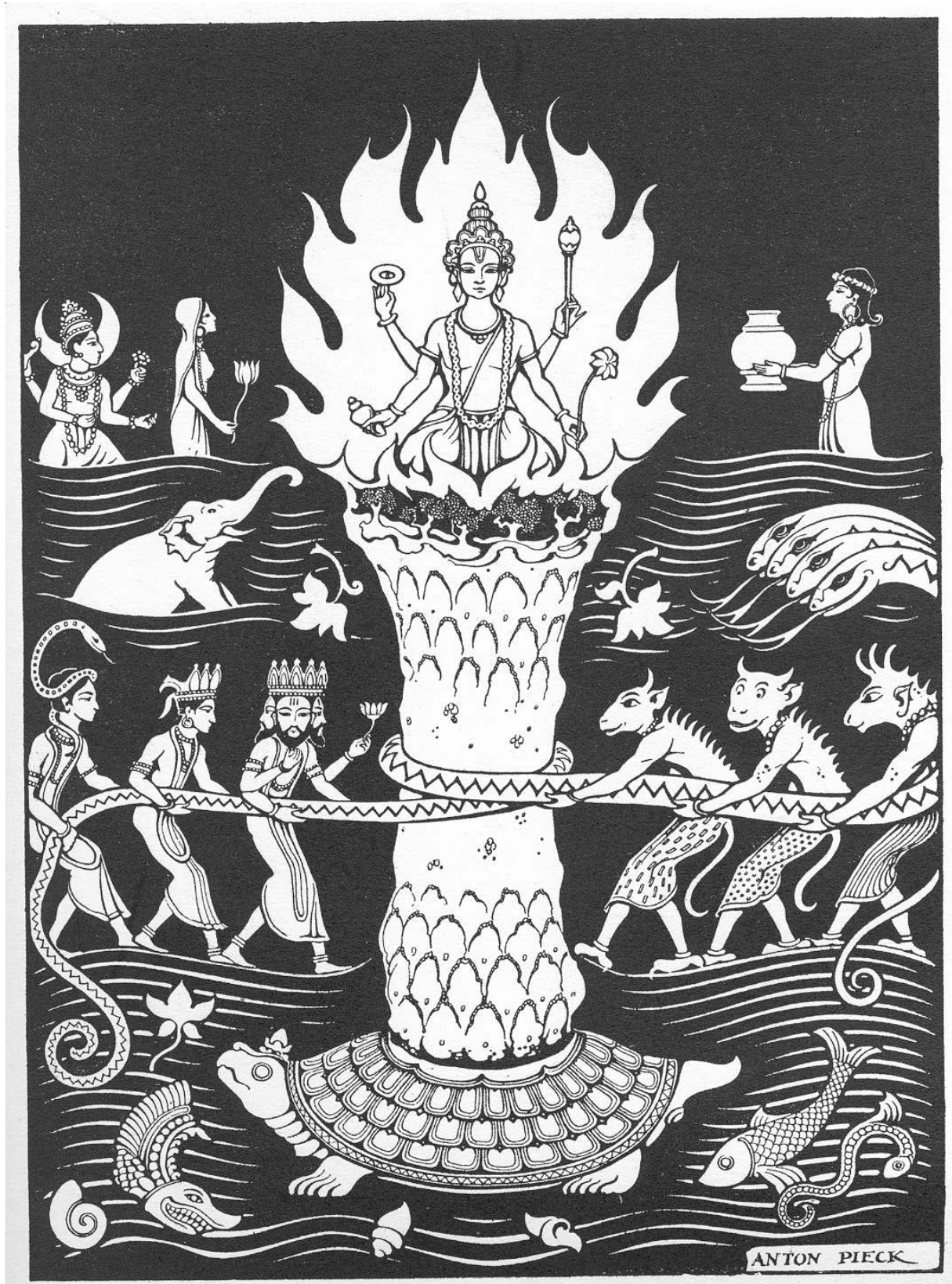
संस्कृतम्

Het woord SANSKRJET in het Sanskriet

अ	a	e	o	आ	ā	a:	इ	i	i	ई	ī	i:		
उ	u	u	ऊ	ū	u:	ऋ	r̥	ṛ	ॠ	ṝ	ṛ:	लृ	l̥	l̄
ए	e	e:	ऐ	ai	ai:	ओ	o	o:	औ	au	au:			
क्	k	k	ख्	kh	k ^h	ग्ल	g	g	घ्र	gh	g ^h	ङ्र	ṅ	ṇ
च्	c	t͡ʃ	छ्र	ch	t͡ʃ ^h	ज्र	j	d͡ʒ	झ्र	jh	d͡ʒ ^h	ञ्र	ñ	j̞
ट्र	ɖ	ʈ	ठ्र	tʰ	t ^h	ड्र	ɖ	ɗ	ढ्र	ɗh	ɗ ^h	ण्र	ṇ	ṅ
तृ	t	t	थ्र	th	t ^h	दृ	d	d	ध्र	dh	d ^h	नृ	n	n
पृ	p	p	फ्र	ph	p ^h	बृ	b	b	भ्र	bh	b ^h	मृ	m	m
यृ	y	j	रृ	r	ɾ	लृ	l	l	वृ	v	v	वृ		
श्र	ś	ç	ष्र	ṣ	ʂ	सृ	s	s						
हृ	h	f												
:	ɦ	x												
.	ṁ	various												

Drafted by Maciej Zieba and Ulrich Stiehl under the auspices of Manfred Mayrhofer.
Improvements by Jost Gippert, Madhav Deshpande, Sunder Hattangadi, John Smith
and others. This chart is a compromise, since the **original** pronunciation of Sanskrit
is not exactly known in every detail. – 06/09/2002/us.

BRAHMA

HET KARNEN VAN DE OCEAAN

ANTON PIECK in DE TUIN DER GODEN

VISHNU

zie ook opgave 21: *Krisjna of Krishna, een incarnatie of avatar van Vishnu.*

Zie ook de leesteksten over Rama:

Teksten om te lezen tijdens een latere taalperiode (zowel begrijpend lezen als expressief lezen):

Tekst 1: RAMA EN ZIJN BROEDERS

Tekst 2: RAMA EN HANUMAN

Afbeeldingen van Vishnu:

Vishnu-mandala

Vishnu en Lakshmi op Garuda

Verschijningsvormen van VISHNU (Avatars of incarnaties)

van links naar rechts op de afbeelding:

Matsya = de vis

Kurma (Koerma) = De schildpad

Varaha = het wilde zwijn

Narasimha = de man-leeuw

Vamana = de dwerg

Parashurama = de krijger

Rama = de ideale man

Balarama = god

Buddha (Boeddha)

Kalkin = de ruiter op het witte paard

Sjiva

De god met het olifantenhoofd = GANESHA

Korte inhoud van het verhaal:

Sjiva was jarenlang weg en neit thuis.

Parvati, zijn echtgenote, is alleen thuis en verveelt zich. Ze maakt voor zichzelf een baby uit klei. Het is een mollig jongetje. Ze noemt hem GANESHA

Parvati gaat in een meer baden en vraagt Ganesha om ervoor te zorgen dat niemand haar stoort.

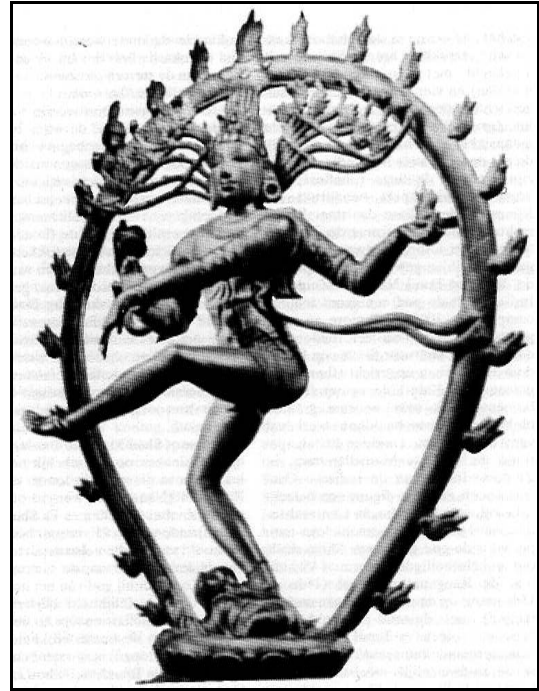
Sjiva komt thuis. Hij zoekt Parvati en komt bij het meer.

Ganesha kent Sjiva niet en houèdt hem tegen.

Sjiva onthoofdt hem.

Parvati is doodbedroefd, ze gilt en jammert zonder ophouden.

Sjiva wil haar troosten: hij stuurt 1.000 kobolden, demonen en elfen uit om het hoofd van een mannelijk kind te vinden.

Ze zoeken de hele nacht, maar elk jong mannelijk kind ligt met zijn neus of snoet naar zijn moeder gekeerd te slapen. Ze krijgen het niet over hun hart om het hoofd af te hakken.

Ze komen bij een olifantje dat tegen zijn moeder ligt te slapen. Opdat de slurven niet in elkaar verstrikt zouden raken, ligt het olifantje met zijn rug tegen zijn moeder.

Ze hakken het hoofd eraf en brengen het naar Sjiva.

Sjiva zet het hoofd op Ganesha en blaast het nieuw leven in.

Parvati vindt het prachtig.

Opgave 21 : KRISJNA

Geboorte en jeugd van Krisjna worden kort verteld (enkele anecdotes).

Dan ook kort vertellen waar de MAHABHARATA (het grote geslacht **B**harata) over gaat.

Dan de volgende leestekst :

zie volgend blad.

KRISJNA

uit de BHAGAVADGITA in de MAHABHARATA

De wijde vlakte van Kuruksetra was zo vol mannen, paarden, wagens en olifanten dat het leek of de hele aarde zich daar had verzameld. De beide partijen overlegden eerst aan welke voorwaarden ze zich in de strijd gingen houden. Ze kwamen het volgende overeen:

Alleen krijgers die dezelfde wapens droegen mochten tegen elkaar strijden.

Men mocht niemand aanvallen die niet klaar was voor de strijd en ook hen niet die van schrik niet meer konden bewegen.

Een krijger die al met iemand aan het vechten was, moest men met rust laten.

Mensen zoals lastdragers, voerlui en muzikanten mochten niet worden gedood.

Toen stak er een hevige wervelwind op en de stofwolken verduisterden de zon. Het regende bloed en kleine steentjes, die met de wind meewaaiden, sneden de mensen in het gezicht.

Arjuna had Krisjna als wagenmenner. Hij keek over de beide legers en zag overal in beide kampen bloedverwanten en geode vrienden. Hij zei tegen Krisjna: “Als ik al die familieleden en vrienden zie die met elkaar gaan vechten, dan wordt mijn mond droog en gaan mijn haren overeind staan. De moed zakt me in de schoenen en ik voel me zo slap worden dat het zwaard me uit de handen valt. Ik wil niemand van deze mannen doden. Onze tegenstanders willen strijden, maar moeten wij daarom dat ook doen? Ik zou liever hebben dat de Kaurava’s me ongewapend en weerloos versloegen.”

Krisjna wilde Arjuna moed geven en zei: “Waarom ben je zo moedeloos? Dat past toch helemaal niet bij jou. Jij bent een vorstelijke held!”

Arjuna zei: “Ik kan toch niet vechten tegen de rechtvaardige Bhisma? Hij was mijn

voogd. En ik kan toch zeker niet ten strijde trekken tegen Drona, mijn oude leermeester? Ik voel alleen maar medelijden met mijn vijanden, ik voel geen haat. Ik wil niet vechten.”

Toen antwoordde de goddelijke Krisjna: “Het zijn geen wijze woorden die je spreekt. Een echte wijze treurt niet om de dood. Er is nooit een tijd geweest dat wij niet bestonden, en we zullen in de toekomst ook nooit ophouden te bestaan. Het lichaam waarin onze ziel huist, verandert zelfs al tijdens ons aardse leven. Eerst is het een kinderlichaam, dan het lichaam van een jonge man of vrouw, en daarna krimpt het weer tot een lichaam van een ouderling. Dat is toch bijna hetzelfde alsof de ziel na de dood in een ander lichaam overgaat? Alleen de ziel bestaat, al de rest is onbelangrijk. De ziel is onsterfelijk en onkwetsbaar. Het lichaam waarin de ziel woont, kan vergaan.

Daarom moet je vechten Arjuna. De ziel die in deze mensen woont kan toch niet gedood worden, ze kan niet sterven. Een ziel kan niet sterven omdat ze ook nooit is geboren. Ze is onveranderlijk en eeuwig. Als je kleren versleten zijn, dan leg je ze af en vervang je ze door nieuwe. Zo doet ook de ziel: ze legt haar versleten lichaam af om in een nieuw lichaam binnen te gaan. Zo gaat het eeuwig en altijd verder. Daar moet je toch niet om treuren?

Aarzel dus niet, Arjuna, en doe wat je stand je verplicht. Er is niets dat een ksatriya meer tot eer strekt dan een eerlijk gevecht. Als je niet vecht, is het een zonde, want dan doe je niet wat je volgens je stand verplicht bent te doen.

Sta op, Arjuna, en werp je in de strijd ! Als je verslagen wordt, zal je ziel de vreugde van de bevrijding kennen. Als je wint, zal je hier op aarde de vreugde van de overwin-

ning kennen.

Maar je moet niet denken aan vreugde of pijn, denk niet aan winst of verlies, doe je plicht. Strijd om te strijden. Wat je doet is belangrijk, niet het resultaat. Doe wat je moet doen en let niet op het resultaat, het is niet belangrijk of je er succes of mislukking mee behaalt. Alle daden die je doet moeten offers zijn, daar wordt de wereld beter van. Toen Brahma de mensen schiep heeft hij ook het offer geschapen. De mens moet met offers de goden versterken. Dan kunnen de goden ook de mensen versterken. Jij moet een voorbeeld zijn voor de andere mensen. Doe dus wat je moet doen, doe het voor mij. Ikzelf ben al vele malen in een aards lichaam herboren. Telkens als de mensen goddeloos worden, kom ik in een mensengestalte op de aarde om de mensen op hun plichten te wijzen. Ik kom om de rechtvaardigen te beschermen, om de kwaden te vernietigen en om de vroomheid op aarde te herstellen. Er zijn maar weinig mensen die mij werkelijk kennen. Zelfs die mensen die er alles aan doen om volmaakt te worden, kennen mij niet. Ik besta uit acht elementen : aarde, water, lucht, vuur, ruimte, geest, begrip en bewustzijn. Ik heb echter nog een andere natuur, die hoger is. Ik bezit een ziel die het heelal in stand houdt. Ik ben de schepper van het heelal, maar ook de vernietiger. Er is niets boven mij. Alles wat bestaat wordt door mij samengehouden, zoals de kralen van een ketting door de draad worden bijeengehouden. Ik ben de smaak van het water, het licht in de zon en de maan. Ik ben het geluid dat door de ruimte reist, ik ben de menselijkheid. Ik ben de geur van de aarde, de gloed van het vuur. Ik ben het leven in alle wezens. Ik ben het eeuwige zaad van al wat is. Uit mij is alles ontstaan: goedheid, ijverige vurigheid en trage luiheid. Ik sta boven alles en ben onvergankelijk. Alles wat je doet, Arjuna moet een offer zijn aan mij. Ook als je drinkt, als je eet, als je aalmoezen geeft, als je strenge ascese beoefent, ook als je strijdt. Ik ben de ziel van al wat leeft, ik ben het

begin, het midden en het einde. Ik ben de dood en de oorsprong. Niets kan bestaan zonder mij.”

Arjuna zei: “Heer, toon mij uw onveranderlijke zelf.”

Toen openbaarde Vishnu zich aan Arjuna. Zijn gestalte had talloze monden en ogen en zijn wonderbaarlijke gezichten stonden gericht naar alle kanten. Hij was gekleed in hemelse gewaden. Hij droeg sieraden en wapens en bloemen, en hij verspreidde een hemelse geur. Zijn schittering was zo fel als van ontelbare zonnen. In hem was het hele heelal te zien in alle details en toch was het één geheel.

Arjuna boog vol ontzag zijn hoofd en vouwde eerbiedig zijn handen. Hij nam zijn boog en pijlen en zei : “Heer, ik voel mijn krachten weer in mij stromen, mijn twijfel is verdwenen. Ik zal doen wat je van mij verlangt.”

Een donderdend geraas klonk op. Het leek wel of het hoorngeschal, het tromgeroffel, het geratel van de wagenwielen en het gebrul van de olifanten de aarde in twee zouden doen splijten. Luid schreeuwden de krijgers hun strijdkreten. Toen stormden de legers op elkaar af en was de strijd begonnen. Blind van vechtlust vielen de troepen aan. Familie- en vriendschapsbanden werden vergeten. Wagens botsten frontaal op elkaar en werden verpletterd. Reusachtige olifanten denderden niets ontziend vooruit en scheurden elkaar aan stukken met hun slag-tanden. Sommige kolossen werden getroffen door pijlen of zwaarden en vielen met een doffe klap neer. Ook de krijgers te voet gingen elkaar te lijf. Hun wapens raakten besmeurd met bloed en de één na de ander werd van het leven beroofd. De vele slachtoffers van knotsen, knuppels, scherpe zwaarden en olifantstanden jammerden hartverscheurend. De troepen te paard reden op hun vurige rossen op elkaar in en doorboorden elkaar met hun blikkerende lansen.

Vijftien dagen duurde de strijd.

OPGAVE 22: TEKENING KRISJNA

Krisjna

Krisjna en Arjuna

OPGAVE 23 : leestekst. DE LEGENDE VAN BOEDDHA

Zie afzonderlijke tekst (14 bladzijden met tekening)

Probeer de antwoorden steeds met eigen woorden te geven, dus niet de tekst letterlijk over-schrijven.

Wat is een bodhisattva ?

Hoe heet het paard van Boeddha en wat gebeurt ermee als Boeddha uit zijn paleis is weggegaan?

Waar is koningin Maya als de bodhisattva haar lichaam binnengaat? Waarom is ze daar?

Met welke bloem vergelijkt men de Boeddha ?

Vertel iets over de wonderen die er gebeurden bij de geboorte van de Boeddha?

Wie is Asita? Vertel in een paar zinnen wie hij is, vanwaar hij komt en wat hij in het verhaal doet.

Wat gebeurt er als de jonge boeddha in de tempel wordt gebracht?

Hoeveel maand was de koningin zwanger toen Boeddha geboren werd?

Hoe kiest Boeddha zijn bruid?

Boeddha gaat viermaal een rijtoer maken. Telkens ontmoet hij mensen die hij eigenlijk niet had mogen ontmoeten. Beschrijf in de juiste volgorde wie hij ontmoet.

Als een bodhisattva naar de aarde afdaalt, moet hij op een héél bepaalde manier in het lichaam van zijn moeder komen. De goden zijn het er niet over eens, ze hebben verschillende meningen. Geef 6 verschillende meningen.

Tegen wie voert Boeddha zijn laatste geestelijke strijd. Vertel iets over die strijd.

OPGAVE 24 : BOEDDHA : tekening

Walther Roggenkamp: Boeddha

OPGAVE 25 : DE NIKKO-AAPJES (tekening)

De aapjes op de tempel van Nikko: niets horen, niets zeggen, niets zien

OPGAVE 26 : EGYPTE

Teken een kaart van Egypte (water: blauw, Nijlvallei: groen, woestijn: geel, oranje, bruin)

Duid aan: Neder-Egypte = Nijldelta

Oppe-Egypte (Boven-Egypte) De Nijl tussen de smalle rotsvalleien

Alexandrië

Heliopolis

Kairo

El Amarna (Achetaton) of Tel el Amarna

Thebe

Karnak

Luxor (ligt rechtover Thebe aan de Nijl, juist onder Karnak)

Aboe-Simbel

Nijl

Middellandse Zee

Rode Zee

Nubië

Libische woestijn

Piramiden van Gizah

Kaart: zie afzonderlijk blad

EGYPTE Zoek op in jeugencyclopedia: de gepaste tekst overschrijven en een tekening erbij maken. Je mag ook opzoeken in andere boeken.

1. Wat betekent het woord farao? (Zoek hierbij een afbeelding in een ander boek. De farao draagt ofwel een hoofddoek zoals op de foto in de jeugd-encyclopedia (blad 152 bovenaan links) ofwel een dubbele kroon, zoals in het boek: Histoire 6e, bladzijde 41 onderaan: Horus draagt daar de dubbele kroon van Neder- en Boven-Egypte)
2. De rivier de Nijl. Wat is het belang ervan voor de landbouw. (4 zinnen)
3. Hoe dreven de Egyptenaren handel, en wat verhandelden ze? (3 zinnen) en tekening van een Egyptisch vaartuig.
4. Wat is een 'Shadoof' of 'Shaduf' of 'Shadoef'. (1 zin) en tekening. Er staat ook een mooie tekening van een shaduf in het boek: EGYPTE, tempels, mensen en goden, bladzijde 24. In hetzelfde boek op blad 25 staat ook een foto van een hedendaagse shaduf)
5. Waarvoor diende een piramide? Zoek een afbeelding in een ander boek van piramiden en maak een tekening.

Teken de goden

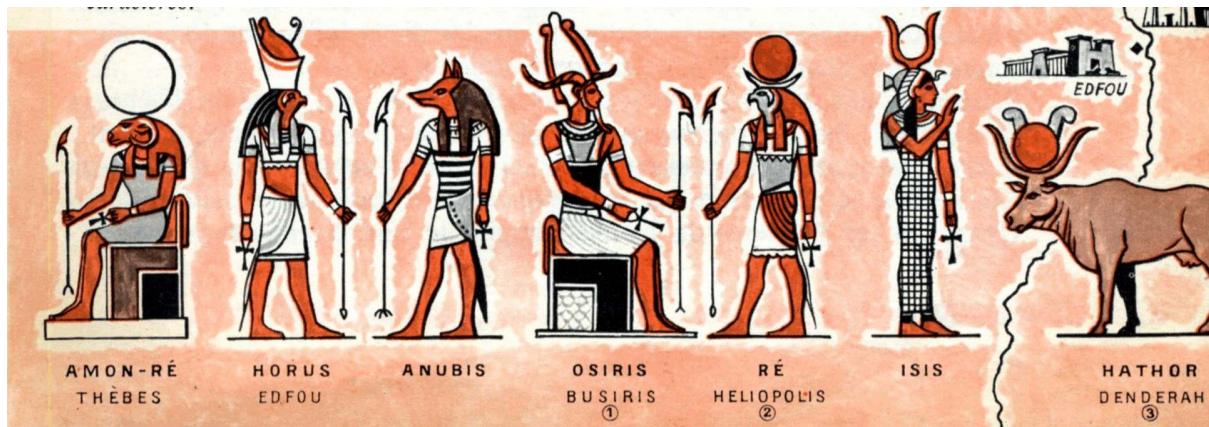
OSIRIS

ISIS

SETH

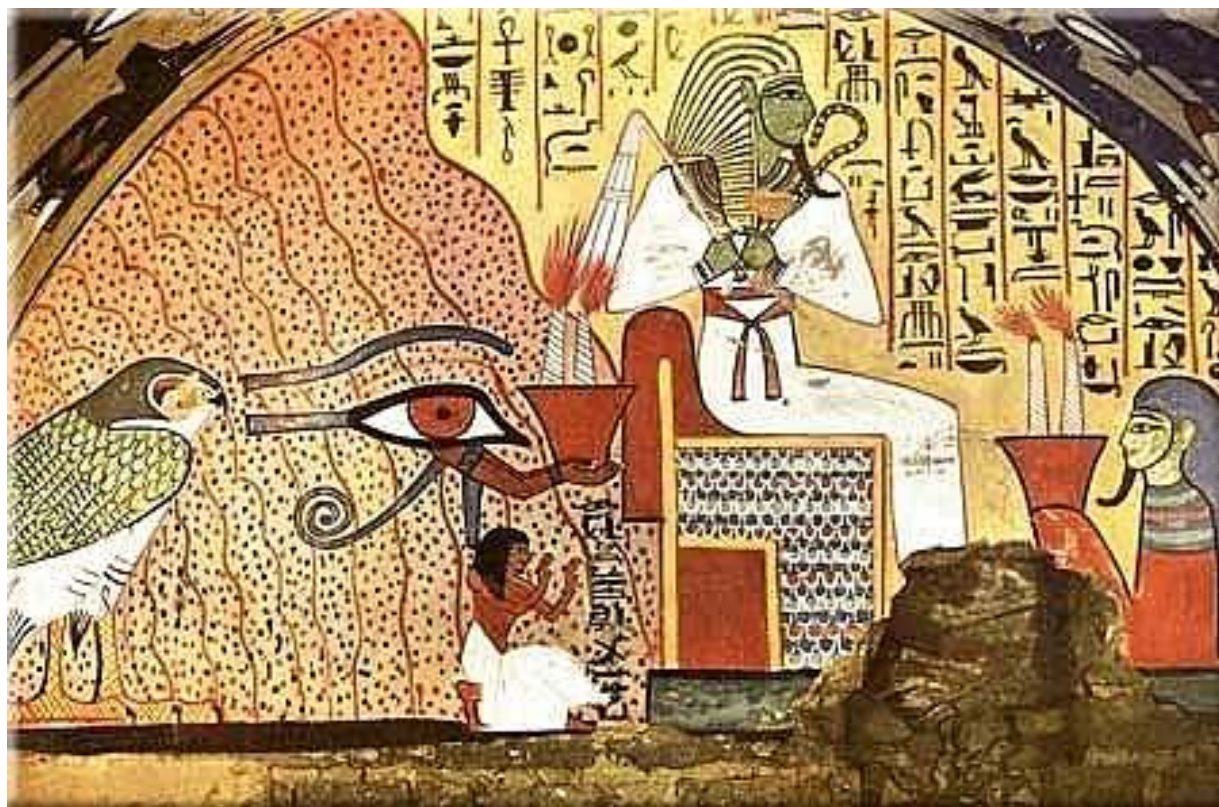
NEFTHYS (NEPHTYS)

HORUS

Egyptische goden Histoire-Aubert blz 41

OPGAVE 27 : OSIRISMYTHE (tekening)

DE OSIRISMYTHE

Noet is de hemel en Geb de aarde. Noet is in verwachting van Geb, maar tegelijk ook van Re. Re is de zonnegod. Maar die wil niet dat Noet bevalt van Geb. Re wist niet dat Noet ook al van hem in verwachting was. Hij wil niet dat Noet bevalt, en beveelt daarom dat Noet op geen dag, in geen maand van het jaar mag bevallen. Zo kon Noet niet bevallen, en groeiden haar kinderen in haar buik.

Thot had medelijden met Noet en kreeg een idee. Hij ging dammen met Iah, de god van de maan, en won van haar. Zo deed hij elke avond en telkens won hij een zeventigste deel van haar licht. Op de duur had hij genoeg licht gespaard om er vijf dagen mee te maken. Dat deed hij en plaatste die dagen aan het eind van het jaar, en vóór het begin van het nieuwe jaar. Op die vijf dagen kon Noet eindelijk bevallen.

De eerste die geboren werd heette Osiris. De tweede Horus, dat was het kind van Osiris en Isis. De derde heette Seth, de vierde Isis en de vijfde Nephtys. Osiris is koning van Egypte en leert de mensen muziek, landbouw en kunsten. Maar Osiris moet weg en Seth vervangt hem. Alles gaat goed. Dan komt Osiris terug, maar Seth wil koning blijven. Hij haalt 72 edelen bijeen en beraamt een plan om Osiris te doden. Hij gaat naar Osiris en zegt dat hij een groot feest gaat houden ter ere van hem. Als het feest begonnen is, zegt Seth: "Ik wil een geschenk aanbieden, het geschenk is voor degene die erin past, het is een prachtige kist." Seth vraagt aan Osiris om de kist te passen, maar hij weigert en zegt tegen Seth: "Laat eerst de anderen passen." Ze doen dat, maar niemand past erin, de een is te dik, de ander te klein. Tenslotte vraagt Seth nog eens aan Osiris of hij toch wil passen. Osiris wil geen spelbreker zijn en hij probeert. Hij past erin en vlug leggen de edelen het deksel op de kist, spijkeren ze dicht, gieten er heet lood over en gooien de kist met Osiris erin in de Nijl.

De kist drijft in de richting van de zee en Isis, die het de volgende morgen ontdekt is heel verdrietig. Ze gaat naar Osiris zoeken en vraagt aan iedereen of ze hem gezien hebben. Maar niemand heeft hem gezien. Dan komt ze bij de splitsing van de Nijl. Ze ziet er kinderen spelen en vraagt aan hen of ze de kist met Osiris gezien hebben. De kinderen wijzen de richting waarin ze de kist hebben zien drijven.

De kist is ondertussen al ver in de Middellandse zee aangespoeld bij de stad Byblos, tegen de voet van een cederboom. Osiris was al wel dood, maar straalde toch nog goddelijk licht uit. De ceder groeit daardoor heel snel rond de kist, tot de kist tenslotte niet meer te zien is, maar helemaal in de stam van de ceder zit.

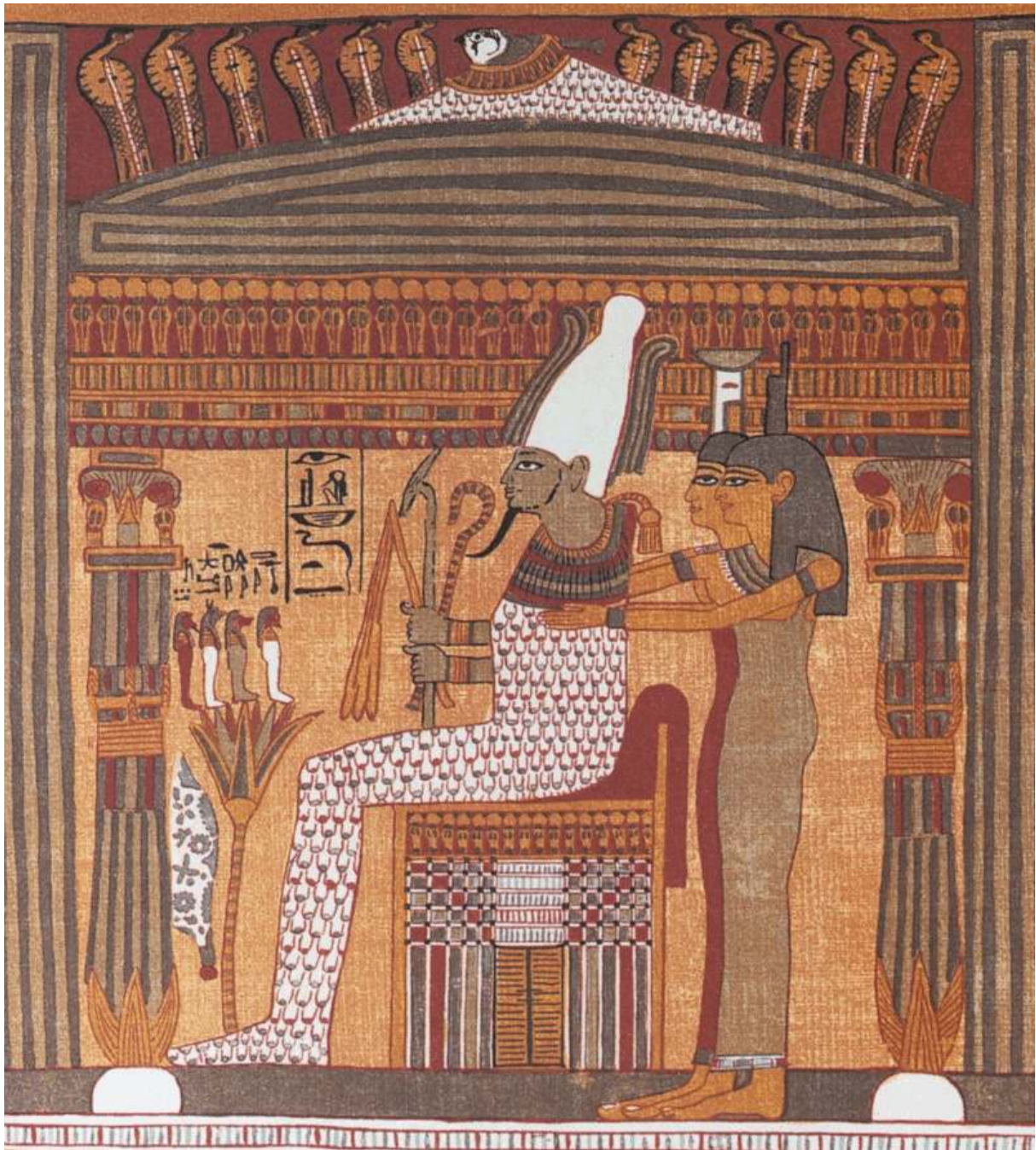
De koning van Byblos ziet de ceder en wil de stam ervan als pilaar in zijn paleis.

Jaren later komt Isis daar aan en ontdekt met haar goddelijk oog de kist in de pilaar in het paleis. Ze neemt de gestalte aan van een oude vrouw en zet zich neer bij de bron waar de dienaressen van de koning water komen halen. Die dienaressen vertellen aan de oude vrouw dat hun koningin een kind heeft gekregen, waarop Isis zegt dat zij de min wil zijn. De koningin vindt het goed. Maar in plaats van borstvoeding geeft Isis het kind haar vinger om op te zuigen, en ze verbrandt het sterfelijke deel van het kind. De koningin gilt als ze ziet dat de min haar kind verbrandt. Isis legt alles uit en krijgt de pilaar. Ze hakt hem in stukken en vindt de kist, maar ze doet de kist nog niet open. Ze neemt ze mee naar huis, naar Egypte. Daar opent ze de kist en gaat op Osiris liggen. Daarna gaat ze weg.

Seth, die daar in de omgeving op jacht is, ziet de kist en hakt het lichaam van Osiris in veertien stukken en verspreidt die over heel Beneden-Egypte. Isis gaat later al de stukken van Osiris bijeenzoeken en begraaft elk stuk op de plaats waar ze het vindt. Op elke plek laat ze later een tempel

bouwen.

Dan krijgt Isis het kind dat Horus-het-Kind heet. Het is een nakomeling van Osiris, verwekt toen Isis op het lijk van Osiris lag. Later zal Horus-het-Kind Seth van de troon verjagen en de nieuwe koning van Egypte worden.

OPGAVE 29: EGYPTE (dictee en tekeningen)

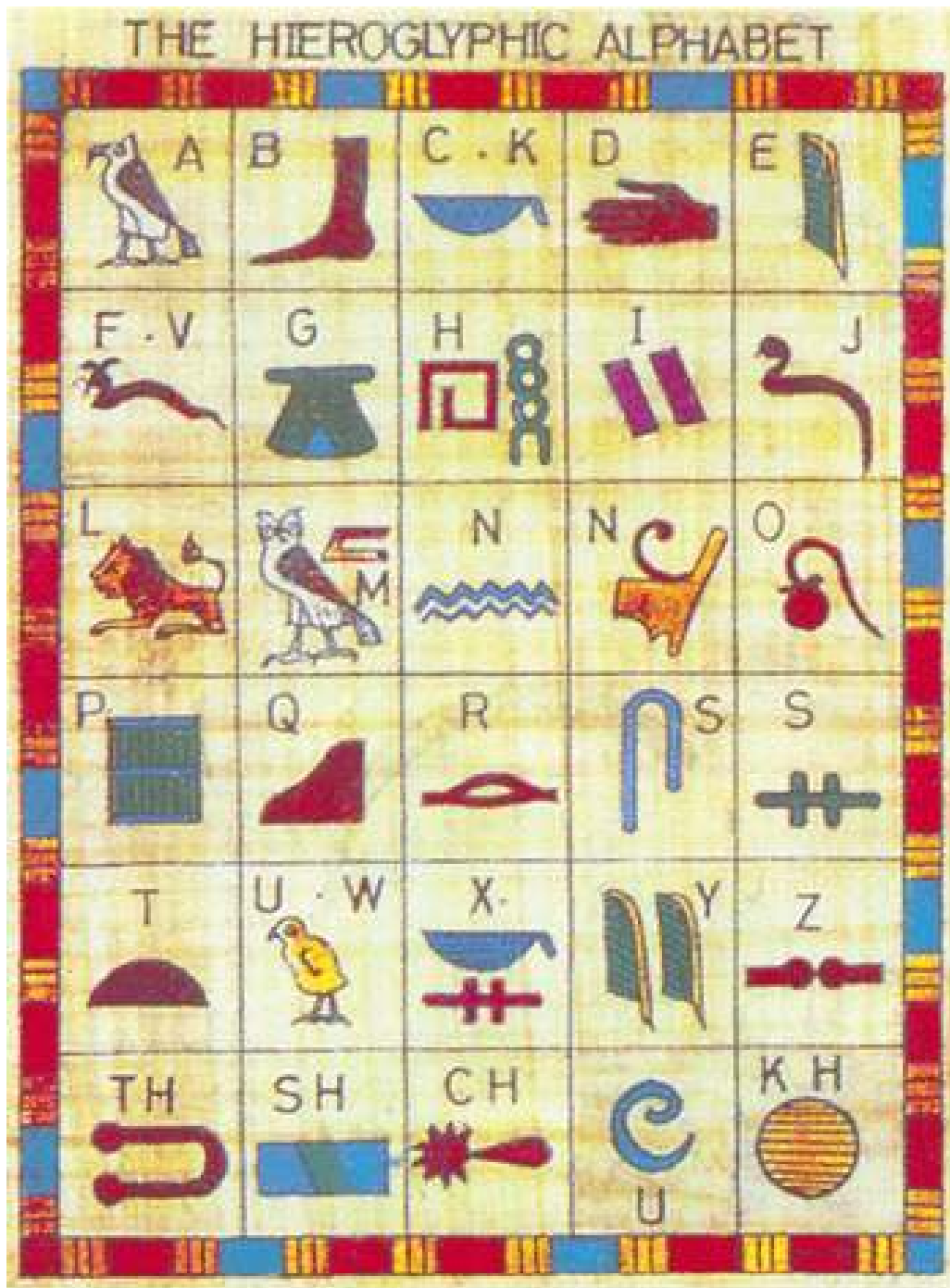
Egypte is een merkwaardig land. In het noorden is er de uitgestrekte vlakke moerasachtige NIJLDELTA. Ten zuiden daarvan strekt zich een smalle vallei uit langs de Nijl. Ze is bijna 1.000 km lang. Ten oosten daarvan ligt de woestijn, ten westen strekt zich de onmetelijke SAHARA uit. Elk jaar bij het begin van de zomer overstroomt de Nijl. Dat gebeurt korte tijd nadat de heldere ster SIRIUS 's morgensvroeg aan de hemel staat.

De overstroming van de Nijl was voor de Egyptenaren levensbelangrijk, omdat het SLIB dat achterblijft zo vruchtbaar is. Zij verdelen het jaar dan ook in seizoenen die overeenkomen met:

De overstromingstijd	=	SHOM
De zaaitijd	=	ATRO
De oogsttijd	=	PERO

OPGAVE 30 : HIËROGLIEFEN

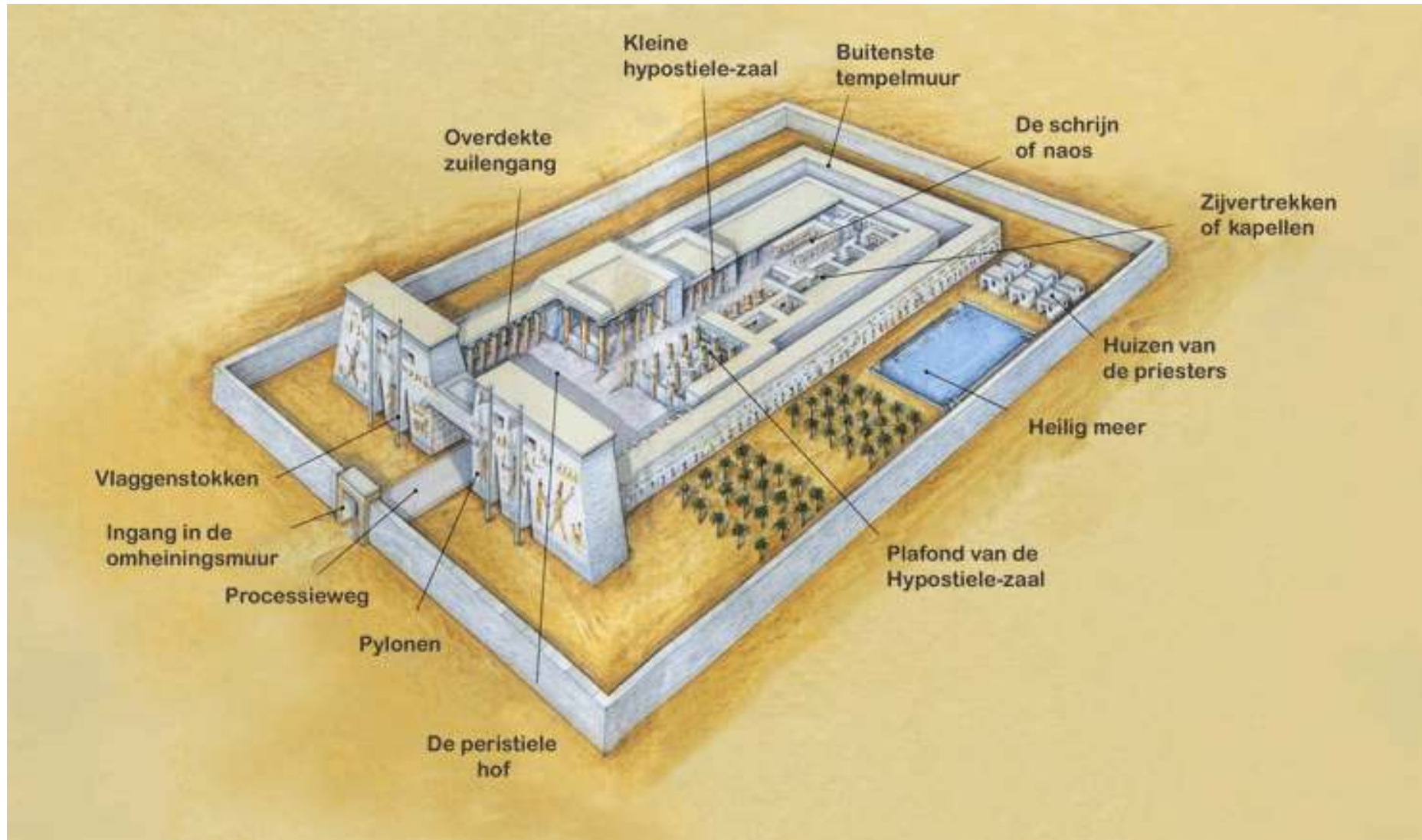
Meer en betere info over hiërogliefen in:

De hiërogliefen van het oude Egypte, Aidan Dodson, Veltman Uitgevers 2002

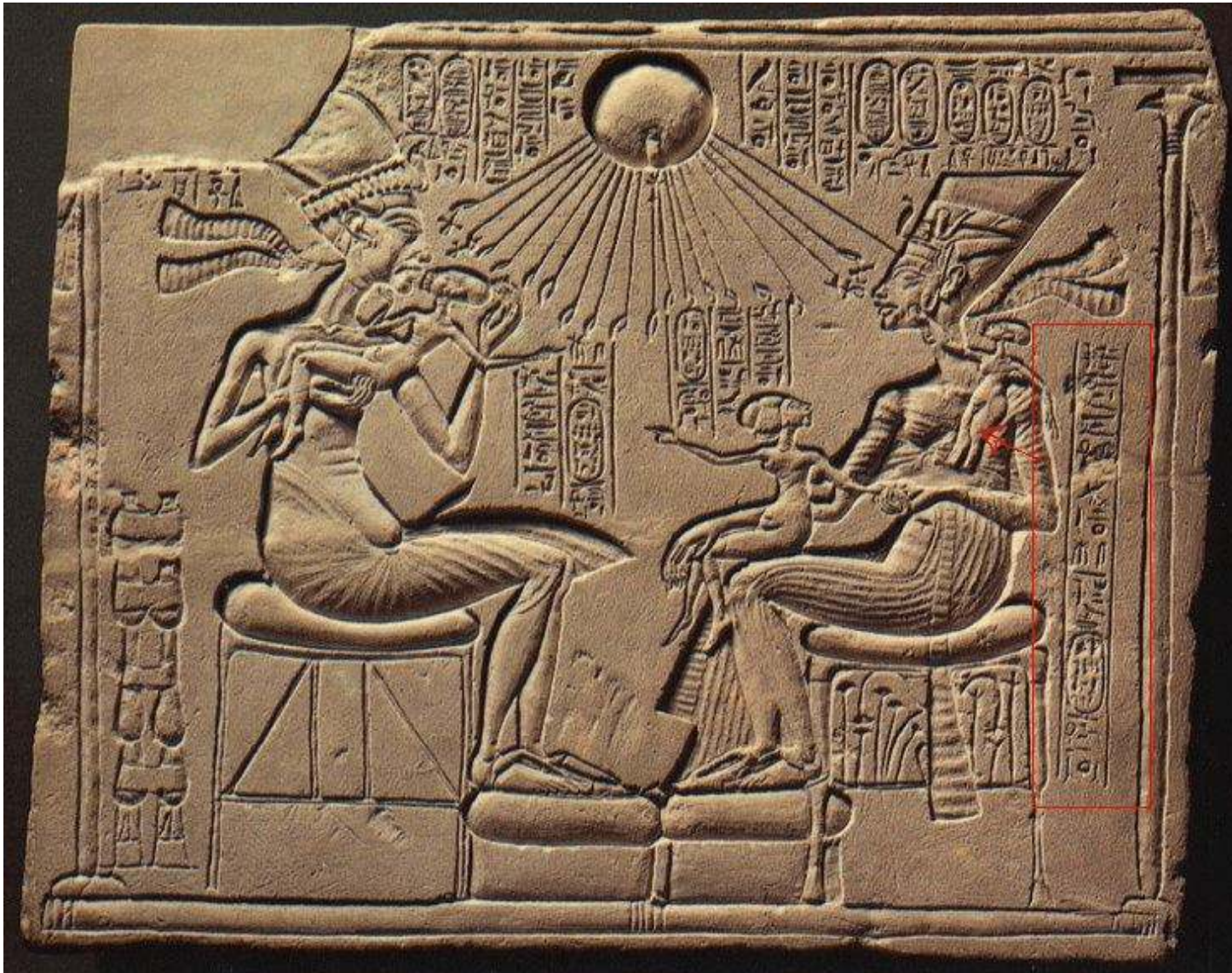
Hiërogliefen, de beeldtaal van het oude Egypte, Maria Carmela Betrò Tirion 1999 (zeer gedetailleerd met zeer goede uitleg)

Het geheim van de hiërogliefen, Rudolf Majonica, uitg. Piramide 1993.

OPGAVE 31 : EGYPTE : GODEN EN TEMPELS

OPGAVE 32 : ECHNATON en NEFERTETE

ZONNEHYMNE VAN ECHNATON

**Schitterend kom je te voorschijn
Aan de hemelrand
Jij levende Aton,
Die het eerst tot leven kwam !
Wanneer je oprijst
Aan de oosterkim,
Dan vervul je elk land
Met je schoonheid.
Want je bent mooi,
Groots en schitterend.
Je bent hoog boven de aarde.
Jouw stralen omhelzen de landen,
Ja, alles wat je geschapen hebt.
Je bent Ra,
En je hebt ze alle gevangen genomen.
Je kluistert ze alle
Door je liefde.
Al ben je ver,
Toch zijn je stralen op aarde.
Al ben je hoog daarboven,
Toch zijn jouw stralen de dag !**

OPGAVE 33 : EGYPTISCH REKENEN : VERMENIGVULDIGEN

Twee mogelijkheden

Vervang een van de twee factoren door 1 en verdubbel tot je zo dicht mogelijk bij de factor

$ \begin{array}{r} 21 \quad \times \quad 9 \\ \hline 21 \text{ — } 1 \\ 42 \quad \quad 2 \\ 84 \quad \quad 4 \\ 168 \text{ — } 8 \\ \hline 189 \quad \quad 9 \end{array} $		$ \begin{array}{r} 21 \quad \times \quad 9 \\ \hline 1 \text{ — } 9 \\ 2 \quad \quad 18 \\ 4 \text{ — } 36 \\ 8 \quad \quad 72 \\ 16 \text{ — } 144 \\ \hline 21 \quad \quad 189 \end{array} $
---	--	--

komt (in het linkse voorbeeld is 8 het hoogste getal, in het rechtse voorbeeld is 16 het hoogste getal). Verdubbel ook de andere factor. Tel nu de dubbels bijeen tot je uitkomt bij het oorspronkelijke getal (in het voorbeeld links dus tot je aan 9 komt, rechts tot je aan 21 komt). Tel de overeenkomstige getallen op en je hebt de uitkomst. In dit voorbeeld 189. Je kunt dit laten controleren door de kinderen een trapvermenigvuldiging te laten maken.

De leerkracht stelt zelf enkele (een vijftal) opgaven op.

OPGAVE 34 : EGYPTISCH REKENEN : DELEN

EGYPTISCHE DELING

werkwijze: Onder de deler begin je met 1

Onder het deeltal zet je de deler en begin je te verdubbelen net zolang tot je net niet over het **deeltal** heen komt.

De deler (vanaf 1) verdubbelen net zoveel keer als bij het Deeltal.

Dan trek je het grootste dubbel af van het deeltal, en zoek je hoe je tenslotte bij 0 kan uitkomen, door nog dubbels af te trekken.

OF: je begint bij het hoogste getal onderaan en telt de bovenliggende getallen erbij op tot je aan het Deeltal komt.

De overeenkomstige dubbels onder de deler tel je tenslotte op, en zo vind je de uitkomst (quotiënt)

$$\begin{array}{r} 1.197 \quad : \quad 57 \\ \hline 57 \quad - \quad 1 \\ 114 \quad \quad 2 \\ \mathbf{228} \quad - \quad \mathbf{4} \\ 456 \quad \quad 8 \\ \mathbf{912} \quad - \quad \mathbf{16} \\ \hline 21 \end{array}$$

andere opgaven: 37.352 : 667

45.504 : 79

36.672 : 96

224.455 : 385

DOOD EN EEUWIG LEVEN

Voor de Egyptenaren was het leven na de dood veel belangrijker dan het leven op aarde. Ze wilden wel graag oud worden, liefst 100 jaar, maar zorgden wél hun hele leven lang voor hun graf. Het leven na de dood duurde net zo lang als het lichaam van de dode werd bewaard. Daarom werd het lijk gebalsemd. Bij de dode stak men vele amuletten tussen de lijkdoeken om het lichaam te beschermen. Soms waren er het meer dan 100. Meestal waren het de **OEDJAT**, de **DJED**, de **SCARABEE** en de **ANCH** (ANKH). Om de reis naar de onderwereld te maken gaf men de dode een papyrus mee waarop het verhaal van Osiris stond. Dat noemde men het **DODENBOEK**. In de onderwereld werd het hart gewogen en ondervraagd. Wogen de goede daden meer dan de slechte, dan ging de ziel naar Osiris. Wogen de slechte daden het meest, dan werd het hart opgeslokt door een monster. De **BA** van een dode keerde altijd terug naar het graf of zat op een tak van een boom, dicht bij het graf.

amuletten:	Scarabee	nieuw leven
	Udjad	Horus-oog; bescherming
	Lotus	wedergeboorte
	Shen	eeuwigheid
	Ankh	leven
	Uas	scepter
	Djed	rug van Osiris, oprichtingskracht
		Troon van Osiris
	Ka	ziel
	Isisknoop	vruchtbaarheid

(zie ook opdracht 37)

Dictee

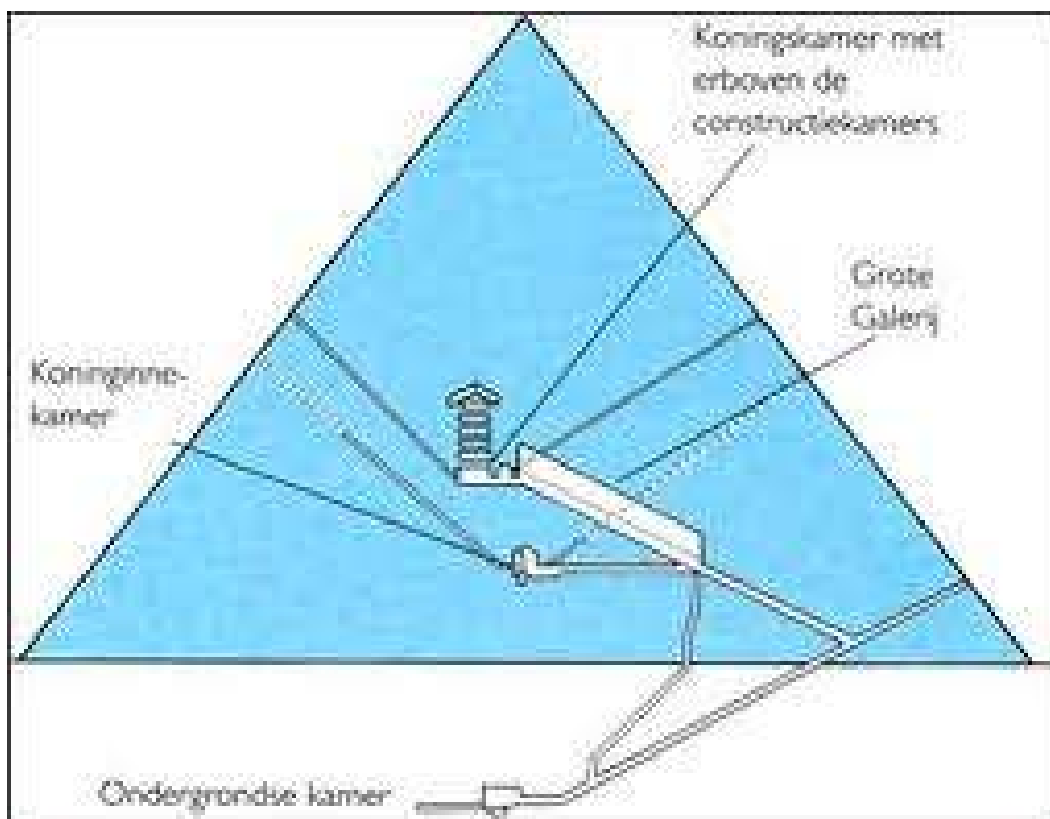
1. Het lichaam werd zo behandeld dat het eeuwenlang kon bewaard worden. Het werd een MUMMIE
2. De ziel (KA) kan over het lichaam beschikken om verder te leven. Maar eerst moet ze voor Osiris verschijnen. Anoebis brengt haar bij de weegschaal, waar goed en kwaad gewogen worden. Weegt het kwaad meer dan het goede, dan wordt de ziel verslonden door het monster. Weegt het goede meer, dan mag de ziel binnentreden in het rijk der goden, voor de troon van Osiris.
Om er zeker van te zijn dat de ziel zal blijven leven, worden heel veel AMULETTEN en TOVERFORMULES bij het lijk in het graf gelegd.

tekening van het wegen van de ziel.

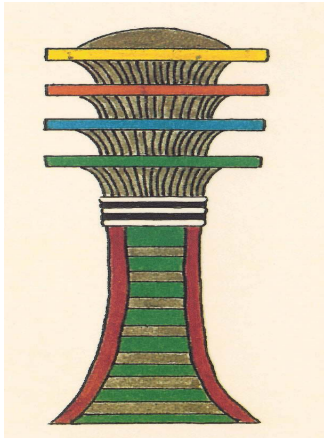
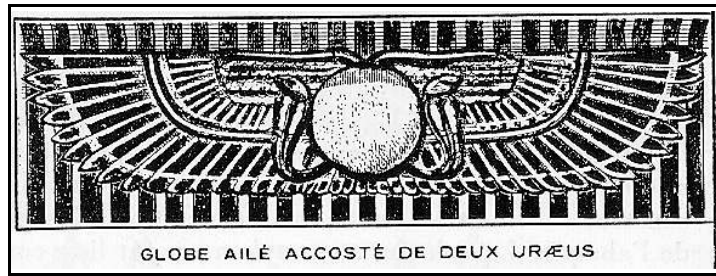

Het wegen van de ziel

Opdracht 36: PIRAMIDE en ROTSGRAVEN (tekeningen)

Opdracht 37: AMULETTEN (tekeningen)

Djed

Scarabee

Udjad

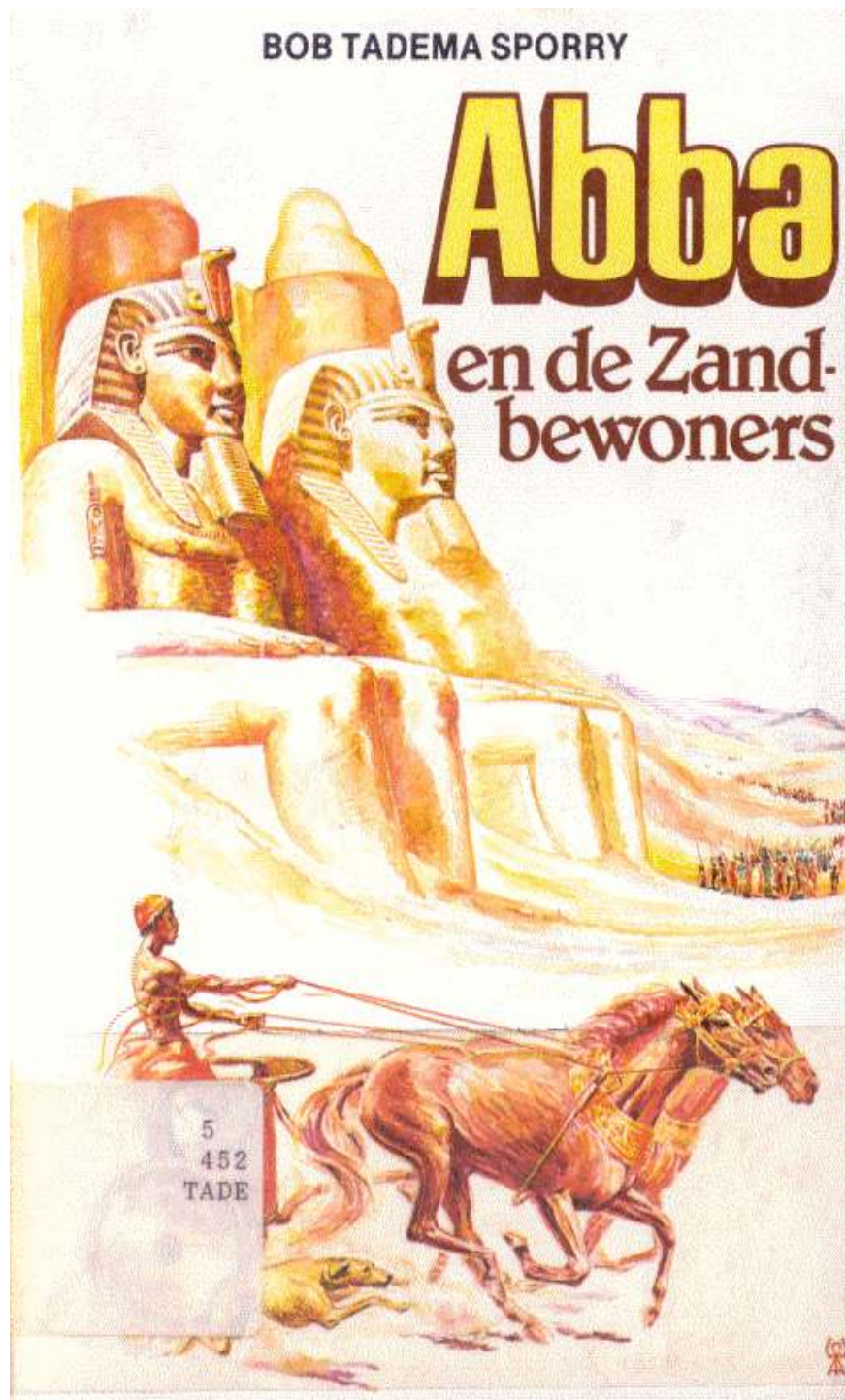
Ankh

opdracht 38: BOEK “ABBA en de ZANDBEWONERS” begrijpend en expressief lezen

Zie bestand: “geschiedenis-abba-en-de-zandbewoners.pdf”

Het boek volledig lezen.

De leerkracht stelt vragen over de inhoud van het boek. De kinderen antwoorden mondeling of schriftelijk. Individueel en/of klassikaal.

KRETA

KPHTA

Dictee: Kreta, een eiland in het oosten van de Middellandse Zee, was helemaal gericht op de scheepvaart. Daardoor kwamen de inwoners van Kreta in contact met alle andere volkeren aan de oostzijde van de Middellandse Zee. Zij dreven handel met Egypte, Fenicië en Griekenland.

Kreta werd daardoor rijk en prachtige steden en paleizen werden op het eiland gebouwd.

De Kretenzers in de Minoïsche tijd, bouwden geen tempels. Hun goden woonden in de natuur. Ze hielden wel spelen voor die goden; de stierenloop met acrobaten was daarvan het hoogtepunt.

Het paleis van koning **MINOS** was zo groot dat men er in verloren kon lopen. Het werd het **LABYRINT** genoemd. De Kretenzische kunst valt op door natuurlijkheid en sierlijkheid. De zuilen van de gebouwen waren rond, in rood en zwart geschilderd. Omdat ze bovenaan dikker zijn dan onderaan, noemt men ze 'omgekeerde zuilen'. De muren van de paleizen waren versierd met prachtige fresco's.

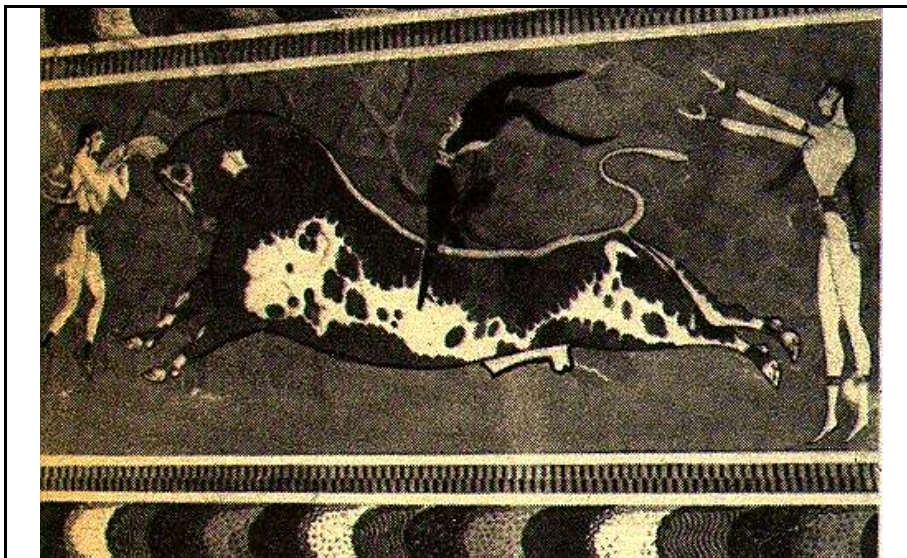
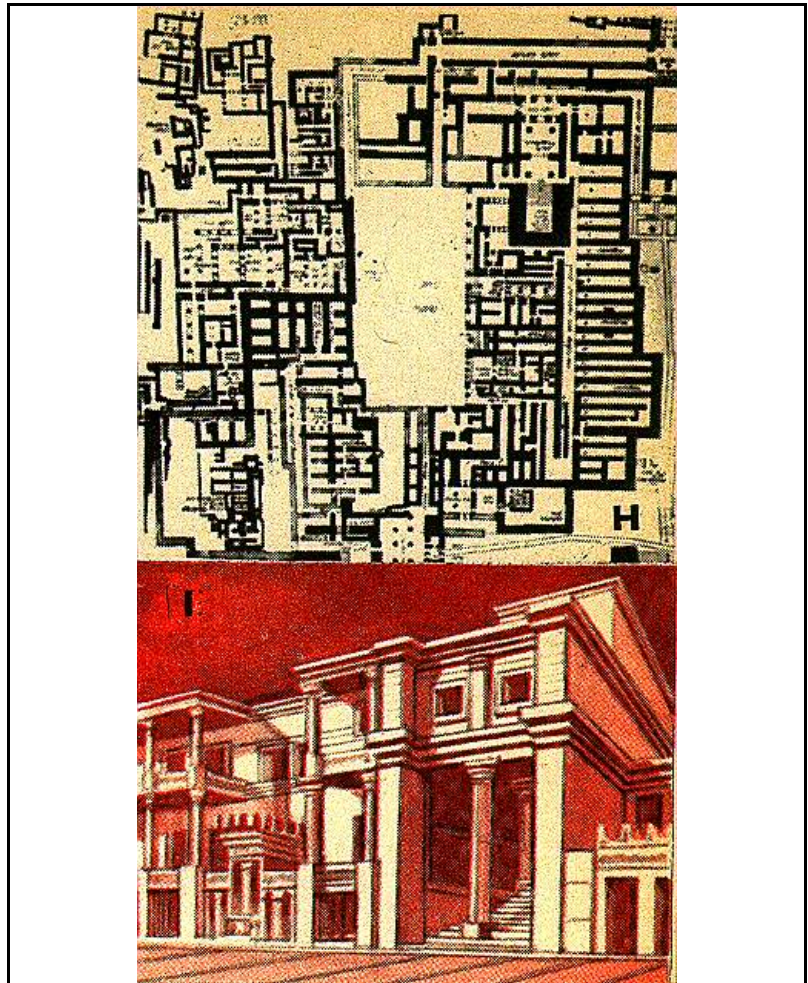
Noot: De naam Labyrint komt van het woord LABRIS, de naam van de Kretenzische dubbele bijl.

LEGENDEN: **DAEDALUS en ICARUS**
 THESEUS en de MINOTAURUS
 DE GEBOORTE VAN ZEUS
 EUROPA

tekeningen: 1. *kaart van Kreta, met daarop: Knossos, Phaistos, Ida-gebergte*
 2. *Stier met horens*
 3. *Een typische 'omgekeerde zuil'*
 4. *Acrobaat op de stier*
 5. *Een eigen tekening over een van de vier genoemde legenden.*

Kreta (opdracht 39 - vervolg)

Het paleis in Cnossus:
Labyrint

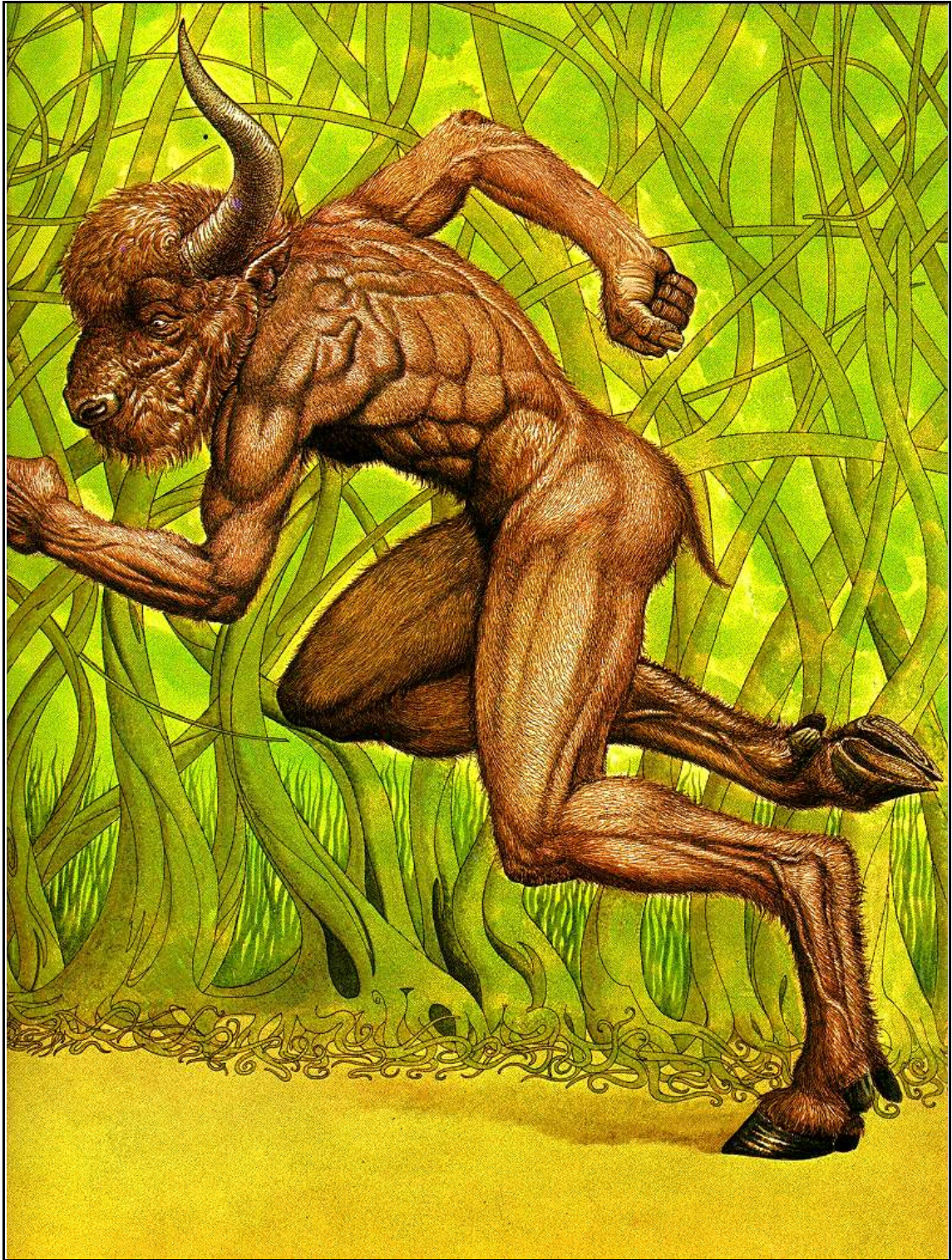

De stierenloop. Afbeelding op een muur in Cnossus.

Opdracht 40: verhaal en tekening Daedalus en Icarus (Daidalos en Ikaros)

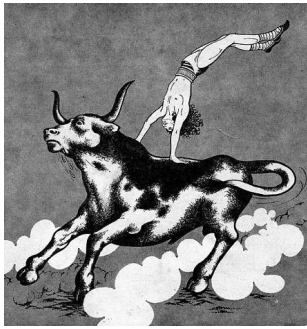

Daedalus en Icarus

De Minotaurus

Opdracht 41 : KRETA leestekst: HET OOGSTFEEST

Vandaag vieren we het Oogstfeest ter ere van de Moedergodin. Zij maakt de aarde vruchtbaar zodat we een rijke graan- en wijnoogst krijgen. Het is ieder

jaar een prachtfeest. Iedereen verlangt ernaar.

In de vroege ochtend brengen de priesters offers in de kapel aan de westkant van het grote binnenplein. Na de middag rijdt een kleurige oogststoet uit. Ik heb de lange tocht door de wijngaarden en de smalle straatjes van Knossos niet meegemaakt, maar als de stoet langs de hoofdingang op het plein aankomt, zit ik op de brede middeletrap die naar de bovenverdiepingen leidt. Vanaf die plaats kan ik het hele Oogstfeest mooi volgen.

Eerst voeren de oogsters een heilige dans uit. Ze besprenkelen de vloer met wijn en zwaaien met korenaren. Net voor het einde van de dans verbrandt een oude landeigenaar de aren op een klein, stenen altaar. Daarna spreken de priesters lange gebeden uit. Ook de Minos (de koning) brengt een offer: een jonge stier wordt geslacht met de heilige labris, de zilveren bijl met twee kling. Daarna dansen jonge meisjes in wijde rokken op het versnellende ritme van trommels, fluiten en cimbalen. De hovelingen op de balkons en de duizenden toeschouwers rond het plein juichen hen luid toe.

Ook de andere onderdelen van het feest zijn boeiend en kleurrijk, maar toch zitten mijn vrienden en ikzelf gespannen te wachten op het einde van dit plechtige gedeelte. Want na het godsdienstige deel volgen de wedstrijden van de jongeren, zowel binnen als buiten de paleismuren. Vooral

het stierenspel is ieder jaar iets spectaculairs. Deed het gerucht gisteren niet de ronde, dat de koninklijke stierenvangers twee extra wilde stieren in hun netten gevangen hadden?

En spectaculair wordt het ook!

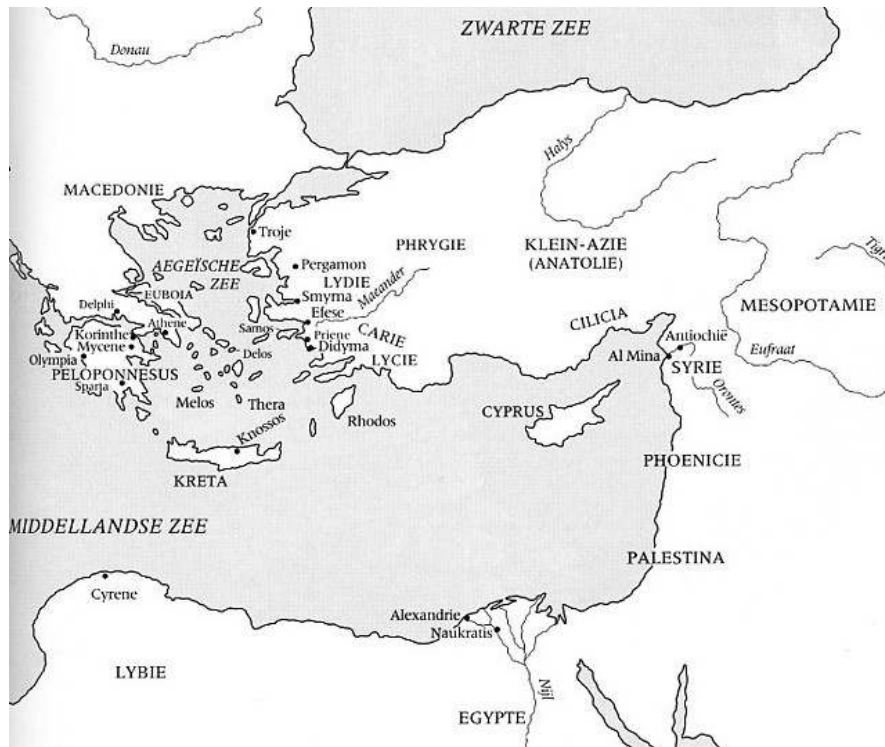
Stel je voor: jongens en meisjes huppelen lichtvoetig rond een snuivende en briesende stier met kromme hoorns. Ze hitsen het kolossale dier op, prikkelen het en dagen het uit. Dan komt het hoogtepunt van het stierenspel. Net op het ogenblik dat het zwarte, koninklijke dier zijn aanval inzet, loopt een slanke jongen recht op hem af. Het is doodstil in de arena. De onverschrokken acrobaat grijpt de hoorns vast en nog vóór de stier een beweging met de zware kop kan maken, heeft de jongen zich aan de hoorns opgetrokken. Hij zwiert lenig omhoog, de benen sierlijk in de lucht. Hij maakt een volmaakte salto, belandt met beide voeten mooi op de brede rug van de stier en springt vederlicht weer op de grond, nagenoeg op dezelfde plaats waar hij zijn adembenemende sprong begon. Twee meisjes vangen hem op om de schok te breken.

En telkens weer andere acrobaten wagen die levensgevaarlijke salto. Zelfs de meisjes doen aan het spel mee. Telkens barst een luid gejuich los. Slechts één keer glijdt een jongen uit, maar de anderen lokken de stier van hem weg.

De Minos, de koningin, de prins, de hogepriesters, de hooggeplaatste ambtenaren en de afgezanten uit het buitenland, zowel als het gewone volk genieten van het boeiende spektakel.

De meeste jongelui houden intussen sportwedstrijden buiten de muren. Ja, iedereen geniet met volle teugen van het Oogstfeest. En straks, tegen de avond, gaat het feest nog door: dan wordt er gezongen en verteld en gedanst en wijn gedronken ...

De kinderen tekenen de kaart van het antieke Griekenland met daarop:

Streken: Macedonië
Attica
Phrygië
Lydië
Peloponnesus

eilanden Euboea
Kreta
Cycladen
Ithaka (eiland van Odysseus)

steden Troje
Efese
Athene
Korinthe
Sparta
Olympia
Delphi
Thebe

zeeën: Egeïsche Zee
Korintische Zee
Hellespont
Zee van Marmara
Zwarte Zee
Adriatische Zee

De Griekse Heldentijd

Dodenmasker uit Mycene

Aanvulling: leesteksten in het Engels over Griekenland: zie www.provist.be/steinerschool/geschiedenis/geschiedenis-oudeid/geschiedenis-greece-leesteksten-engels.pdf

DE HELDENTIJD

tekst: Terwijl Kreta nog machtig en rijk was, kwamen vreemde volksstammen op het Griekse schiereiland. Het waren de ACHAEËRS. Zij bouwden reusachtige burchten, zoals deze van MYCENE en overwonnen Kreta. Het duurde enkele eeuwen voor zij het hele schiereiland bevolkt hadden. Over hun strijd tegen mens en natuur vertellen de vele Griekse heldensagen. Veel sterrenbeelden zijn nu nog steeds genoemd naar figuren uit deze verhalen.

Tekening Mycene leeuwenpoort en dodenmasker (zie vorig blad)

De leeuwenpoort in Mycene

Opdracht 44

lijst DE MEEST BEKENDE HELDENSAGEN

De kinderen vertellen kort de verhalen die al aan bod geweest zijn in de lessen cultuurbe-schouwing. Ze maken een tekening van een held naar keuze (zie voorbeelden op de volgende pagina's). Ze tekenen naar eigen inzicht of gebruiken een voorbeeld, bij voorkeur een Oud-Griekse voorstelling.

PROMETHEUS

PERSEUS

IASON EN HET GULDEN VLIES (De Argonauten)

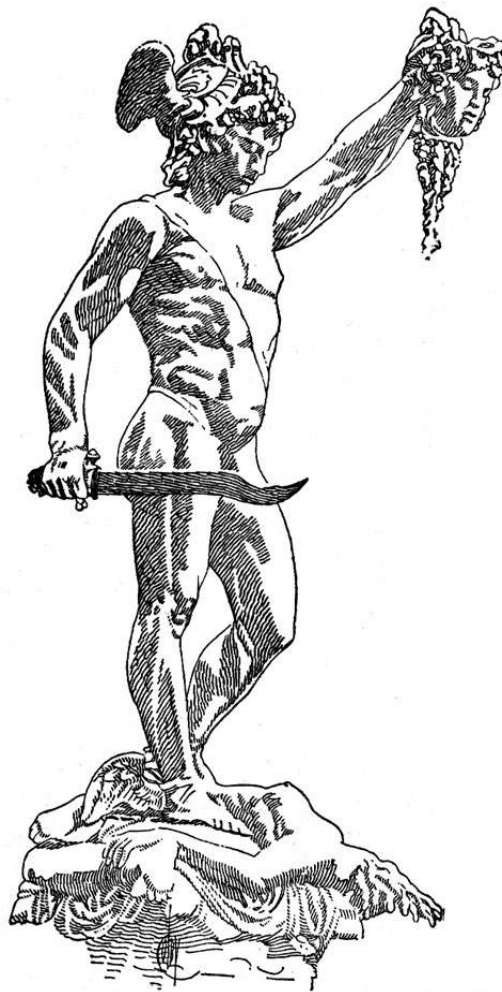
HERACLES

THESEUS

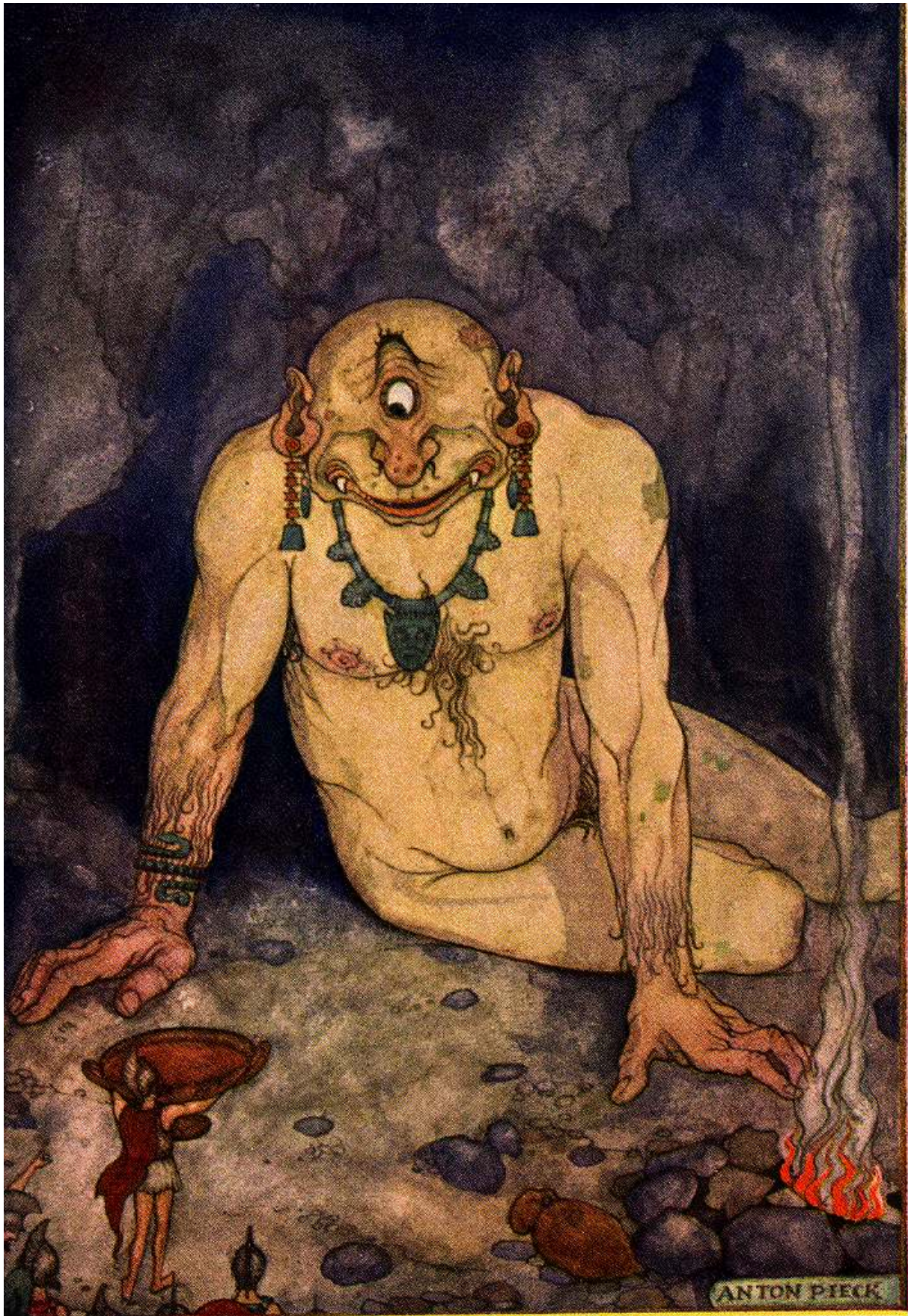
OEDIPUS

TROJE

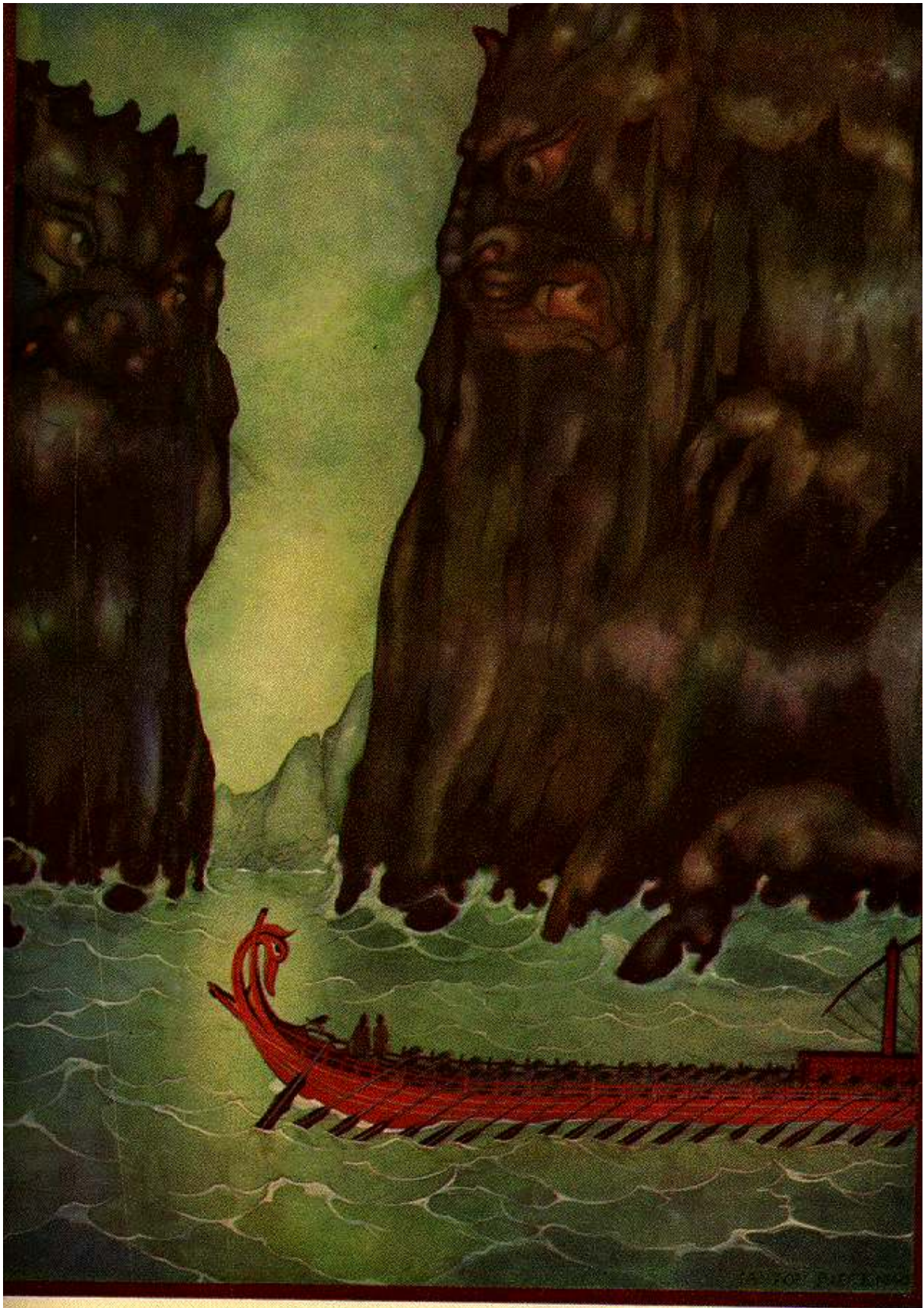
ODYSSEUS

Perseus

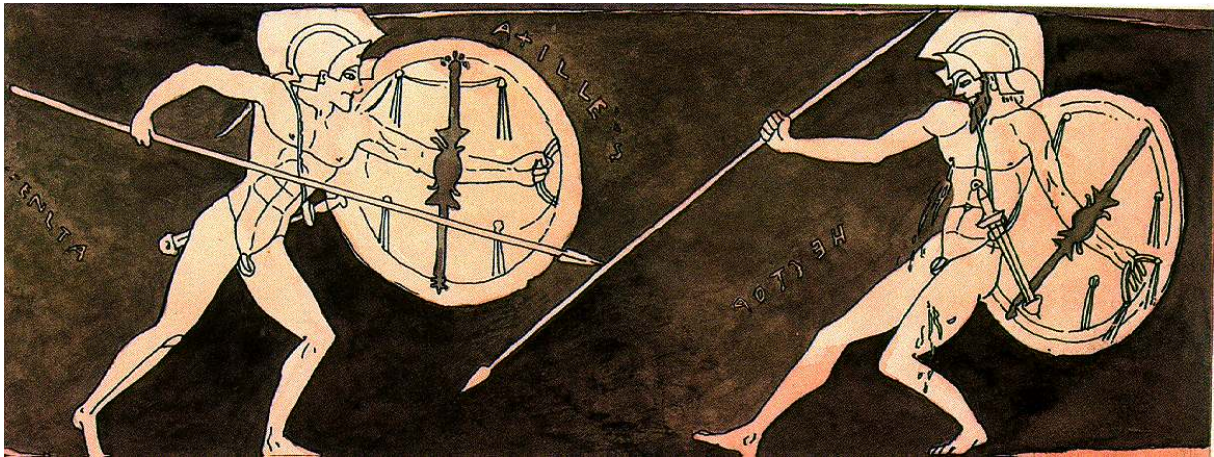
Odysseus met Polyphemus.

De Argonauten bij de Symplegaden (pag. 228)

Het Paard van Troje.

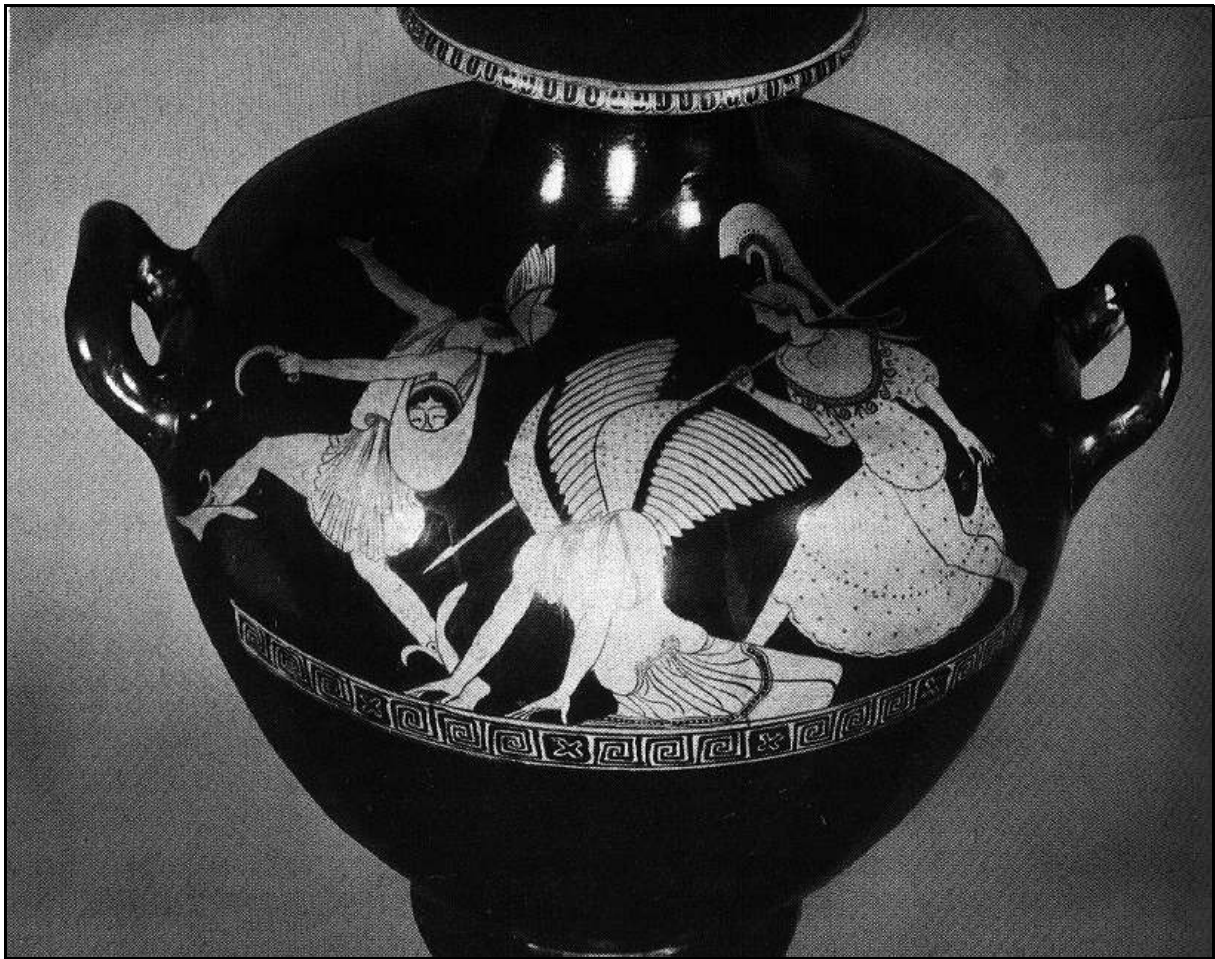
Troje. De strijd tussen Achilleus en Hector

Odysseus en de sirenen

Oedipus en de sfinx

Perseus onthoofd de Medusa

Opdracht 45 : DE STAMBOOM DER GODEN

Eerst was er CHAOS

Daaruit ontstonden GAEA (aarde) en EROS (liefde)
EREBOBOS (duisternis) en NYX (nacht)

GAEA en EROS brachten URANUS voort: de hemelkoepel met bergen en zeeën

EREBUS en NYX brachten voort:

- lucht
- licht
- slaap
- ouderdom
- dood
- verdriet

URANUS en GAEA brachten voort: 12 TITANEN (6 mannelijk en 6 vrouwelijke goden)

OCEANUS (wereldzee) x THETIS daaruit komen alle bronnen en rivieren
KOIOS en PHOIBE daaruit komen voort: LETO (moeder van Apollo en Artemis)
HYPERION en THEIA: daaruit komen voort: HELIUS (zon)

SELENE (maan)

EOS (ochtendrood)

CRONUS en RHEA: daaruit komen de OLYMPISCHE GODEN voort (zie later)

KREOS en EURYBIE: daaruit komen de sterren en de winden voort

IAPETUS en CLYMENE en hun kinderen:

- ATLAS (draagt de wereld)
- PROMETHEUS (voordenker)
- EPIMETHEUS (nadenker)
- MNEMOSYNE (geheugen)
= moeder van de 9 muzen
- THEMIS (recht)

URANUS en GAEA brengen daarna de CYCLOPEN ter wereld. Zij smeden later de bliksem van Zeus.

URANUS en GAEA brengen daarna 3 HEKATONCHEIREN (honderdarmigen) ter wereld.

MAAR:

URANUS haat zijn kinderen, bevreesd dat hij zijn macht moet delen. Hij duwt ze allen terug in de baarmoeder van Gaea.

GAEA spoort Cronus aan zijn vader te doden. Met een SIKKEL ontmant Cronus zijn vader URANUS. Het bloed spat op de aarde:

daaruit ontstaan de

- ERINYEN (wraakgodinnen)
- GIGANTEN (reuzen)
- MELISCHE NIMFEN (die leven in het hout van de es, waaruit de dodende lansen gemaakt worden).

het zaad van Uranus vloeit weg en vermengt zich met het schuim van de bran-

ding. Daaruit wordt APHRODITE geboren.

Vloek van URANUS over CRONUS

CRONUS heeft de macht. Maar vreest dat zijn kinderen hem zullen doden. Slokt ze op.

ZEUS dwingt zijn vader om de kinderen uit te braken. Ook de steen (Die Rhea in de plaats van Zeus aan Cronus had gegeven) wordt uitgebraakt, hij staat nu in DELPHI

Dan strijd.

Aan 1 kant: ZEUS , OCEANUS (oom), THEMIS en MNEMOSYNE (kinderen van Iapetus = nichten)

alle anderen aan de kant van Cronus.

ZEUS op berg Olympus
Cronus op berg Othrys. 10 jaar lang oorlog.

Dan opent Zeus de schoot van Gaea: daaruit komen nu de Giganten en de Hekatoncheiren. Zeus wint. Stort al zijn tegenstanders in de TARTARUS, ketent ze daar vast en laat ze door de Hekatoncheiren bewaken.

Zeus moet strijden tegen TYPHON (verwantschap met Egypte)

ZEUS moet strijden tegen de GIGANTEN (reuzen met slangenbenen): deze slingeren rotsblokken en brandende stammen tegen de hemel, Zeus strijdt met zijn bliksem. Maar zal pas winnen als HERACLES hem ter hulp komt.

tenslotte is ZEUS overwinnaar.

HADES krijgt de onderwereld
POSEIDON krijgt de oceanen

Hoe dachten de Grieken over het leven na de dood?

Opdracht 46: TEKENINGEN VAN DE GODEN

Afbeeldingen van de belangrijkste goden (vooral de Olympische goden) natekenen. Bij voorkeur Oud-Griekse afbeeldingen gebruiken.

Zeus met adelaar

Hera met pauw

ΊΛΙΑΔΟΣ

Μηνιν ἄειδε θεα, Πηληιάδεω Ἀχιλῆος
ούλομενην, ἣ μυρι Ἀχαιοῖς ἄλγε ἔθηκεν,
πολλὰς δ' ἰφθιμοὺς ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τεύχεα κυνέεσσιν
οἴωνοισι τε δαίτα - Δίος δ' ἐτελείετο βούλη -
ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἄτρεϊδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ Δίος Ἀχιλλεύς

vertaling:

Bezing, Godin, de wrok van Peleus' zoon Achilles,
dodelijke wrok, die de Achaeërs duizenden smarten be-
rokkende,
vele dappere zielen van helden in Hades' woonst stortte
en hun lijk maakte tot prooi van de honden en van alle
roofvogels - zo ging Zeus' besluit in vervulling - sedert
de dag al waarop Atreus' zoon, de heerser over de man-
nen en de schitterende Achilles na een twist met elkan-
der braken.

ΊΛΙΑΔΟΣ	over Ilias (Troje)	τευχη	maakte tot
Μηνιν	wrok	κυνεσσιν	van de honden
ᾄειδε	bezing	οἴωνοισι	roofvogels
θεα	godin, muze	τε	en
Πηληιάδεω	zoon van Peleus	δαιτα	gastmaal
Ἀχιλλῆος	Achilles	Διος	Zeus
οὐλομένην	dodelijk	δ' ἐτελείετο	vervullen
ἧ	de	βουλη	besluit
μυρι	duizenden	ἐξ οὗ	sedert
Ἀχαιοις	Achaeërs, Grieken	δη	ja
άλγε	smart, verdriet	τα πρωτα	voor het eerst
έθηκεν	berokkende	διαστητην	met elkaar breken
πολλας	vele	ἐρισαντε	twist
δ' ἰφθιμους	dapper	Ἄτρειδης	zoon van Atreus
ψυχας	zielen	τε	en
Ἄιδι	Hades	ἄναξ	heerser
προιαψεν	storten, zenden	ἄνδρων	mannen
ἡρώων	helden	και	en
αὐτους	daar	διος	goddelijke
δε	en	Ἀχιλλευσ	Achilles
ἐλώρια	prooi		

Opdracht 48 Het Griekse alfabet en de getallen

ALFABET (24 letters)

A, α	Alpha (ἄλφα)	a
B, β	Beta (βῆτα)	b
Γ, γ	Gamma (γάμμα)	g
Δ, δ	Delta (δέλτα)	d
E, ε	Epsilon (ἕ ψιλόν)	e
Z, ζ	Zeta (ζῆτα)	z
H, η	Eta (ἦτα)	ē
Θ, θ	Theta (θῆτα)	th
I, ι	Iota (ιώτα)	i
K, κ	Kappa (κάππα)	k
Λ, λ	Lambda (λάμβδα)	l
M, μ	My (μῦ)	m
N, ν	Ny (νῦ)	n
Ξ, ξ	Xi (ξῖ)	x
O, ο	Omikron (ὀ μικρόν)	o
Π, π	Pi (πί)	p
P, ρ	Rho (ῥῶ)	r(h)
Σ, σ	Sigma (σῖγμα)	s
T, τ	Tau (ταῦ)	t
Υ, υ	Ypsilon (ῥ ψιλόν)	y bei αυ, ευ, ου: u
Φ, φ	Phi (φῖ)	ph
Χ, χ	Chi (χῖ)	ch
Ψ, ψ	Psi (ψῖ)	ps
Ω, ω	Omega (ὦ μέγα)	ō

Opdracht 48 - vervolg:

GETALLEN

α'	1	Heis
β'	2	Duo
γ'	3	Treis
δ'	4	Tettares
ε'	5	Pente
ς'	6	Heks
ζ'	7	Hepta
η'	8	Okto
θ'	9	Ennea
ι'	10	Deka
ια'	11	Hendeka
ιβ'	12	Dodeka
ιγ'	13	Treiskaideka
ιδ'	14	Tettareskaideka
ιε'	15	Pentekaideka
ισ'	16	Hekkaideka
ιζ'	17	Heptakaideka
ιη'	18	Oktokaideka
ιθ'	19	Enneakaideka
κ'	20	Eikosi
λ'	30	Triakonta
μ'	40	Tettarakonta
ν'	50	Pentekonta
ξ'	60	Heksekonta
ο'	70	Hebdomekonta
π'	80	Ogdoëkonta
ρ'	90	Ennenèkonta
ρ'	100	Hekaton
σ'	200	Diakossioi
τ'	300	Triakossioi
υ'	400	Tetrakossioi
φ'	500	Pentakossioi
χ'	600	Heksakossioi
ψ'	700	Heptakossioi
ω'	800	Oktakossioi
ε'	900	Ennakossioi
,α	1000	Chilioi

Je eigen naam met Griekse letters schrijven.

Je adres met Griekse letters schrijven

Namen van andere kinderen met Griekse letters schrijven

Een zeer korte eigen tekst met Griekse letters schrijven
(bijvoorbeeld een kleine eenvoudige opdracht voor een ander kind)

Enkele getallen in het Grieks schrijven.

Dictee: Sparta was een stad gesticht door Doriërs. Heel het leven was er gericht op het soldaat zijn. Een baby die volgens de Spartanen niet sterk genoeg was werd te vondeling gelegd. Vanaf hun zeven jaar werden de jongens opgeleid tot soldaten. Ze moesten koude, hitte, honger en dorst doorstaan, moesten vechten en vooral gehoorzamen. Tot hun 60 jaar bleven zij soldaat. Zij mochten geen weelde hebben en geen rijkdom bezitten. Daarom gebruikte men in Sparta alleen maar waardeloos geld van ijzer.

De wetten van Sparta werden opgesteld door LYCURGUS, die daarvoor eerst het orakel in Delphi had geraadpleegd. Het Spartaanse volk was het sterkste van heel Griekenland.

Tekening naar keuze in verband met Sparta

Hoplite

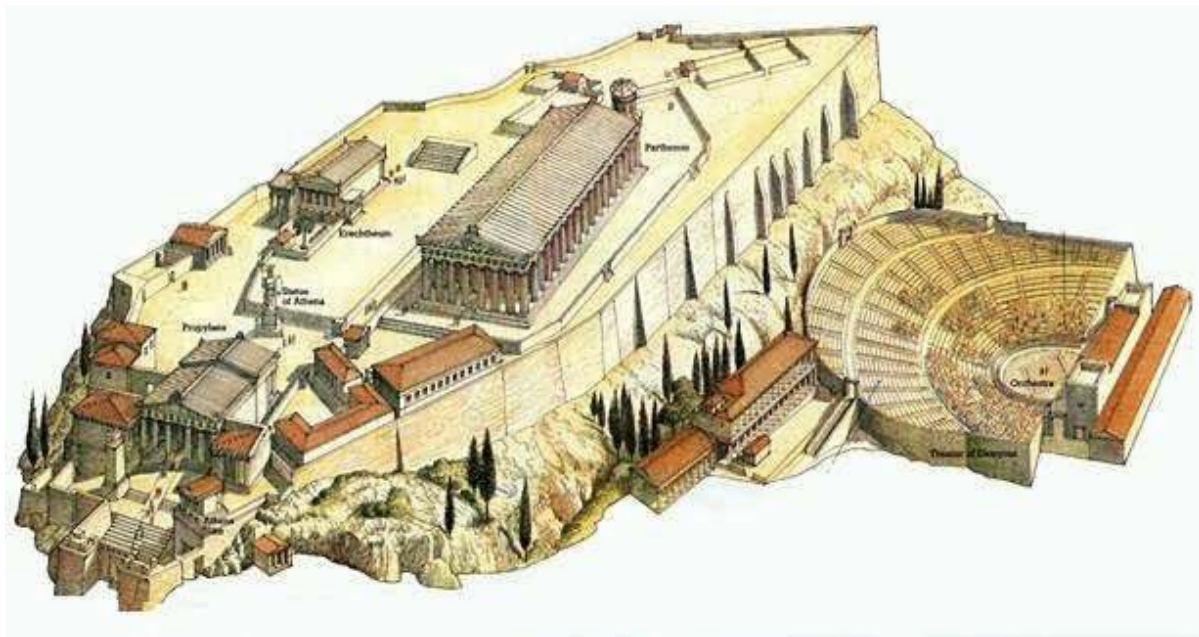
Dictee: Athene werd gesticht door de IONIËRS. Zij waren vooral handelaars en zeelui. Zij bouwden op een hoge rots hun burcht, de AKROPOLIS. Later kwamen hier de tempels. Alle Atheense burgers mochten aan het bestuur van hun stad deelnemen. Zij waren de uitvinders van de DEMOCRATIE.

De eerste wetten waren opgesteld door DRACO. Dat waren heel strenge wetten.

Daarna kwamen de wetten van SOLON, die waren wijs en rechtvaardig.

De beste tijd van Athene is die van PERICLES: het is de GOUDEN EEUW. Toen werden de prachtigste tempels gebouwd, de mooiste beelden uit marmer gehouwen en was er welvaart en overvloed.

Tekening naar keuze in verband met Athene

Akropolis te Athene

ATHENE (basistekst voor de vertellign over Athene)

Oorsprong : rots meer dan 100 m hoger dan de vlakte errond
Kon slechts aan één kant betreden worden (later de Propyleeën)
burcht van Mykeense koning.
Met diepe bron in de rots. Met geheime trap bereikbaar.
Toen de DORIËRS de streek bedreigden, werd er een muur omheen gebouwd,
die staat er hu nog. Hij was 6 meter dik.

9e eeuw v X tempel van NIKE (dochter van gigant PALLAS en STYX (rivier van de
onderwereld). Later vereenzelfvidg met ATHENA (PALLAS ATHENA)
Op hoogste punt stond altaar voor ATHENA : daar werden jonge stieren en
lammeren geofferd.
Heel de AKROPOLIS werd heilige grond, waar alleen tempels en offeraltaren
werden gebouwd. Plus wapenopslagplaats.
HEILIGE OLIJFBOOM stond er ook.

In de oorlog tegen de Perzen (Xerxes) zie ook LEONIDAS : heel de AKROPOLIS afgebrand,
ook de heilige olijfboom., maar reeds dezelfde dag groeide er een nieuwe

stilaan komen er dan nieuwe tempels. In de 5^e eeuw worden de mooiste tempels gebouwd :
PARTHENON (Dorische stijl) In de 16^e eeuw oplasgplaats van de Turken voor
kruit. Ontploffing
TEMPEL VAN NIKE
ERECHTEION (Ionische stijl)

In de grotten onder de berg kwamen nog meer heiligdommen.

Theater van Dionysos in de zijkant.

GROOTSTE beeldhouwer : PHIDIAS

Parthenon

Beeld van Zeus in Olympia

Men zegt dat Phidias de enige mens is die de goden echt heeft gezien, en dat aan de men-
sen heeft meegdeeld via zijn beelden.

Beeld van PALLAS ATHENA op Akropolis.

12 m hoog : hoogste beeld dat in Griekenland tot dan toe was gemaakt.

Houten kern

gezicht, handen : ivoor

kleding: goud.

Werd beschuldigd van diefstal van goud en oneerbiedigheid tov de godin : had zijn eigen
beeltenis en die van Perikles in het schild van Athena verwerkt. Werd in de gevangenis
gegooid, later hoogstwaarschijnlijk verbannen naar ELIS (Olympia).

Hij is de uitvinder van de klassieke stijl.

DRACO : wetgeving : zeer streng met strenge straffen. Geen eigen grondbezit.

“Draco’s wetten werden met bloed geschreven.”

Uitdrukking : DRACONISCHE MAATREGELEN
7 eeuw v C

SOLON : zie leestekst.
Eind 7^e eeuw begin 6^e eeuw vc

Dank zij SOLON ontstond de DEMOCRATIE.

SOLON BIJ KROISOS

In de tijd dat Kroisos nog bezig was het Lydische rijk verder uit te breiden, kwamen bijna alle wijze mannen uit de Griekse wereld om de een of andere reden naar Sardis. Onder hen was ook de Athener Solon, die op verzoek van zijn stadsgenoten nieuwe wetten had gemaakt en daarna voor tien jaar op reis was gegaan. Hijzelf beweerde dat hij dat deed met wetenschappelijke doeleinden, maar in werkelijkheid was het om niet gedwongen te worden om iets aan zijn wetten te veranderen, want de Atheners hadden met dure eden zich ertoe verplicht om tien jaar lang de wetten van Solon ongewijzigd toe te passen. Dat was dus de ware reden voor Solon om op reis te gaan.

Hij kwam bij die reis in Egypte bij farao Amasis en natuurlijk ook bij Kroisos in Sardis, in Lydië. Na aankomst werd hij door Kroisos in zijn paleis gastvrij ontvangen. Na een dag of drie gaf Kroisos zijn dienaren opdracht om Solon rond te leiden in de schatkamers. Toen deze alles grondig had bekeken, achtte Kroisos het moment gekomen om hem de volgende vraag te stellen: “Waarde gast uit Athene, groot is de roem die ons over u heeft bereikt met betrekking tot uw wijsheid en uw verre reizen. Men zegt dat u uit weetgierigheid grote afstanden hebt afgelegd. Nu is bij mij de vraag opgekomen of u wel eens iemand hebt gezien die, volgens u, de gelukkigste is van alle mensen.”

Kroisos stelde die vraag omdat hij dacht dat hijzelf de gelukkigste man op aarde was. Solon was geen vleier en antwoordde naar zijn eerlijke overtuiging: “De Athener Tellos is de gelukkigste man.”

Koning Kroisos was ten hoogste verbaasd en vroeg: “Waarom beschouw je de Athener Tellos als de gelukkigste man?” Solon antwoordde: “Tellos had in de eerste plaats voortreffelijke kinderen. Ten tweede leefde hij in een periode dat het zijn stad heel goed ging. Ten derde mocht hij het meemaken dat al zijn kinderen in leven bleven. Ten vierde stierf hij een schitterende dood: hij stierf terwijl hij de vijanden van de stad op

de vlucht joeg. De Atheners begroeven hem op staatskosten en brachten hem veel eerbetuigingen.”

Toen vroeg Kroisos wie dan wel de tweede gelukkigste mens op aarde was, in de veronderstelling dat hijzelf dan toch wel op de tweede plaats zou komen. Maar Solon zei: “Dat zijn Kleobis en Bitoon. Zij leefden in Argos en verdienden behoorlijk de kost. Bovendien beschikten zij over zo’n lichaamskracht dat ze beiden prijzen behaalden op wedstrijden. Over hen wordt het volgende verhaal verteld. Er was eens een feest ter ere van de godin Hera in Argos. Hun moeder moest daarvoor in elk geval per ossenwagen naar het heiligdom gebracht worden. Maar de ossen waren niet op tijd van het land gekomen. Omdat de tijd drong, spanden de jongemannen zichzelf onder het juk en trokken de wagen met hun moeder erop. Zo kwamen zij na een afstand van 45 stadiën (bijna 9 kilometer) bij de tempel aan. De andere mannen kwamen rond hen staan en prezen de geweldige kracht van de jongemannen. En de vrouwen uit Argos prezen de moeder die zulke voortreffelijke zonen had. De moeder, vervuld van dankbaarheid en vreugde om wat de jongens voor haar hadden gedaan, ging voor het beeld van de godin staan en vroeg haar biddend om aan Kleobis en Bitoon dat te geven wat voor een mens het allerbeste is. Toen zij gebeden had, bracht zij tezamen met haar zonen een offer en ze namen deel aan het feestmaal dat daarop volgde. Daarna legden de jongemannen zich ter ruste in het heiligdom. Maar ze stonden niet meer op, hun leven eindigde daar en was alzo vervuld. De mensen uit Argos lieten beelden van hen maken en plaatsten die als geschenk bij het orakel van Delphi.”

Kroisos werd boos en zei: “Waarde gast uit Athene, is ons geluk in uw ogen dan zo klein, is dat helemaal niets waard, dat u ons zelfs niet met gewone mensen op één lijn kunt stellen?”

Solon antwoordde: “In een lang leven is een mens getuige van veel wat hij liever niet

zou zien. Veel moet hij meemaken tegen zijn zin. Ik neem aan dat het leven van een mens 70 jaren telt. Dat zijn 25.200 dagen zonder de schrikkelmaanden. Rekenen we die erbij dan komen er nog 1.050 dagen bij en wordt het totaal dus 26.250 dagen. Van al die dagen is er niet één gelijk aan de andere. Elke dag brengt zijn eigen lotgevallen mee. Zo is de mens volkomen onderworpen aan de wisselvalligheden van het lot. Ik heb de indruk dat je zeer rijk bent, o koning, maar gelukkig noem ik je nog niet, zolang ik niet vernomen heb dat ook je levenseinde schoon was. Want wie veel aardse goederen bezit, is daarom nog niet gelukkiger dan de arme. Hij is wel beter bestand tegen ziekte en onheil en heeft meer middelen om zijn behoeften te bevredigen, maar gelukkig kan ik hem pas noemen, als hij zijn leven ook op een gelukkige wijze besluit. Men moet dus wachten met een oordeel tot de mens is gestorven. Ik kan je nu dus wel welvarend noemen, maar nog niet gelukkig. Dat één mens alles in zich verenigt is even onmogelijk als dat één land alles zou bezitten wat het nodig heeft. Als een land het ene heeft, mist het wel iets anders en het land dat het meeste bezit is het beste. Zo is ook geen enkel mens van al het goede voorzien. Hij bezit het ene, maar mist het andere. Wie de meeste hoedanigheden in zijn leven bezit en dan ook nog zijn leven op een goede wijze afsluit, die is het waard de naam te dragen van de meest gelukkige te zijn. Vele mensen kregen eerst een glimp van het geluk te zien en stortten daarop in de diepste ellende.”

Kroisos was niet bijzonder tevreden over de woorden van Solon. Hij vond hem maar een domme man, omdat hij geen oog had voor het geluk van het ogenblik, maar meer waarde hechtte aan het einde van elk ding.

Na het vertrek van Solon werd Kroisos door rampspoed getroffen.

Zijn zoon werd gedood bij de jacht op een everzwijn. Over een andere zoon, die stom was, kreeg hij van het orakel van Delphi de

volgende uitspraak:

“Machtige Lydische vorst, gij hoogst onnozele Kroisos!

Wens niet te horen het vurig begeerde geluid in uw woning.

Beter toch ware ‘t voor u de stem van uw kind nooit te horen,

want zijn eerste woord zal een ongeluksdag u verkonden!’

Korte tijd later viel de Perzische koning het Lydische rijk binnen. De Perzen drongen het paleis van Kroisos binnen en de zoon, die de soldaten zag naderen, kreeg plots macht over zijn stem en riep: “Doodt Kroisos niet !”

De Perzen maakten zich meester van stad en paleis en zetten Kroisos op de brandstapel. Toen de vlammen aan de buitenkant van de stapel al brandden riep Kroisos: “Solon !” Kyros, de koning der Perzen vroeg wat hij daarmee bedoelde en Kroisos zei: “Dat is iemand, met wie alle vorsten eens zouden moeten praten.” Kyros vroeg wie die Solon was, en Kroisos vertelde over het bezoek van Solon. Daarop besloot Kyros de brandstapel te laten doven, maar men slaagde daar niet meer in. Toen bad Kroisos tot de god Apollo, en zie, plotseling betrok de hemel en viel er regen in dichte stromen neer, waardoor de brandstapel werd geblust. Kyros nam Kroisos op in zijn paleis en kreeg van Kroisos raad over de plunderingen die de Perzische soldaten aanrichtten.

Korte tijd later zond Kroisos gezanten naar Delphi, die moesten zijn boeien aan het orakel schenken en het verwijt overmaken dat het orakel hem slechte raad had gegeven. Het orakel had immers gezegd dat hij door zijn veldtocht tegen de Perzen een groot rijk zou vernietigen en zie eens wat hij verkregen had: boeien. Het orakel echter antwoordde dat Kroisos een volgende vraag had moeten stellen, namelijk: “Welk groot rijk zou er vernietigd worden?” Maar dat had hij niet gedaan en hij kon het orakel dus niets verwijten.

Dictee: De Griekse steden stichtten op de kusten van Azië, Noord-Afrika, Italië, Frankrijk en Spanje nieuwe steden die trouw bleven aan hun moederstad. Deze nieuwe steden noemt men de KOLONIES.

Maar er komt oorlog met Perzië en tot driemaal toe woeden er hevige veldslagen. Eén van de bekendste momenten uit die oorlog is het gevecht bij de THERMOPYLAE, waar LEONIDAS en zijn mannen sneuvelden. Ook MARATHON, een vlakte waar gestreden werd, op ongeveer 42 km van Athene, is bekend gebleven.

Later ontbranden er oorlogen tussen Sparta en Athene om de heerschappij over het Griekse schiereiland. Athene zal daarin verslagen worden.

Tekening: een landkaart van het Middellandse Zeegebied met aanduiding van de belangrijkste kolonies.

Laat volgende steden op de kaart opzoeken en/of aanduiden (tussen haakjes staat de oude benaming):

Istanbul (oorspronkelijk Byzantium, in 4e eeuw n.C.: Constantinopel)

Syracuse

Napels (Neapolis)

Paestum (Poseidonia)

Tarente (Tarentum)

Crotona

Marseille (Massilia)

Nice (Nicaea)

Monaco (Monoecus)

Ampurias (Emporion)

Saguntum

Tekst als basis bij het vertellen over de Kolonies (Magna Graecia)

KOLONIES EN PERZISCHE OORLOGEN

de steden groeien - te weinig vruchtbare gronden in de omgeving om de hele bevolking te voeden.

De oudste van een gezin erft alles, de anderen niets. Daardoor kunnen jongere broers niet anders dan hun geluk elders gaan zoeken.

Binnen de stad ontstaan kleine kernen van jeugdige avonturiers die per schip wegtrekken om elders een nieuwe stad te stichten. De bedoeling is om nauwe samenwerking met de moederstad te onderhouden en te zorgen dat er bv voldoende voedsel naar de moederstad komt.

In het begin trekken ze vooral naar de kusten van de Zwarte Zee.

MILETE richt daar meer dan 90 nieuwe steden op. Die zorgen voor graan, mijnbouw.

De DORIËRS stichten BYZANTIUM (op de doorvaart tussen Zwarte Zee en Zee van Marmara).

IONIËRS varen naar het westen en richten vooral in Zuid-Italië, Zuid-Frankrijk en het Noorden van Egypte steden op.

Ten zuiden van Italië komen ze niet of heel weinig, want daar zijn de Feniciërs de baas met hun belangrijkste stad CARTHAGO.

De kolonies bleven altijd verbonden met de moederstad, ook om GODSDIENSTIGE redenen. Bij grote feesten kwamen afvaardigingen van de kolonies naar de moedersteden.

De kolonies verhogen de rijkdom van de moedersteden.

DE PERZISCHE OORLOGEN

Cyrus (Grieks = Kyros) wil de Griekse steden in Klein-Azië veroveren en wil ook ter zee een macht uitbouwen. Hij verovert de Griekse steden en wil dan verder naar het westen ook de Griekse steden aanvallen.

Darius (Grieks = Dareios) (opvolger van Cyrus) bouwt een vloot en valt Athene aan. Hij landt met meer dan 100.000 man bij MARATHON en vecht er tegen 11.000 Atheners en bondgenoten.

Atheners vallen het veel grotere Perzische leger al stormenderhand aan.

In het midden worden ze verslagen

De twee zijvleugels overwinnen en keren zich dan tegen de Perzen, die nu tussen twee vuren zitten.

Ze drijven de Perzen op de vlucht.

Proberen de schepen in brand te steken

Veel Perzen kunnen per schip weggelopen en varen naar Athene.

Een soldaat loopt de 42 km van Marathon naar Athene om de stad te verwittigen. Even later komen de soldaten daar ook aan, en verdedigen de stad.

De Perzen durven niet aanvallen en verdwijnen.

XERXES, de zoon van Cyrus wil wraak nemen. Hij komt met een groot leger van 3.000.000 man over land naar Griekenland.

In Athene 2 meningen voor de verdediging :

ARISTIDES : het landleger versterken

THEMISTOCLES : de muren van Athene versterken met hout (volgens het orakel) : vloot bouwen.

Spartanen zullen Atheners helpen. Leonidas trekt met 300 Spartanen de wacht op bij de pas van de Thermopylae.

Xerxes komt onverwacht over land en verslaat de Spartanen.

Atheners hebben onvoldoende soldaten om land en stad te beschermen en Xerxes trekt plunderend en verwoestend door het land. Ook Athene wordt verwoest.

Themistocles heeft de Atheners in veiligheid gebracht en trekt met een vloot tegen de Perzische vloot op. Die vloot lag goed beschut tussen Attica en Euboia, klaar om uit te varen.

De Grieken sluiten de zee-engte af en verslaan de Perzische vloot.

Later verslaan de Grieken de Perzische vloot nog tweemaal en wordt er vrede gesloten met de Perzen: ze moeten op 3 dagmarsen van de zee verwijderd blijven en de Griekse steden in Klein-Azië de vrijheid geven.

AESCHYLOS (525 - 456 voor Christus) Treurspeldichter. Uit het toneelstuk: DE PERZEN
(als spreektekst oefenen, hoeft niet gememoriseerd te worden)

Een bode beschrijft aan de moeder van Xerxes de zeeslag bij Salamis

... Doch toen de dag met glanzend witte rossen kwam
En heel de omtrek met zijn helder licht bescheen,
klonk van de Griekse schepen eerst een blij gerucht.
Van zegelied'ren, en weerkaatsend gaf terstond
Het rotsig eiland antwoord op het luid gejuich.
De Perzen sloeg toen allen schrik en vrees om 't hart;
Zij zagen zich bedrogen, want niet als ter vlucht,
Werd door de Grieken daar het krijgslied aangestemd
Neen, als ten strijde snellend, welgemoed en kloek.
Trompetgeschal ontvlamde alom in 't Griekse heer,
En aanstonds ruiste, snel en vast, der riemen slag,
De golven treffend als bezield door één bevel:
En 't was, als doemden plots'ling al die schepen op.
Vooraan, en welgeordend, stevende op ons toe,
De rechtervleugel, en daarna in lange rij,
De ganse vloot; en duid'lijk klonk nu in ons oor
Hun luide strijdroep: "Hellas' zonen, op! ten strijde!
Bevrijdt het land der vad'ren, kampt voor vrouw en kind!
Hoedt uwer oude goden zetels, 't heilig graf
Der ouders oud'ren ! op nu, alles staat op 't spel!"
Nu galmde ook uit der Perzen mond een luid geschal
De vijand tegen, 't was voorwaar geen talmenstijd.
Dra stiet met bronzen snavel 't een aan 't ander schip.
Een schip uit Hellas was het dat de strijd begon
En een Fenicisch fluks de spiegel met de snep
Verbrijzelde; aanstonds koos voor d' aanval elk zijn man.
Eerst bood de stroom der Perzen weerstand aan de storm,
Doch toen in de enge ruimte telkens groter tal
Van kielen opdrong, niemand vrienden bij kon staan,
Maar de een de ander met de bronzen sneppe stiet,
Toen was de kracht gebroken, 't lot der vloot beslist.
De Griekse schepen, welbestuurd, omgaven ons
En wisten goed te treffen; menige kiel sloeg om
En van het zeevlak was weldra niets meer te zien;
't Was vol van wrakken en gekleurd van stromen bloed.
bezaaid met lijken waren strand en bank en klip;
En alle schepen, die van onze grote vloot
Nog over waren, roeiden weg in wilde vlucht.
Maar Grieken sloegen, staken, of 't tonijnen gold
Of and're buit der netten, woedend er op los
Met wrakhout, met gebroken riemen; wijd en zijd
Weerklonk de zee van wanhoopskreten en gekerm,
Totdat het oog der zwarte nacht verademing schonk.
De vloed van rampen, neen, zo ik tien dagen lang
Die op zou noemen, 'k had de maat niet uitgeput.
Want nooit, geloof mij, vielen op een enkele dag
Zovele mensenlevens aan de dood te buit.

Dictee: Vanaf het jaar 776 voor Christus werden er in Olympia om de vier jaar spelen gehouden ter ere van Zeus. Eerst waren er alleen loopwedstrijden, maar later kwamen er nog andere disciplines bij. De belangrijkste was de PENTATLON (= vijfkamp). Die bestaat uit:

DISCUSWERPEN

SPEERWERPEN

HARDLOPEN

VERSPRINGEN

WORSTELEN

De winnaar kreeg een lauwerkrans, een standbeeld en een triomftocht naar de tempel. De naam van de winnaar bleef voor altijd bekend over heel Griekenland.

In 393 na Christus werden de Spelen afgeschaft.

In 1896 werden ze opnieuw gehouden en sindsdien mogen atleten van heel de wereld er aan meedoen. Er zijn nu zelfs Winter- en Zomerspelen en er bestaan veel meer disciplines dan in de Griekse oudheid.

Tekening van een atleet naar keuze. Bijvoorbeeld de discuswerper.

Tekst als basis voor de vertelling over de Olympische Spelen

Olympia in landstreek Elis op de Peloponnesos, aan de rivier de ALPHEUS (in hedendaags Grieks : Alfios).
Vlakte

1. terrein van 200 m x 200 m omgeven door muur met aan zuidwestzijde ingang en noordzijde uitgang.

2. Banen voor loopwedstrijden (192 m lang : de naam stadion komt ervan). en worstelperken

3. ruimte (gebouwen) voor priesters en feestgangers en tempels .

De grootste tempel was deze van ZEUS : 66 x 28 meter. De zuilen waren 10.5 m hoog. De nok van het dak was nog hoger. Binnen stond het beeld van Zeus, gemaakt door PHIDIAS. Het beeld was 14 m hoog op een marmeren voetstuk van 1 m hoog. Het beeld stond aan één kant van de tempel en vulde de hele wand. Men kon het beeld niet benaderen omdat er schermen voor het voetstuk stonden. Zeus zit op een troon. Die troon in ebbenhout en ivoor was al een meesterwerk op zich met beeldhouwde figuren uit de mythologieën, versierd met goud en edelstenen. Het beeld zelf was in hout, bekleed met ivoor voor handen en gezicht en goud voor de kleren. In de kleren waren lelies en allerlei dieren afgebeeld. Om het hoofd was een krans van olijftakken

Voor het beeld was er een vijver, gevuld met olie, waarin het beeld weerspiegelde en daardoor nog indrukwekkender was. Die olie was afkomstig van de olie die gebruikt werd om regelmatig over het beeld te gieten, om ervoor te zorgen dat het niet zou barsten.

Dit beeld was een van de ZEVEN WERELDWONDEREN VAN DE OUDHEID

andere wereldwonderen : **De piramiden van Gizeh**
De hangende tuinen van Babylon
De tempel van Artemis in Efese
Beeld van Zeus in Olympia
Het mausoleum van Halicarnassos
De Colossos van Rhodos
De Pharos van Alexandrië

Omstreeks 400 nC verhuist het beeld naar BYZANTIUM (dat toen omgedoopt werd in CONSTANTINOPEL - later ISTANBUL). Maar enkele jaren later wordt het daar door brand verwoest.

Het was een godsdienstige plechtigheid ter ere van ZEUS

strengere regels : er mocht geen oorlog gevoerd worden.

Eenmaal per 4 jaar

Duurde 1 dag, later 5 of 7 dagen

De deelnemers moesten één maand op voorhand aanwezig zijn en konden oefenen (trainen) in het GYMNASIUM.

De deelnemers moesten een eed afleggen voor het beeld van Zeus Horkios

Namen van de overwinnaars werden opgetekend (sinds 776) en in de ECHOHAL (7-voudige echo) plechtig afgeroepen. De overwinnaars kregen ook een olijftak in de tempel van Hera (de oudst bekende tempel in Dorische stijl)

wedstrijden : eenvoudige loopwedstrijd (dromos)
Dubbele loop (diaulos)

Lange loop (doilichos)
VIJFKAMP (pentathlon) : verspringen
 Discuswerpen
 Hardlopen
 Worstelen of speerwerpen
 Boksen

Vuistgevecht
Pankration (combinatie worstelen en vuistgevecht)
Wapenloop
Wagenrennen

afgeschaft in 393 door keizer Theodosius van Rome

in 6^e eeuw door slib overspoeld na een aardbeving en overstroming van de Alpheus.

in 1896 in ere hersteld door baron de Coubertin. Elke keer als er Olympische Spelen gehouden worden, wordt de vlam van de fakkel aangestoken in Olympia.

In het oude Griekenland werden de overwinnaars als helden in hun stad ontvangen. Ze werden in triomf naar de tempel gevoerd, er werd geofferd en een feestmaal gehouden. Dikwijls werd er voor de overwinnaar een standbeeld opgericht.

De Grieken telden hun jaren ook met de namen van de overwinnaars :

het was het derde jaar na de overwinning van XXXX ... Dus zelfs hun tijdrekening gebeurde aan de hand van de Olympische Spelen.

Er werden in Griekenland nog meer spelen gehouden (er waren ook spelen waaraan dichters en zangers deelnamen)

Bv. de Pythische Spelen in Delphi (vandaar de gewoonte om een lauwerkrans aan de overwinnaar te geven, laurier was de heilige boom in Delphi)

De Isthmische Spelen in Corinthe

De Panatheneeën in Athene

Dictee: Alexander, zoon van koning Philippos van Macedonië, wordt op 20-jarige leeftijd koning. Hij is een moedige, onvermoeibare en atletische man, die het harde soldatenleven boven alles verkiest.

Met zijn leger onderneemt hij grote veroveringstochten.

Hij brengt daardoor de Griekse cultuur in Egypte, Klein-Azië, Afghanistan en Indië.

Zijn veroveringstochten zijn tegelijk ontdekkingsreizen, waarbij geleerden alles opschrijven wat ze zien, horen en meemaken.

Ze leren de Grieken de wereld in het oosten beter kennen.

Alexander sticht op zijn tochten ook steden, die heel dikwijls zijn naam dragen. De bekendste is Alexandrië in Egypte.

Het paard van Alexander heet BUCEPHALOS, en is misschien wel het beroemdste paard uit de hele geschiedenis.

In onze taal kennen we nog een uitdrukking die we te danken hebben aan een daad van Alexander de Grote: DE KNOOP DOORHAKKEN.

Tekening

Tekst als voorbereiding op het verhaal over Alexander de grote ALEXANDER DE GROTE

FILIPPUS (359-336) gehuwd met OLYMPIAS (volgens legende nakomeling van Achilles)

Olympias is moeder van Alexander

Is 1e vrouw van Filippus

Filippus trouwt 7 keer. Jongste vrouw is uit liefde.

Olympias is jaloers en er ontstaat open ruzie, waarbij Alexander tegen zijn vader optreedt.

Olympias trekt zich terug en blijft op de achtergrond ruzie stoken.

opgevoed in THEBE als gijzelaar.

koning over een arm land, MACEDONIË. Zoekt uitweg naar de zee en overwint daarbij Griekse koloniën in het Westen aan de IONISCHE ZEE en het oosten de EGEÏSCHE ZEE.

Heeft nu HOUT voor vloot

heeft nu GOUD om vijanden om te kopen.

Uitspraak : “**Laat mij een muilezel met goud een stad binnensmokkelen en de stad is van mij**”.

Nieuwe oorlogstactiek : DE MACEDONISCHE FALANX

sarissa : lans van 6 meter : hout van kornoelje

Bovenaan mes van 30 cm

Onderaan ijzeren punt om in grond te steken

soldaten riepen strijdkreet : ALALAI

Wordt leider van de Griekse Bond, nadat hij enkele Griekse steden heeft verslagen. In ATHENE was er maar één man die waarschuwde voor Filippus : DEMOSTHENES

Wil samen met de Grieken ten strijde trekken tegen PERZEN. Wordt vermoord door een van zijn officieren (?) tijdens een huwelijksfeest van de dochter van Filippus. Na de processie van de goden kwamen de helden, daarbij Filippus. Iemand stak hem neer met een dolk.

ALEXANDER

20 jaar oud koning

opstand in Macedonië: de opstandelingen vluchten over de Donau. Alexander heeft geen schepen, maar laat de huiden van de tenten met hooi vullen en maakt daarmee vlotten. Overwint de opstandelingen.

Gerucht: Alexander is gesneuveld! daarop komen de

Griekse steden in opstand: Alexander straft THEBE: wordt met de grond gelijk gemaakt. Inwoners als slaven verkocht

trekt HELLESPONT over met klein leger van 35.000 manschappen.

Aan Perzische kant is een Griekse raadgever: MEMNON

Alexanders leger heeft maar voor 30 dagen voedsel bij. Moet dus zo snel mogelijk overwinnen en plunderen.

Memnon heeft dat door en geeft raad om het land te verwoesten. Perzen willen het niet.

Komt bij graf van ACHILLES: het gewijde schild wordt van hem.

Slag tegen de Perzen bij de GRANICUS: de schoonzoon van Mithridates slingert speer, dat Alexander kan opvangen met het gewijde schild en zo van de dood gered wordt. Stort zich dan op Mithridates maar speer versplintert. Mithridates komt met zwaard op A af. A stoot zijn gebroken speer in gezicht van M. Perzische ruiter slaat met zijn zwaard door de helm van A. Stort neer. Zijn lijfwacht gaat om hem heen staan.

bevrijdt alle Griekse steden: Milete, Efese, maar niet Halicarnassus: verdedigd door Memnon: die stad laat hij isoleren.

trekt op naar GORDION om er te overwinteren: Gordiaanse knoop De stad was de vroegere hoofdstad van koning MIDAS: schatrijk. Daar stond de gouden strijdswagen: het juk met een onontwarbare knoop aan de disselboom vastgemaakt. WIE HEM ONTWART ZAL HEERSEN OVER AZIË

A trekt de PAMPHYLISCHE LADDER over.

Darius trekt hem tegemoet met zijn hele leger en al zijn schatten en vrouwen en kinderen.

strijd tegen DARIUS in ISSUS (bergpas bij rivier de Issus en de zee) Darius verslagen vlucht. **VOORLEZEN of laten lezen: DE VEROVERAAR, R.H. Schoemans uitg. Averbode 1996 : blz 36-39**

A naar het zuiden.

Wordt goddelijk bij orakel van AMON.

Sticht stad ALEXANDRIE

Terug naar PERZIE,

onderweg: verbranden soldaten van Darius de velden en de schuren, behalve langs één weg: die leidde naar de vlakke van Gaugamela.

Offer van Alexander bij maansverduistering ('s nachts)

verslaat DARIUS III bij GAUGAMELA: Perzische zeiswagens : de falanx opent zich en de zeiswagens kunnen geen kwaad meer aanrichten.

veroverd alle koninklijke steden : BABYLON - SUSA (verhaal van de troon van Darius: tafel als voetbankje)

- PERSEPOLIS (grootste schat in goudstukken - soldaten mogen de stad plunderen - feestmaal in de hal der honderd zuilen van Xerxes - dans en brand van het paleis) - zoektocht naar Darius vermoord door eigen lijfwachten. Trekt daarvoor naar het oosten en het noorden. Huwelijk met ROXANNE

Feestmaal met dood van zijn generaal Clitus: . **VOORLEZEN of laten lezen DE VEROVERAAR, R.H. Schoemans uitg. Averbode 1996 vanaf p 58 laatste alinea tot en met p 61v)**

trekt naar het oosten, sticht overal nieuwe steden.

In INDUS-vallei, na een zware veldslag (OLIFANTEN) bij de rivier JHELMUM met veel verliezen. Dood van Bucephalos met praalgraf. En een stad gesticht met de naam Bucephala

A wil naar de Indus omdat hij denkt dat de Indus een deel van de Nijl is.

Als het leger 20.000 km ver is willen de soldaten terug naar huis

Huwt met BARSINE, dochter van Darius

Plannen om Arabië te veroveren / Laat schepen bouwen en in stukken met karavanen over land naar Babylon brengen.

ALEXANDER Verhalen (legenden) over ...

Op de dag van zijn geboorte brandde de grote ARTEMIS-tempel (een van de 7 wereldwonderen) af: Dat was een voorteken volgens sommigen.

BUCEPHALOS: was een zwart, wild paard, door een vriend van Filippus gekocht voor zeer veel geld. Wilde het als geschenk aan F geven. Maar de stalknechten van F konden het paard niet bedwingen. Het steigerde en briepte. Het had een vlek op het hoofd in de vorm van een rund: vandaar de naam : Buce-Phalos (Buce = rund).

A is 12 jaar en vraagt of hij het paard krijgt.

F zegt goed: als je het kan bedwingen.

A gaat naar Buc en neemt het paard bij de leidsels. Hij draait het paard en streelt het, het paard wordt kalm.

Waarom? Paard zag daarvoor zijn eigen schaduw en werd daardoor schichtig.

ARISTOTELES

leermeester in Pella. Leert hem vele geheimen van de natuur kennen.

Boek: ILIAS . A leert het van buiten. Draagt het later ook steeds bij zich en leest er regelmatig in.

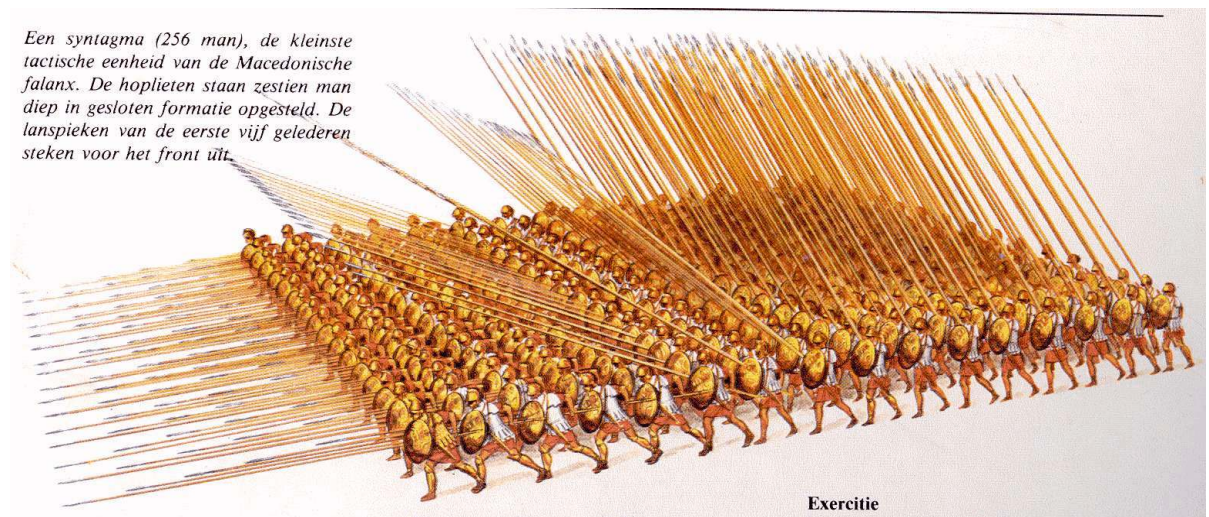
LEONIDAS heet zijn leermeester in de wapenkunde en strijd.

MET VRIENDEN trekt hij de wildernis in en overleeft er.

Alexander in zijn wapenrusting, naar een mozaïek uit Pompeji.

Een syntagma (256 man), de kleinste tactische eenheid van de Macedonische falanx. De hoplieten staan zestien man diep in gesloten formatie opgesteld. De lanspieken van de eerste vijf gelederen steken voor het front uit.

Exercitie

De hogepriester van Gordium bekeek Alexander met oogjes die blonken van stoute sluwheid. De koning deed alsof hij de brutaliteit niet zag. De priester rukte een doek weg. Met een spottende klank in zijn stem zei hij:

‘Dit, almachtige heer, is de knoop van koning Gordias. Duizenden probeerden hem te ontwarren. Niemand slaagde er ooit in. Zo slim en handig was onze vorst.’

Alexander deed een stap dichterbij. Hij gunde de schitterend versierde praalwagen nauwelijks een blik. Het enige dat hem interesseerde was hoe het juk aan de disselboom was gebonden.

Zijn ogen flitsten langs de touwen. Ze waren uit de soepele bast van kornoeljebomen** gedraaid, dezelfde bomen die het harde hout leverden voor de gevreesde sarissa’s* van zijn soldaten. Hij zocht het begin of het einde van het touw. Een losse vezel die hij kon vastgrijpen om het kluwen te ontwarren. Er was geen spoor van te vinden.

Hij glimlachte goedkeurend. De priester had niet overdreven. De oude koning Gordias was een handige bliksem geweest. Hij had een knoop gelegd zonder uiteinden...

De hogepriester had zijn blik gevolgd. Hij las de teleurstelling in de ogen van de jonge vorst. Met zijn hoofd hooghartig geheven

kwam hij dichterbij Alexander staan. Hij kuchte en fluisterde triomfantelijk:

‘U merkt het, almachtige heer, geen mens kan deze knoop ontwarren.’

Alexander keek hem verstoord aan. De hogepriester deed zelfs geen moeite meer om een spottend glimlachje te onderdrukken terwijl hij zei, luid genoeg opdat iedereen in de tempel hem zou horen:

‘De knoop van Gordium heeft een magische kracht. Alleen de beste en sterkste kan hem losmaken. Want wie hem ontwart zal heersen over Azië.’

De uitdrukking op Alexanders gezicht veranderde plots. Dit was geen spel meer, maar bloedige ernst. Hij wilde heerser van Azië worden, even machtig als Darius. Nog machtiger als het kon. En als de legende eiste dat hij daarvoor de Gordiaanse knoop moest ontwarren, dan zou dat ook gebeuren. Er bleef hem geen keuze meer. De knoop moet los. Hoe? Hij zou er wel iets op vinden. Wanneer? Plots flikkerden er lichtjes in zijn ogen. Hij wist wanneer hij de knoop zou losmaken...

De dag voor zijn vertrek stuurde Alexander herauten rond om aan te kondigen dat hij nog een laatste bezoek aan de tempel wilde brengen. Hij zou de knoop ontwarren zoals het de toekomstige heerser over Azië betaamde.

De hogepriester keek nog stouter en spottender naar de jonge koning.

‘Niemand kan de heilige knoop ontwarren’ zegden zijn ogen.

Alexander liet zijn vingers langs de kornoeljetouwen glijden. Het kluwen voelde glad aan, glanzend gepolijst door de duizenden handen die er vóór hem overgegleden waren. De knoop was beenhard, bijna versteend in de loop van de vele jaren sinds koning Gordias zijn kunstwerk had gemaakt.

Alexander ging rechtop staan. Hij keek naar de gezichten van de nieuwsgierigen rond hem. Zijn generaals. Zijn gezellen. De priesters. Hij zag wat ze dachten: dat ook hij zou moeten toegeven dat deze knoop niet te ontwarren was. Hij ging een stap achtruit en trok zijn zwaard. Een machtige houw trof het kluwen. Het klonk alsof een bijl zich in een boomstam vastbeet. Stof en stukjes vezel vlogen in het rond. De knoop barstte open. De koning liet zijn zwaard weer in de schede glijden. Met beide handen greep hij de uiteinden van het touw vast en trok de knoop los.

De hogepriester had een kreet van verbazing geslaakt. De brutale glans uit zijn gezicht was verdwenen. Alexander keek hem spottend aan en zei:

‘Wie de Gordiaanse knoop ont-

wart, wordt heer van Azië. Is het zo?’

‘Zo is het, almachtige heer,’ antwoordde de priester met schorre stem.

De soldaten juichten. Zelfs de laatste twijfelaars waren er nu zeker van dat ze dankzij Alexander onoverwinnelijk waren. En hun ontzag werd nog groter toen die avond een hevig onweer losbarstte. Bliksemflitsen deden de donkere hemel splijten. Donder rolde over de vlakte. Niemand moest aan de Griekse troepen uitleggen wat dat betekende.

Bliksem en donder waren tekens van Zeus, de machtigste van alle goden. Hij keurde de manier goed waarop Alexander de knoop had losgemaakt. Meer zelfs, hij maakte met geweld duidelijk dat de dappere koning zijn uitverkorene was. Misschien stamde Alexander wel van hem af.

Dit was een leider die de soldaten moesten volgen, al voerde hij hen naar het einde van de wereld...

* Een sarissa was een lans van $\pm$ 6 m lang, gemaakt van kornoeljehout. Aan het ene uiteinde zat een 30 cm lang ijzeren mes, aan de andere kant een ijzeren punt waarmee de lans in de grond kon worden vastgezet.

** De kornoelje is een boom die in het Middellandse Zeegebied veel voorkomt. Hij wordt 6 m hoog.

opdracht 55 : **Griekse filosofen en dichters**

SOPHOCLES (496-405 voor Christus) Treurspeldichter

Slotscène uit: KONING OEDIPUS
gesprek tussen Creon en Oedipus

Deze tekst - die niet memoriseerd hoeft te worden - laten spelen

Creon Je hebt genoeg geweend nu, ga binnen in het paleis.
Oedipus Ik moet gehoorzamen, al is het met tegenzin.
Creon Alles is goed wat op tijd en stond gebeurt.
Oedipus Weet je op welke voorwaarde ik ga?
Creon Spreek, dan zal ik het weten.
Oedipus Dat je mij als een banneling uit dit land wegstuurt.
Creon Je vraagt mij iets wat alleen de godheid kan geven.
Oedipus Maar in het oog der goden ben ik de hatelijkste onder alle mensen.
Creon Dan zal je spoedig voldoening krijgen.
Oedipus Spreek je de waarheid?
Creon Wat ik niet meen, zeg ik niet zomaar.
Oedipus Breng mij dan van hier weg.
Creon Kom nu, laat je kinderen gaan !
Oedipus Neem ze mij niet af !
Creon Wil toch niet altijd over alles meester zijn: wat je door je macht verkreeg, heeft je in het leven toch niet veel baat gebracht.

Koor: Inwoners van Thebe, mijn vaderstad, zie, hier gaat Oedipus, die de beruchte raadselzangen wist te ontcijferen, die de hoogste macht in handen had en op wiens geluk elk burger met afgunst neerkeek. Zie in welke golf van rampspoed hij is neergestort. Nooit moeten jullie dus een sterveling gelukkig achten vóór jullie zijn laatste dag gezien hebben, vóór hij zonder enig ongeluk het einde van zijn leven heeft bereikt.

PYTHAGORAS 571 - 497 voor Christus. Filosoof en wiskundige

- De vijf regelmatige veelvlakken: Tetraëder
Hexaëder
Octaëder
Dodecaëder
Icosaëder
- deze 5 figuren kunnen in deze geschiedenisperiode gemaakt worden (bijvoorbeeld in namiddaglessen) of in een afzonderlijke meetkundeperiode in de loop van de vijfde klas.

ARCHIMEDES 287 - 212 voor Christus. Wiskundige

- De schroef van Archimedes
- De brandspiegels van Syracuse
- Eureka !

(Archimedes komt volgend jaar nog uitgebreider aan de beurt bij de Romeinse geschiedenis)

HERODOTUS 484 - 430 voor Christus Geschiedschrijver
(Als voorleestekst door individuele kinderen)

DE EERSTE VAART OM AFRIKA

Het blijkt dat Libye door water is omgeven, behalve het gedeelte ervan dat aan Azië grenst. Bij ons weten was de Egyptische koning Nekoos de eerste die zulks bewezen heeft. Nadat hij het graven van een kanaal dat de Nijl met de Arabische Golf moest verbinden, gestaakt had, zond hij Feniciërs met een vloot uit, en beval hen, op de terugreis door de Zuilen van Herakles te varen, tot in de Noordelijke Zee, en zo verder in Egypte aan te landen.

De Feniciërs vertrokken uit de Erythreïsche Zee en voeren door de Zuidelijke Zee.

Telkens als de herfst aanbrak, gingen zij aan land, bezaaiden de grond op dat gedeelte van Libye waar de vaart hen had gebracht en wachtten de oogsttijd af. Hadden zij eenmaal de oogst binnen, dan voeren zij verder. Zo gingen er twee jaren voorbij en het derde jaar zeilden zij om de Zuilen van Herakles en kwamen ze in Egypte terug. Men vertelde mij daarbij iets dat ik niet geloven kan - iemand anders gelooft het wellicht - namelijk dat zij, bij de omvaart van Libye, de zon aan hun rechterkant hadden gezien.

PLATO (427 - 347 voor Christus) Filosoof, leerling van Socrates (470 - 399 voor Christus)

APOLOGIE VAN SOCRATES

(om te spelen, hoeft niet gememoriseerd)

- Socrates: Aanvaarden wij dat men in geen geval opzettelijk onrecht mag plegen, of in sommige gevallen wel en in andere niet? Of dat onrecht plegen zeker goed noch schoon is, zoals wij het destijds meermalen hebben erkend? En hetzij ons nog een harder lot te wachten staat dan dit, of misschien ook een milder, toch blijft onrecht plegen slecht en schandelijk voor wie zich daartoe leent. Zijn wij het daarover eens of niet ?
- Kriton Wij zijn het eens.
- Socrates Men mag dus helemaal geen onrecht plegen ?
- Kriton Beslist niet !
- Socrates En evenmin - hoewel de meeste mensen denken van wel - het aangedane onrecht met onrecht vergelden, daar het onder geen voorwendsel geoorloofd is onrecht te plegen ?
- Kriton Blijkbaar niet.
- Socrates Welnu, Kriton, mag men kwaad verrichten of niet ?
- Kriton Volstrekt niet, Socrates.
- Socrates En kwaad met kwaad vergelden, is dat, zoals het merendeel der mensen zegt, rechtvaardig of niet rechtvaardig?
- Kriton Zeker niet.
- Socrates Want de mensen kwaad berokkenen verschilt geenszins van onrecht plegen.
- Kriton Je spreekt waarheid.

ARISTOTELES 384 - 322 voor Christus. Filosoof (peripatetisch onderricht - leraar van Alexander de Grote). Zijn bekendste uitspraak: "God is de onbewogen beweger".

DEMOSTHENES 384 - 322 Voor Christus. Redenaar.
Grootste tegenstander van Alexander de Grote

Opdracht 56

ETYMOLOGIE (maak een keuze uit deze reeks)

apotheek

ἀποθηκη

bewaarplaats

asfalt

ἄσφαλτος

pek

asperge

ἄσπαργος

asperge

astma

ἄσθμα

zwaar ademen

astroloog

ἄστρο λογος

sterren-wijze

atleet

ἄθλητης

worstelaar

atoom

ἄτομος

ondeelbaar klein

auto

αὐτος

zelf

burcht

πυργος

wachttoren

ceder

κεδρος

ceder

chirurg	χειρουργία	handwerk
dadel	δακτυλος	vinger
dia	δια	doorheen
diarree	διάρρρω	door-stromen
drama	δραμα	wat gebeurt
dynamiet	δυναμεις	kracht
elektriciteit	ἑλεκτρον	barnsteen
fantasie	φαντασία	verschijning
foto	φωτος	licht
gram	γραμμα	klein gewicht
gymnastiek	γυμναστική	wat naakt gedaan wordt

....	γυμνος	naakt
hecto	ἑκατον	100
homo	ὁμο	gelijk
homoeopathie	ὁμοιος παθος	gelijk gevoel
idee	ἰδεα	uiterlijke gestalte
idioot	ἰδιοτος	niet ingewijd
ijlen	ἔιμι	op hol slaan
kakken	κακκαν	
kalligrafie	καλλι γραφω	mooi schrijven
kalm	καυμα	hitte
kameel	καμελος	kameel

kameleon

χαμαλέον

leeuw op aarde

kamer

καμαρα

kameraad

καμαρα

kamer

kamille

χαμαι μελον

appel op aarde

kastanje

καστανεα

kastanje

kerk

κυρικον

huis van de heer

kers

κερασιον

kers

kervel

χαιρεφυλλον

moes, soepkruid

kilo

χιλιοι

1.000

komeet

κομετης

haarster

koord

χορδη

darm

krent	κορινθη	rozijn uit Korinthe
krokodil	κροκοδειλος	hagedis
krokus	κροκος	saffraan
lamp	λαμπας	fakkel
magneet	μαγνητις λιθος	steen van Magnesia
makro	μακρος	groot
meloen	μελοπεπον	appel-augurk
meteoor	μετεορος	hoog in de lucht
meter	μετρον	maat
mijter	μιτρα	tulband
mikro	μικρος	klein

lesbisch

λεσβος

vrouweneiland

olifant

ἐλέφας

olifant

pan

πατανη

schotel

para

παρα

naast, tegen, voorbij

parasol

παρα sol

tegen de zon

paraplu

παρα pluie

tegen de regen

paragraaf

παράγραφος

tegen /in de kant geschreven

pasta

παστη

saus met bloem

pedagoog

παιδαγωγειω

kinderbegeleider

periscoop

περι σκοπεω

rondom zien

pinksteren

πεντηκοστη

50e

planeet
plastic
politie
politiek
poly
polyfoon
pompoen
priester
purper
pygmee
rabarber

πλανητης
πλαστικός
πολις
πολις
πολυ
πολυ φωνη
πεπον
πρεσβυτερος
πορφυρα
πυγμη
ῥα βαρβαρον

zwerver

vormbaar

stad

stad

veel

veel stemmen

augurk

oudere

purperslak

zo groot als een vuist

rivier van de barbaren (Wolga)

rijm, ritme

ῥυθμος

lijn trekken

sandaal

σανδάλιον

van de god Sandal

sarkofaag (zerk)

σαρκοφαγος

lijkenverslinder

saxofoon

Σαξ φωνη

klank van Sax

selder

σελινον

selder

peterselie

πετρο σελινον

steen-selder

skelet

σκελετον

uitgedroogd lichaam

sok

συκχος

korte kous

sympathie

συν παθος

mee-gevoel

taxi

ταξις

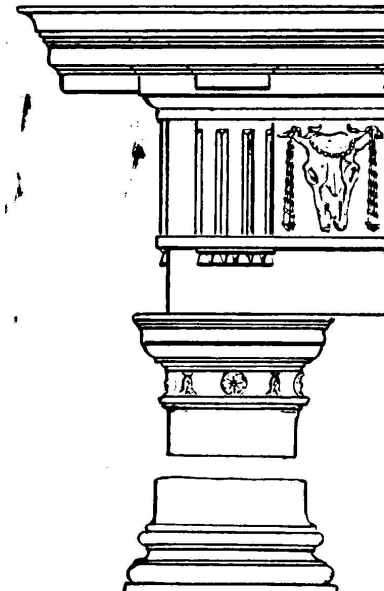
betaling

techniek

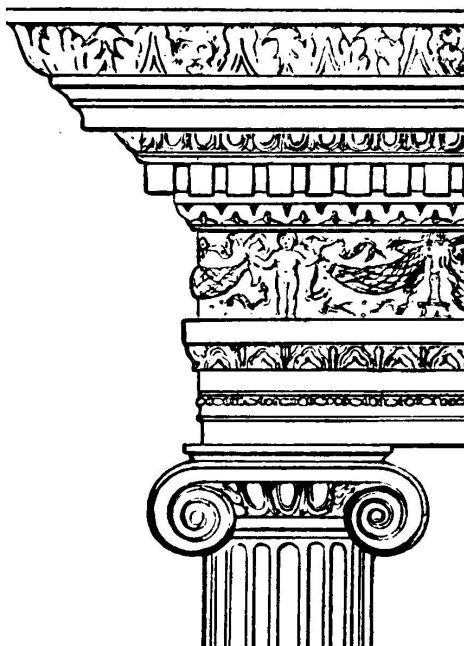
τεχνη

handwerk, vak

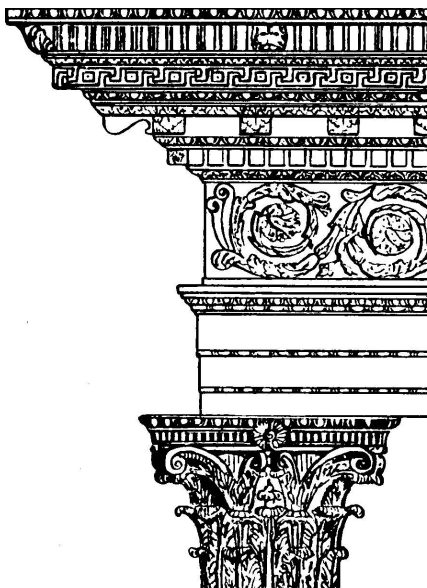
tele ..	τελε	ver
telefoon	τελε φωνη	verre stem
televisie	τελε visie	ver-zien
tele-graaf	τελε γραφω	ver-schrijven
teleskoop	τελε σκοπεω	ver-kijken
thermos	θερμος	warmte
thermometer	θερμος μετρον	warmte-meter
uur	ώρα	uur
zak	σακκος	grof klee

Dorische zuil

Ionische zuil

Korintische zuil